

Espoon lintuvesien pesimälinnuston seuranta ja viitasammakkoselvitys 2015

**Esa Lammi
Pekka Routasuo**

**Espoon ympäristölautakunnan
julkaisusarja
1/2016**

Kannen kuva: Pitkäjärvi 29.5.2015, © Pekka Routasuo
Julkaisun kuvat © Esa Lammi ja Pekka Routasuo
Pohjakartat ja ilmakuvat: © Espoon kaupunkimittausyksikkö

Espoon ympäristölautakunnan julkaisusarja 1/2016

ESPOON LINTUVESIEN PESIMÄLINNUSTON SEURANTA JA VIITASAMMAKKOSELVITYS 2015

Esa Lammi ja Pekka Routasuo

Espoon ympäristökeskus
Espoo 2016

KUVAILELEHTI

Julkaisija	Espoon ympäristölautakunta	Julkaisun päivämäärä 9.2.2016
Tekijä(t)	Esa Lammi, Pekka Routasuo	
Julkaisun nimi	Espoon lintuvesien pesimälinnuston seuranta ja viitasammakkoselvitys 2015	
Tiivistelmä	Espoon kaupunki aloitti vuonna 1984 lintuvesien seurantahankkeen, jonka tavoitteeksi asetettiin selvittää Espoon lintuvesien linnuston tila, muutokset ja suojelutarve. Tutkimus on vuoden 1984 jälkeen toistettu kuudella lintuviedellä vuosina 1990, 2000, 2008 ja 2015. Tutkitut lintuviedet ovat Espoonlahti, Kaitalahti, Finnoonlahti, Iso-Huopalahti, Espoon Pitkäljärven eteläpää sekä Matalajärvi. Kaikkien kohteiden kosteikkolinnuston parimäärät on pyritty laskemaan vertailukelpoisella tavalla jokaisella tutkimuskerralla. Tutkituilla lintuviesillä pesi vuonna 2015 miltei 5000 lintuparia. Runsaimmat lajit olivat naurulokki, ruokokerttunen, pajusirkku, sinisorsa ja nokikana. Linnustoon kuului kahdeksan Suomessa uhanalaista lajia: mustakurkku-uikku, heinätavi, punasotka, tukkasotka, liejukana, keltavästäräkki, pussitiainen ja rastaskerttunen. Seurantahankkeen aikana eniten runsastuneita lintuviesilajeja ovat kyhmyjoutsen, harmaasorsa ja naurulokki. Taantuneisiin lajeihin kuuluvat aukeiden rantaniittyjen kahlaajat ja varpuslinnut. Näistä kuovi ja punajalkaviklo ovat hävinneet tutkimuskohteiden pesimälinnustosta. Niittykirvinen ja keltavästäräkki ovat häviämässä. Niittylintujen väheneminen johtuu matalakasvuisten rantaniittyjen umpeutumisesta. Alueelle perustetut hoitoniityt eivät ole pysäyttäneen niittylintujen vähenemistä. Vuoden 2000 jälkeen kosteikkolinnusto on muuttunut eri kohteilla eri tavoin. Lajimäärä on kasvanut useimmilla kohteilla eteläisten uustulokkaiden myötä. Vesilinnut ovat runsastuneet muualla paitsi Kaitalahdella ja Espoonlahdella. Iso-Huopalahdella ja Pitkäljärvellä kosteikkolinnut vähenivät 1900-luvulla, mutta 2000-luvun puolella linnusto on elpynyt. Kaitalahden linnustollinen arvo on säilynyt melko vakaana ja Matalajärven arvo hieman kasvanut. Uhanalaisten lajien tärkein pesimäpaikka on Finnoonlahden allas. Kaikilta kuudelta kohteelta selvitettiin myös viitasammakon esiintymistä. Laji tavattiin kaikilta kohteilta. Erityisen runsaasti viitasammakoita havaittiin Matalajärvellä. Merenlahdilla viitasammakoita tavattiin niukasti. Vuosittaiset vaihtelut kutupaikoilla havaittujen yksilöiden määrissä ovat suuria.	
Avainsanat	Linnut, kosteikot, lintuviedet, pesimälinnusto, vesilinnut, viitasammakko	
Sarja	Espoon ympäristölautakunnan julkaisusarja 1/2016	ISSN 1456-2316
Sivuja	87	
Painopaikka	Espoon kaupungin painatuspalvelut, 2016	

PRESENTATIONSBLAD

Utgivare	Miljönämnden i Esbo	Utgivningsdatum 9.2.2016
Författare	Esa Lammi, Pekka Routasuo	
Titel	Espoon lintuvesien pesimälinnuston seuranta ja viitasammakkoselvitys 2015	
Sammandrag	Esbo stad inledde 1984 ett projekt för uppföljning av fågelsjöar, i syfte att klargöra hur fågelsjöarna mår, hur de förändras samt om de behöver skyddas. Efter 1984 upprepades undersökningen 1990, 2000, 2008 och 2015 och sex fågelsjöar granskades. Dessa var Esboviken, Kaitviken, Finnoviken, Stora Hoplaxviken, sydsidan av Esbo Långträsk samt Grundträsket. Vid varje undersökningstillfälle strävade man efter att på ett jämförbart sätt räkna fågelparen i samtliga sjöars fågelbestånd. Nästan 5000 fågelpar häckade 2015 i de sjöar som undersöktes. De rikligaste arterna var skrattnåsen, sävsångaren, sävsparven, gräsanden och sothönan. Bland fågelbeståndet fanns åtta arter som i Finland är hotade: svarthakedoppingen, årtan, brunanden, viggen, rörhönan, gulärlan, pungmesen och trastsångaren. Under uppföljningsprojektet hade knölsvanen, snatteranden och skrattnåsen ökat mest i fågelsjöarna. Till de arter som förekommer allt mindre hör tättingarna och vadarna på de öppna strandängarna. Av dessa har spoven och rödbenan försvunnit från de häckande fåglarna. Ängspiplärkan och gulärlan håller på att försvinna. Det minskade antalet ängsfåglar beror på att de lågvuxna strandängarna växer igen. Trots de skötta ängar som inrättats i området har ängsfåglarna minskat. Efter år 2000 har fågelbestånden inte förändrats på samma sätt i de olika våtmarkerna. Artantalet har i de flesta fågelsjöar ökat i takt med att nya fåglar från söder kommit. Vattenfåglarna har blivit vanligare förutom i Kaitviken och Esboviken. I Stora Hoplaxviken och Långträsk minskade våtmarksfåglarna på 1900-talet, men på 2000-talet har fågelbeståndet återhämtat sig. Kaitvikens fågelbestånd har inte förändrats mycket, medan fågelbeståndet i Grundträsket har ökat något. De hotade arterna häckar huvudsakligen i Finnovikens bassäng. Man undersökte också åkergrödans förekomst och den påträffades i alla sex fågelsjöar. Speciellt många åkergrödor påträffades i Grundträsket. I havsvikarna förekom mycket få åkergrödor. De individer som påträffats på lekplatserna har under åren varierat starkt i antal.	
Ämnesord	Fåglar, våtmarker, fågelsjöar, häckande fåglar, vattenfåglar, åkergroda	
Serie	Miljönämndens publikationsserie 1/2016	ISSN 1456-2316
Sidor	87	
Tryckeri	Espoon kaupungin painatuspalvelut, 2016	

Esipuhe

Nopeasti kehittyvällä pääkaupunkiseudulla luontoarvojen säilyminen ei ole itsestäänselvyys. Arvokkaiden luontokohteiden tilan seuranta on yksi tärkeimmistä keinoista espoolaisen luonnon suojelemiseksi. Lintuvedet kuuluvat Espoon arvokkaimpiin luontokohteisiin, ja niillä pitkällä aikavälillä tehtävä linnustoseuranta antaa merkittävää tietoa kosteikkoluontomme tilasta ja muutoksista. Espoon lintuvesien pesimälinnuston seuranta on tehty jo vuodesta 1984 lähtien, ja nyt jo viidettä kertaa toteutettu seuranta on yksi kaupungin pitkäaikaisimpia luontoselvityksiä.

Pesimälinnuston seuranta tehtiin kesällä 2015 kuudella lintuvesikohteella, joista kaksi kuuluu Natura 2000 -verkostoon. Pesimälinnuston kartoituksen yhteydessä selvitettiin lisäksi viitasammakoiden esiintyminen samoilla kosteikkokohteilla. Viitasammakko on EU:n luontodirektiivin tiukasti suojelama laji, jonka lisääntymis- ja levähdyspaikkoja ei saa hävittää tai heikentää. Pesivien lintujen ja viitasammakoiden lisäksi lintuvedet ovat myös tärkeitä kaupunkiluonnon keitaita asukkaille, jotka etsivät luonnon tarjoamaa kauneutta ja virkistysmahdollisuuksia arkivilskeen vastapainoksi.

Ympäristölautakunta ja ympäristökeskus haluavat lämpimästi kiittää selvityksen tekijöitä arvokkaasta työstä. Selvityksestä toivotaan olevan hyötyä kosteikkoluonnon suojelussa ja sen lähiympäristöä koskevassa päätöksenteossa. Selvityksen halutaan osaltaan myös lisäävän lintuvesien arvostusta sekä kiinnostusta niiden linnustoa kohtaan.

Henna Partanen
Ympäristölautakunnan puheenjohtaja

Tarja Söderman
Ympäristöjohtaja

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto	7
2. Tutkitut lintuvedet ja tutkimusmenetelmät	8
2.1. Tutkimuskohteet.....	8
2.2. Lintulaskennat.....	8
2.3. Tulosten esittely.....	11
3. Espoonlahti.....	13
3.1. Lintulaskennat.....	18
3.2. Pesimälinnusto.....	20
3.3. Pesimälinnuston muutokset.....	24
3.4. Linnustollisesti merkittävimmät alueet.....	25
3.5. Toimenpidesuosituksia	25
4. Kaitalahti	26
4.1. Lintulaskennat.....	29
4.2. Pesimälinnut.....	32
4.3. Pesimälinnuston muutokset.....	34
4.4. Linnustollisesti merkittävimmät alueet.....	36
4.5. Toimenpidesuosituksia	36
5. Finnoonlahti.....	37
5.1. Lintulaskennat.....	39
5.2. Pesimälinnut.....	40
5.3. Pesimälinnuston muutokset.....	44
5.4. Linnustollisesti merkittävimmät alueet.....	46
5.5. Toimenpidesuosituksia	46
6. Iso-Huopalahti.....	47
6.1. Lintulaskennat.....	49
6.2. Pesimälinnut.....	49
6.3. Pesimälinnuston muutokset.....	53
6.4. Linnustollisesti merkittävimmät alueet.....	55
6.5. Toimenpidesuosituksia	55
7. Espoon Pitkäjärvi.....	56
7.1. Lintulaskennat.....	58
7.2. Pesimälinnut.....	58
7.3. Pesimälinnuston muutokset.....	62
7.4. Linnustollisesti merkittävimmät alueet.....	63
7.5. Toimenpidesuosituksia	63
8. Matalajärvi.....	64
8.1. Lintulaskennat.....	66
8.2. Pesimälinnut.....	66
8.3. Pesimälinnuston muutokset.....	69
8.4. Linnustollisesti merkittävimmät alueet.....	71
8.5. Toimenpidesuosituksia	72
9. Tiivistelmä Espoon lintuvesien pesimälinnuston muutoksista 1984–2015	73
10. Viitasammakkoselvitys	77

10.1. Johdanto	77
10.2. Menetelmät.....	78
10.3. Tulokset	78
10.4. Johtopäätökset.....	84
11. Lähdeviitteet	86

1. JOHDANTO

Lintuvedet ovat matalia ja runsaskasvisia järviä ja merenlahtia, joiden linnusto on runsas ja monipuolinen. Useimpien lintuvesien linnusto on viime vuosikymmeninä vähentynyt ja yksipuolistunut vesien rehevöitymisen, ranta-alueiden umpeenkasvun ja rantojen rakentamisen seurauksena. Haitallisista muutoksista ovat kärsineet erityisesti vesilinnut. Espoon kaupungin alueella on seitsemän lintuvedeksi luokiteltua vesialuetta: Iso-Huopalahti, Laajalahti, Finnoonlahti, Kaitalahti, Espoonlahden pohjoisosa, Matalajärvi ja Espoon Pitkäjärvi. Niiden linnustoon kuuluu mm. useita uhanalaisia lajeja, joita kaupungin muilla vesialueilla tavataan vain satunnaisesti.

Pesimälinnuston koostumus ja runsaus kuvastavat lintuveden tilaa ja suojeluarvoa. Linnusto on sitä runsaampi ja monipuolisempi, mitä monimuotoisempi lintuvesi on luonnonoloiltaan. Luonnonolojen huonontuminen näkyy nopeasti pesimälinnuston heikentymisenä. Lintuvesien luonnon-tilan muutoksia voidaan seurata melko luotettavasti linnuston avulla, sillä lintujen elintavat tunnetaan hyvin ja kosteikkolinnut muodostavat elintavoiltaan ja ympäristövaatimuksiltaan monipuolisen eliöryhmän. Kosteikkolintujen laskemiseen on olemassa myös luotettavat ja helposti toistettavat menetelmät. Lintulaskentatietoja voidaan käyttää hyväksi arvioitaessa lintuvesien hoitotarvetta ja suunniteltaessa hoitotoimia. Tiedot ovat tarpeen myös maankäytön suunnittelussa ja virkistyskäytön ohjaamisessa.

Espoon lintuvesien pesimälinnusto selvitettiin kaupungin ympäristökeskuksen toimeksiantona ensi kerran vuonna 1984. Päämääränä ei ollut pelkästään kohteiden linnustollisen arvon tutkiminen, vaan myös luonnon-tilan muutosten seuraaminen. Linnustolaskennat toistettiin vuosina 1990 ja 2000. Vuonna 2000 seurantaohjelmassa ei enää ollut mukana Laajalahtea, jonka hoito ja seuranta oli siirtynyt Metsähallituksen vastuulle. Neljäs seurantavuosi oli 2008, jolloin kuuden muun kosteikon pesimälinnusto laskettiin mahdollisimman samalla tavoin kuin aiemmilla kerroilla. Espoon lintuvesillä tehtiin ensi kertaa myös viitasammakkokartoitus, jonka tulokset otettiin mukaan lintulaskentoja käsitelleeseen julkaisuun.

Kevään ja alkukesän 2015 aikana lintuvesilaskennat toistettiin Espoon ympäristökeskuksen tilauksesta viidennen kerran. Myös viitasammakon esiintyminen laskentakohteilla kartoitettiin. Tässä julkaisussa esitellään tutkittujen lintuvesien pesimälinnusto ja viitasammakkokartoituksen tulokset. Lisäksi tarkastellaan kohteiden linnustossa vuoden 1984 jälkeen tapahtuneita muutoksia.

2. TUTKITUT LINTUVEDET JA TUTKIMUSMENETELMÄT

2.1. Tutkimuskohteet

Lintuvesien pesimälinnusto selvitettiin samoilta alueilta ja mahdollisimman samankaltaisin menetelmin kuin aiemmillä seurantakerroilla. Kohteina olivat Länsiväylän pohjoispuolinen Espoonlahdi, Kaitalahti lähiympäristöineen, Finnoonlahdi, Iso-Huopalahti, Pitkäjärven eteläpuolisko ja Matalajärvi (kartta 1). Espoonlahden selvitysalueeseen kuului myös Kirkkonummen puoli ja Iso-Huopalahden alueeseen Helsingin puoli. Finnoonlahden alueessa on mukana Finnoon allas ja altaan itä- ja koillispuolella oleva maaton merenlahti.

Tutkimusalueiden rajaukset ja kohteiden osa-aluejako on pidetty samoina ensimmäisestä, vuosina 1983–84 tehdystä selvityksestä lähtien. Rajaukset noudattavat rantaviivaa ja tulvaniittyjen reunoja, mutta mukana on paikoin myös linnustollisesti arvokkaita rantalehtoja ja -pensaikkoja. Rajaukset ja käytetty osa-aluejako selviävät kohteiden linnustokuvausten kartoista.

2.2. Lintulaskennat

Lintulaskennoissa käytettiin samoja kosteikkolinnuston laskennassa käyttökelpoiseksi tiedettyjä menetelmiä kuin aiempinakin vuosina. Menetelmät vaihtelevat tutkittavien lajien mukaan. Vesi- ja lokkilinnusto laskettiin ns. kiertolaskentamenetelmällä ja ruovikoiden, rantaniittyjen sekä rantametsien linnusto kartoitusmenetelmällä (menetelmiä ovat kuvanneet Koskimies & Väisänen 1988 ja Koskimies 1994, ks. myös <http://www.luomus.fi/fi/vesilintulaskenta>). Kaikki kosteikon linnut pyrittiin laskemaan silloin, kun ne olivat asettuneet pesimäpaikoilleen, mutta läpimuuttavat yksilöt eivät enää olleet paikalla vääristämässä laskentatuloksia. Sopivin laskenta-ajankohta vaihtelee lajista ja vuodesta toiseen.

Eri aikaan muutolta saapuvien lajien vuoksi jokaisen kohteen linnusto laskettiin kevään ja alkukeuhän 2015 aikana neljä tai viisi kertaa. Espoonlahden, Kaitalahden ja Finnoonlahden linnut laski vuosien 2000 ja 2008 tavoin biologi Esa Lammi, Iso-Huopalahden, Pitkäjärven eteläpään ja Matalajärven linnut biologi Pekka Routasuo. Kaikilla alueilla tehtiin myös viitasammakkoselvitys, jonka yhteydessä saatiin lisätietoja linnustosta. Lintu- ja luontoharrastajilta saatiin joitakin täydentäviä tietoja kohteiden pesimälinnustosta.

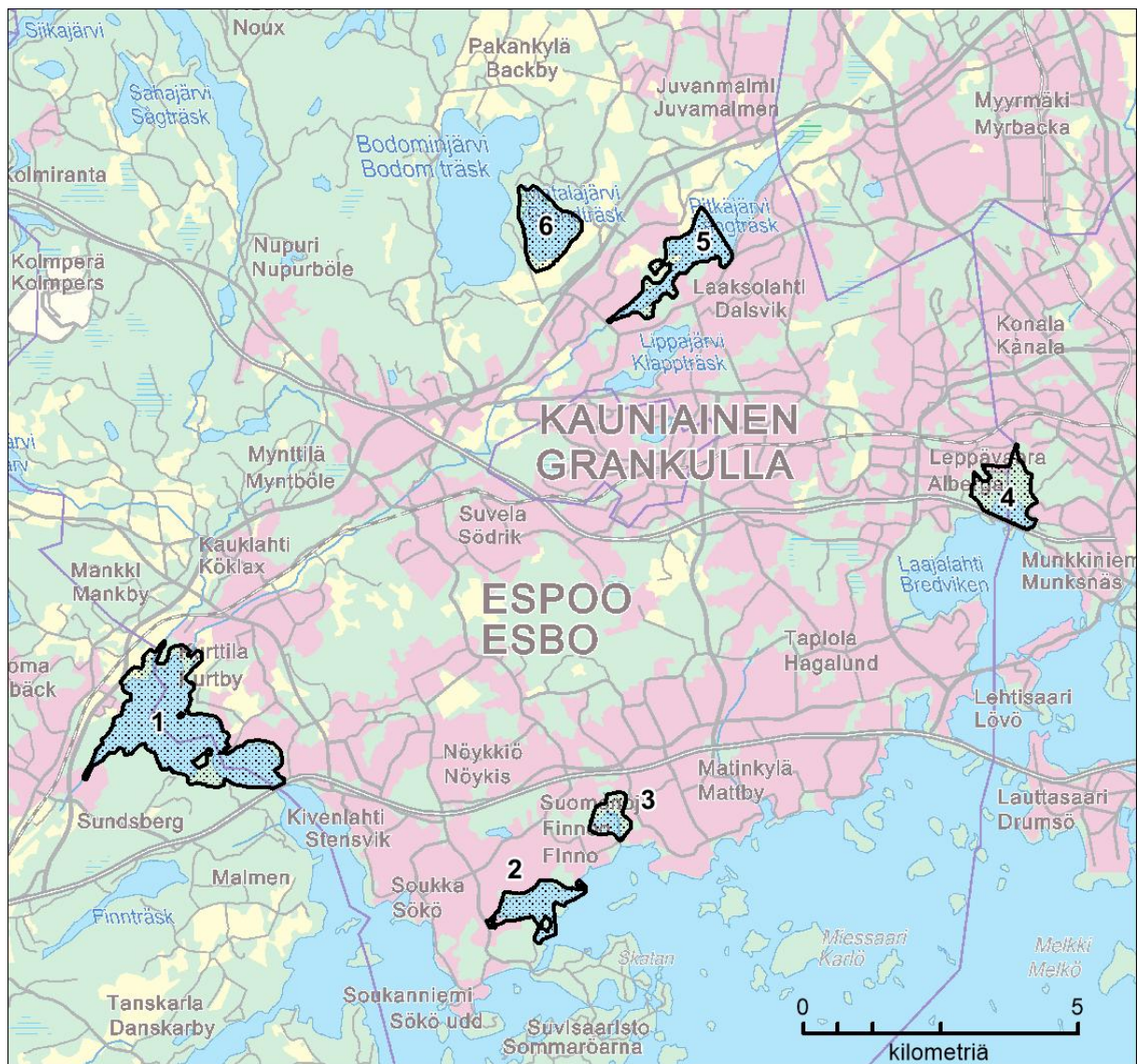
2.2.1. Vesi- ja lokkilinnusto

Jokaisella kohteella tehtiin kaksi vesilinnuston kiertolaskentaa paitsi Finnoonlahdella, jossa laskentakertoja oli kolme. Alkukevät oli aikainen. Ensimmäinen laskentakierros tehtiin Finnoonlahdella jo 13.4. ja muilla kohteilla 19.–27.4. Toinen laskentakierros tehtiin 5.–15.5. Merenlahtien vesilinnut laskettiin muutamia päiviä aikaisemmin kuin järvien. Laskennat aloitettiin vesilintujen aamu-liikehdinnän päätyttyä klo 6–7 ja niitä jatkettiin tarvittaessa iltapäivään asti. Laskennat tehtiin kiertämällä koko kosteikkoalue rantoja tai rantaluhtien reunoja pitkin ja laskemalla kaikki havaitut vesilinnut. Venettä ei käytetty, sillä koko vesialue oli kaikilla kohteilla nähtävissä rannoilta käsin.

Parimäärätulkinnat noudattavat vesilinnuston kiertolaskennan ohjeita. Pesivien uikkujen, kyhmyjoutsen ja nokikanan määrät tulkittiin laskettujen pesien ja pesimäpaikoilla havaittujen parien perusteella. Puolisukeltajasorsien sekä telkän ja isokoskelon määrät perustuvat havaittuihin pareihin, yksinäisiin koiraisiin ja pieniin, 2–4 koiraan ryhmiin (kukin koiras on tulkittu yhdeksi pariksi). Sotkien parimäärät perustuvat havaittuihin naaraisiin suuren koirasylijäämän takia. Ensimmäisen

laskennan tuloksia käytettiin sinisorsan ja muiden varhain pesintänsä aloittavien vesilintujen parimäärien selvittämiseen ja toisen laskennan tuloksia myöhään pesivien lajien parimäärien selvittämiseen. Toisin kuin ohjeissa suositellaan, myös isokoskelon parimäärät perustuvat toisen laskentakierroksen havaintoihin. Tämä osoittautui välttämättömäksi Espoonlahdella, jonne kerääntyy suuria määriä isokoskeloita kevätmuuton aikana. Myöhään pesivien lajien (harmaasorsa, tukkasotka, tukkakoskelo) tuloksia täydennettiin tarvittaessa toukokuun jälkipuolella tehdyn maailinnuston kartoituslaskennan yhteydessä kertyneillä havainnoilla.

Vesilintulaskennan aikana inventoitiin myös lokkilintujen pesimäpaikat. Lokkilintujen parimääräksi on merkitty hautovien lintujen ja todennäköisillä pesimäpaikoilla havaittujen parien määrä. Finnoonlahden tiheän naurulokkiyhdyksunnan laskemisessa käytettiin vuoden 2008 tavoin apuna ilmakuvia, joissa lokkien pesimäsaarekkeet erottuvat hyvin. Hautovat lokit laskettiin toukokuun alkupuolella saareke tai ilmakuvasta erottuva saarekkeen osa kerrallaan ja lokkien määrä merkittiin ilmakuvapohjalle. Myös nokikanan ja liejukanan reviirien määrä selvitettiin ilmakuviin merkittyjen havaintopaikkojen perusteella. Parimäärä saatiin yhdistämällä ensimmäisen, toisen ja kolmannen laskentakerran havainnot.

Kuva 1. Espoon lintuvesiseurannassa mukana olevat kohteet: 1 = Espoonlahti, 2 = Kaitalahti, 3 = Finnoonlahti, 4 = Iso-Huopalahti, 5 = Pitkäjärven eteläpää, 6 = Matalajärvi.

2.2.2. Maalinnusto

Ruovikoiden, tulvivien luhtien ja rantaniittyjen pesimälinnusto (lähinnä varpuslintuja ja kahlaajia) inventoitiin kartoitusmenetelmällä. Myös tutkimusalueisiin mukaan rajattujen rantametsien ja -pensaikkojen linnusto selvitettiin kartoituslaskennalla. Jokaisella kohteella tehtiin kaksi kartoituslaskentaa, ensimmäinen toukokuun loppupuolella (23.–30.5.) ja toinen kesäkuun puolivälissä (13.–20.6.). Lisäksi rannoilta tavatut kosteikkolinnut merkittiin kartoille vesilintulaskentojen yhteydessä, mutta tuolloin vain matalakasvuiset luhdet ja rantaniityt kierrettiin. Maalinnustolaskentojen yhteydessä merkittiin muistiin myös vesilinnut.

Kartoituslaskennat aloitettiin kaikilla kohteilla auringonnousun aikaan tai hieman aiemmin ja niitä jatkettiin enimmillään klo 9–10:een. Laskennat pyrittiin tekemään mahdollisimman hyvässä säässä tyyninä ja poutaisina aamuina. Laskenta-alueet kuljettiin jalkaisin niin, että yksikään paikka ei jäänyt 50 metriä kauemmaksi kulkureitistä. Tiheässä ruovikossa käytettiin tiheämpää kulkuväliä. Linnut merkittiin 1:2 000-mittakaavaiselle kartalle tai ilmakuvapohjalle linnustonseurannan ohjeiden mukaisesti. Myös pesimättömiltä vaikuttaneet tai muuttomatkalla viivähtäneet yksilöt merkittiin muistiin.

Reviirien tulkinnessa noudatettiin linnustonseurannan ohjeita. Reviiriksi tulkittiin samalla paikalla vähintään kahdesti pesintään viittaavissa oloissa (laulava koiras, pari) havaitut linnut. Yhden käyntikerran havainnot tulkittiin reviiriksi vain, jos paikalta löytyi pesä tai paikalla nähtiin todennäköisellä pesäpaikalla varoittava yksilö. Tällä varmistettiin se, että muuttomatkalla pysähtyneitä laulavia koiraita ei tullut mukaan parimääriin. Myöhään saapuvien lintulajien pelkästään viimeisessä laskennassa havaitut laulupaikat tulkittiin kuitenkin reviireiksi.

Lintuhavainnot merkittiin kartalle vain rajatulta laskenta-alueelta. Poikkeuksena olivat monipuolista lehtimetsäympäristöä ilmentävät lintulajit – pikkutikka, satakieli, kultarinta ja mustapääkerttu – joiden kaikki rannoilla sijainneet, laskenta-alueelle kuuluneet laulupaikat merkittiin muistiin. Myös kaikki uhanalaisista lintulajeista tehdyt havainnot kirjattiin muistiin riippumatta siitä missä linnut oleskelivat.

2.2.3. Kevään sääolojen vaikutus laskentoihin

Alkukevät 2015 oli varhainen. Lauhan talven jälkeen merenlahdet alkoivat vapautua ohuesta jääpeitteestään jo maaliskuun puolivälissä. Kuun loppupuolen pakkasöiden aikana ne menivät uudelleen riitteeseen. Finnoonlahden allas oli jäätön jo 14.3., mutta lopullisesti se avautui vasta maaliskuun loppupäivinä. Espoonlahden perukka ja alueen järvet avautuivat huhtikuun 10. päivään mennessä. Huhtikuun loppupuoli ja toukokuu olivat tavanomaista koleampia ja myös sateisia. Kevään eteneminen tasaantui, ja varhain alkanut lintujen muuttokin tasaantui normaaliaikaiseksi toukokuun puolelle tultaessa.

Aikaisen alkukevään vuoksi ensimmäistä vesilintulaskentaa jouduttiin hieman aikaistamaan suositelluista laskenta-ajoista, mutta muut laskentakierrokset voitiin tehdä totuttuun aikaan. Vesilintulaskentojen ajoittamisessa käytettiin apuna vesilintujen kevätmuuton etenemisestä kertyneitä tietoja.

Merivedenpinta oli toukokuun lopulle asti niin alhaalla, että lähes kaikki talven yli pystyssä säilyneet merenlahtien ruovikot voitiin inventoida kävellen vielä ensimmäisen, toukokuun lopulla tehdyn maalintujen laskentakierroksen aikana. Kolean toukokuun vuoksi uusi ruovikko alkoi nousta näköesteeksi vasta toukokuun lopulla, joten vesilintulaskentoja kasvustot eivät haitanneet ollenkaan. Tilanne oli varsin samanlainen myös edellisillä laskentakierroilla vuonna 2008. Järvien vedenpinta oli melko korkealla toukokuun lopulle asti, mikä paikoin hankaloitti rantaluhtien ja ruovikoiden lintulaskentoja.

2.2.4. Laskentatulosten luotettavuus ja vertailukelpoisuus

Laskennat painottuivat aikaisempien selvitysten tavoin vesi- ja lokkilinnustoon sekä kahlaajalajistoon. Näiden linturyhmien parimäärät on laskettu ensimmäisestä seurantavuodesta alkaen samalla tavoin. Eri vuosien laskentatulokset ovat keskenään vertailukelpoisia. Parimääriä voidaan myös vertailla muiden lintuvesien laskentatietoihin.

Ruovikoiden, rantapensaikkojen ja rantametsien varpuslintulajistoa ei selvitetty yhtä tarkoin kuin vesi- ja lokkilinnustoa. Luotettava varpuslintujen kartoittaminen edellyttäisi jokaisella alueella 5–8 laskentakertaa (Koskimies & Väisänen 1988, Koskimies 1994). Vuoden 2015 laskennoissa tyydyttiin kahteen kartoituslaskentaan ja vesilintulaskentojen yhteydessä tehtyihin havaintoihin. Vesilintulaskentojen aikana rantametsiä, kuivapohjaisia ruovikoita ja muita vesilinnuille sopimattomia ympäristöjä ei inventoitu järjestelmällisesti. Varpuslintujen laskentaan käytettiin enemmän aikaa kuin vuonna 1984, jolloin varpuslinnut laskettiin vesilintulaskentojen yhteydessä. Vuonna 1990 kullakin kohteella tehtiin myös yksi tai kaksi varpuslintulaskentaa. Vuosina 2000 ja 2008 laskennat tehtiin samalla tavoin kuin 2015. Myös laskijat olivat samoja.

Käytetyn menetelmän vuoksi useimmista varpuslinnuista on saatu kaikkina laskentavuosina todellista alhaisempia parimääriä. 2000-luvun varpuslintulaskentojen tulokset ovat keskenään vertailukelpoisimpia, mutta niitäkin tulee tulkita varovaisesti, sillä vuosittaisten laskentakierrosten vähyys altistaa aineiston satunnaisille, esimerkiksi sääoloista ja lintujen kevätmuuton ajoittumisesta, aiheutuville vaihteluille. Varpuslintuaineistojen luotettavuutta heikentää myös se, että varpuslintukannat voivat vaihdella kymmeniä prosentteja vuodesta toiseen. Tämän takia yksittäisten vuosien vertailu toisiinsa on epävarmaa silloinkin, kun käytössä on erittäin hyvät laskenta-aineistot. Varpuslinnusta saatuja tietoja voidaan pitää vain suuntaa-antavina, eikä niitä tule sellaisenaan vertailla muiden kohteiden tietoihin. Puutteistaan huolimatta aineisto paljastaa selvimmät varpuslintulajistossa ja parimäärissä tapahtuneet muutokset.

Laskentojen tuloksia vertailtaessa on syytä muistaa, että lintukannat vaihtelevat luonnollisista syistä vuodesta toiseen – muun muassa edellisvuoden pesimätulos, talvehtimisen onnistuminen ja muutonaikainen sää vaikuttavat lintujen määriin. Suureltaan muutokset perättäisten laskentojen tuloksissa eivät tämän takia välttämättä kuvasta pesimäympäristön muutoksia. Espoon lintuvesien lintutiedot ovat käyttökelpoisimpia silloin kun tarkastellaan koko 1980-luvulta alkanutta laskentasarjaa.

2.3. Tulosten esittely

2.3.1. Linnuston ryhmittely

Kunkin lintuveden pesimälinnusto esitellään jäljempänä osa-alueittain taulukoituna. Taulukossa on eritelty kosteikkolinnusto ja muu linnusto. Kosteikkolinnuiksi on luettu vesilinnut, lokkilinnut, haikarat, rantakanat, kahlaajat, ruovikoiden varpuslinnut sekä kosteikon rantapensaikoista ja rantaniityiltä tavatut varpuslinnut. Ryhmässä ”muut lajit” on mukana lähinnä rantametsien lintuja, joille on sopivia pesimäympäristöjä kauempanakin rannalta. Lisäksi mukana on muutamia avomaiden lintuja, joiden pesimäpaikat sijaitsevat lintuvesilläkin useimmiten vesi- ja ranta-alueen ulkopuolella, esimerkiksi pellolla.

2.3.2. Kohteiden suojeluarvo

Kosteikkojen linnustollista arvoa on tarkasteltu Suomen ympäristökeskuksessa kehitetyllä kosteikkolinnuston suojeluarvon mittaamenetelmällä (Mikkola-Roos 1996, Asanti ym. 2003). Pisteytysmenetelmässä jokaiselle lintulajille on määritelty oma pistearvonsa, johon vaikuttavat lajin uhanalaisuus, lisääntymiskyky ja kannan koko Suomessa. Yleisten lintulajien pistearvo on pieni ja

harvinaisten, suojelun kannalta merkittävien lajien pistearvo suuri. Jokainen laskentakohteen lintulaji saa yksinkertaisen laskukaavan avulla oman pistearvonsa sen mukaan, miten monta paria kyseistä lajia pesii kohteella. Koko linnuston suojelupistearvo on lajittaisten pistearvojen summa.

Suojeluarvopisteytys on apukeino yksittäisen kohteen linnustollisen arvon seuraamiseen. Menetelmä ei sovi kovin hyvin eri kosteikkojen vertailuun, sillä pistearvoon vaikuttavat alueen pinta-ala ja se, miten laajalti rantametsiä tai muuta kosteikon reuna-aluetta on mukana. Myös eräät suojelullisesti arvokkaat yhdyskuntalinnut, erityisesti naurulokki- ja pikkulokkiyhdyskunnat vaikuttavat suuresti pistearvoon. Pisteytys sopii sen sijaan hyvin yksittäisen kohteen suojeluarvon muutosten tarkasteluun.

Tässä selvityksessä lintuvesien linnustollisen arvon muuttumista tarkastellaan pisteytysmenetelmän avulla. Linnuston suojeluarvoa tarkastellaan lisäksi uhanalaisten lajien, EU:n lintudirektiivin liitteen I lajiluettelon ja Suomen erityisvastuulajien perusteella. Uhanalaiset lajit esitellään Uhanalaisten lajien seurantatoimikunnan vuonna 2010 tekemän arvion (Rassi ym. 2010) mukaisesti. Uhanalaiset lajit jaetaan siinä kolmeen uhanalaisuusluokkaan: äärimmäisen uhanalaiset, erittäin uhanalaiset ja vaarantuneet. Lisäksi uhanalaistoimikunnan mietinnössä luetellaan silmälläpidettävät lajit, jotka eivät ole uhanalaisia, mutta voivat pesimäkannan pienuuden tai kehityssuunnan takia muuttua sellaisiksi.

EU:n lintudirektiivissä otetaan huomioon lajin uhanalaisuus ja kannan mahdollinen taantuminen EU:n alueella. Lintudirektiivissä on mukana lajeja, joiden kanta on Suomessa elinvoimainen (joskin monesti taantuva), mutta jotka ovat joissakin muissa EU:n jäsenvaltioissa uhanalaisia. Suomen erityisvastuulajit ovat lintulajeja, joiden alle 100 000 parin eurooppalaisesta kannasta Suomessa pesii vähintään 10 %. Maallamme on erityinen vastuu näiden lajien säilymisestä Euroopan pesimälinnustossa (Leivo 1996). Erityisvastuulajeihin kuuluu lähinnä pohjoisen havumetsävyöhykkeen ja soiden lintulajeja, mutta myös useita vesilintulajeja.

3. ESPOONLAHTI

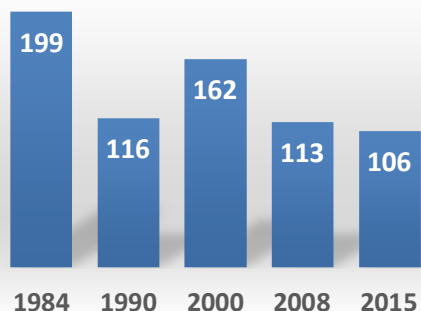
Espoon ja Kirkkonummen rajalla sijaitsevan Espoonlahden pohjoisosassa on vaihteleva lintuvesialue, jonka rantoja kattaa järviruovikko. Alueella on myös kallioisia sekä niukkakasvisia, rakennettuja rantoja. Espoonlahden perukka ja Saunalahden ranta ovat Natura-alueita, josta suurin osa on rauhoitettu luonnonsuojelualueeksi.

Pesimälinnustossa ovat parhaiten edustettuina vesilinnut ja ruovikoiden varpuslinnut. Vesilintujen määrä on seuranta-vuosien aikana laskenut, mutta varpuslintujen määrä on pysynyt ennallaan ja kosteikkolintujen lajimäärä hieman kasvanut. Uusina lajeina tavattiin kesällä 2015 harmaasorsa, kaulushaikara ja pussitiainen.

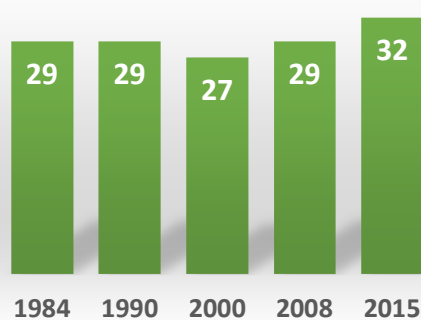
Espoonlahti on merkittävä muuttolintujen kerääntymisalue. Etenkin isokoskelot kalastelevat keväisin satapäisinä parvina perukan vesialueella. Viime vuosina myös harmaahaikarat ja merimetsot ovat alkaneet kalastella lahdella, vaikka pesivätkin muualla. Myös merikotkasta on tullut säännöllinen vierailija.

Linnustoltaan arvokkaimmat osat sijaitsevat lahden perukassa Espoonjoen ja Mankinjoen suualueilla, joissa on laajoja ruovikoita, rantaluhtia ja Metsähallituksen ylläpitämä hoitoniitty, jossa laidunnetaan karjaa. Mankinjoen suulla sijaitseva Fiskarsinmäen jalopuulehto on alueen paras lintujen- ja luonnontarkkailupaikka. Fiskarsinmäen rannalla olevasta lintutornista avautuu hyvä näköala Espoonlahden perukkaan.

Vesilintupareja

Kosteikkolintulajeja

Uhanalaiset lajit: punasotka, tukkasotka, keltavästäräkki, rastaskerttunen, pussitiainen.

Silmälläpidettävät lajit: isokoskelo, rantasipi, luhtahuitti, käenpiika, niittykirvinen, punavarpunen, sirittäjä.

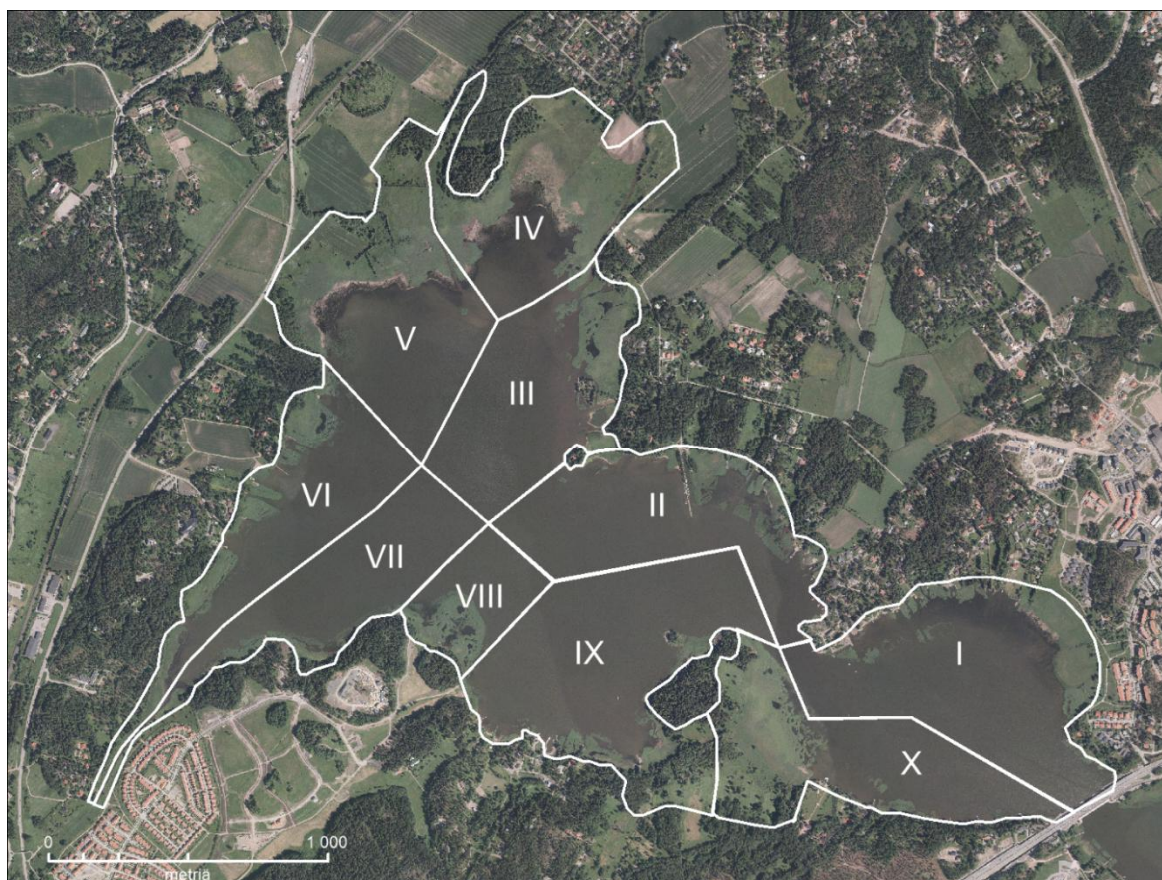
Muita huomionarvoisia lajeja: harmaasorsa, kaulushaikara, merikotka (ruokailevia).

Espoonlahti on kymmenen kilometrin pituinen, Espoon ja Kirkkonummen rajalla sijaitseva merenlahti. Linnustonseurannassa tutkittuun alueeseen kuuluu Länsiväylän luoteispuolelle jäävä Espoonlahden pohjoisosa, joka on noin neljä kilometriä pitkä ja keskimäärin kilometrin levyinen. Alueen pinta-ala on 4,2 km². Alueen pohjoisranta kuuluu Espooseen, länsi- ja eteläranta ovat Kirkkonummen puolta.

Espoonlahden pohjukkaan laskee Espoon puolella Mankinjoki ja Espoonjoki ja Kirkkonummen puolella näitä pienempi Sundetin uoma. Vesi muuttuu perukan jokisuista merelle päin makeasta vedestä heikosti suolaiseen murtoveteen. Joet ja purot tuovat lahdelta myös ravinteita ja kiintoainesta. Espoonlahti on rehevöitynyt ja vesi on kiintoaineksen samentamaa. Merkittävin päästöjen aiheuttaja vesistöön on ilmeisesti maatalous, sillä jokien valuma-alueet ovat melko laajoja ja peltovaltaisia.

Lahden rannat vaihtelevat kallioisista niemenkärjistä metsärantoihin ja alaviin pensaikko- ja pelto-rantoihin. Rantoja kattaa niemenkärkiä lukuun ottamatta vaihtelevan levyinen järviruovikko. Myös kapeaosmankäämi muodostaa laajoja avovettä reunustavia kasvustoja. Laajimmat ruovikot, osmankäämiköt ja niittyalueet sijaitsevat lahden pohjoisperukassa.

Espoonlahden rannoilla on runsaasti asutusta. Suunnilleen puolet rantaviivasta on asuinkäytössä. Lahdella on myös kolme yhteiskäytössä olevaa venevalkamaa ja useita pieniä venelaitureita. Saunalahdelle ja Sundsbergin alueelle on 2000-luvun puolella rakennettu uudet asuinalueet ja ranta-alueiden virkistyskäyttö on niiden myötä kasvanut. Linnustoltaan arvokkaimmat ranta-alueet ovat säilyneet pääosin rakentamattomina.

Kuva 2. Espoonlahti osa-alueineen. Alueet I–IV ovat Espoon puolella, muut osa-alueet Kirkkonummen puolella.

Alue on jaettu lintulaskennoissa kymmeneen osa-alueeseen (kuva 2). Laskenta-alueen rajauksessa on vesialueen ja rantavyöhykkeen lisäksi mukana joitakin peltojen ja rannan välisiä lehtimetsäkuvioita (osa-alueet IV ja V) sekä laajahko, metsittyvä niitty osa-alueiden IX ja X rajalla.

Osa-alueeseen I kuuluu Länsiväylältä Kallvikuddenin kärkeen ulottuva vesialue. Ranta-alueen eteläpäässä on kapealti ruovikkoa, pohjoisempana on laajempi Saunalahden ruovikkoalue (kuva 3), joka on pääosin maatunutta kävelykelpoista ruovikkoa. Ulkoreunassa on paikoin kapeaosmankäämikköä ja rannan puolella pensaikkoista luhta. Pohjoisrannalla on asuinrakennuksia, joiden kohdalta rantaa on täytetty ja ruopattu. Ruovikkoa on säilynyt pieninä kuvioina pihamaiden välissä. Kallvikuddenin kärjessä on venelaituri ja uimaranta. Saunalahden lähiympäristö on muuttunut suuresti viime vuosina, sillä lahteen rajautuneet, jo osin käytöstä poistuneet rantapellot on muutettu asuinalueeksi. Ruovikkoalueen reunaan on rakennettu ulkoilutie, mutta rakentaminen ei ole ulottunut rantakosteikon puolelle.

Osa-alue II ulottuu Kallvikuddenin kallioniemeltä Tjurholmenin saaren. Suurin osa alueen rannoista on ruovikkoisia ja loivapiirteisiä, mutta laajat ruovikot puuttuvat. Itärannalla on useita rakennuksia ja rantaa on paikoin ruopattu. Uusia ruoppauksia on tehty viime vuosinakin. Ranta on metsäistä. Pohjoisrannalla on pitkä maalaituri ja Tjurholmenin saareen johtava tie.

Osa-alue III ulottuu Tjurholmenin pengertiestä Espoonjoen suulle. Kasvillisuus on rehevämpää kuin osa-alueella II. Rantaa kattaa enimmillään lähes sadan metrin levyinen ruovikko, joka on pääosaksi maatunutta ruokoluhtaa. Pölanin niemen eteläpuolella ruovikko levenee avoveden suuntaan ja muuttuu aukkoiseksi. Ranta on metsäistä ja paikoin kallioista. Pölanin eteläpuolella ruovikkoa reunustaa vanha niitty. Osa-alueen luonnonolot eivät ole mainittavasti muuttuneet viime vuosina.

Osa-alue IV on Espoonjoen ja Mankinjoen välinen pohjukka, jonka pohjoisosa on laiduntamalla avoimena pidettyä hoitoniittyä (kuva 4). Vielä 1990-luvun lopulla laitumen tilalla oli tiheää ruovikkoa ja matalakasvuista saraluhua. Ruovikkoa on jäljellä itäosassa Espoonjoen varrella ja osa-alueen länsiosassa Fiskarsinmäen edustalla. Aidattua laidunalueetta reunustaa avoveden puolella leveä kasvusto kapeaosmankäämiä. Fiskarsinmäen eteläkärjessä on lintutorni. Mankinjoen itäpuolinen jokipenger on kalastajien suosiossa. Pengertä pitkin pääsee kulkemaan lähes avoveden reunaan asti. Osa-alueen luonnonolot ovat säilyneet samankaltaisina koko 2000-luvun.

Kuva 3. Kesäkuun aamua Saunalahdella.

Osa-alueeseen V kuuluu Luomanlahti ja sitä reunustavat pensoittuneet niityt ja matalakasvuiset saraluhdat. Rantaa kattaa leveä ruovikko, jonka ulkopuolella on paikoin kapeaosmankäämikköä. Suurin osa ruovikosta on kuivapohjaista ja kävelykelpoista. Osa-alueessa on mukana Luomanlahden etelärannan kostea rantakoivikko ja Luomanlahden pohjoisrannalle laskevan purovarren puustoa. Rajauksen pohjoispäässä on lisäksi mukana pieni peltojen ja niittyjen reunusta sekametsäkuvio. Luomanlahden rantaniityille on kasvanut viime vuosina jonkin verran uusia pensaita ja rantametsien puusto on järehtynyt. Luonnontila on muutoin säilynyt ennallaan.

Osa-alue VI käsittää Espoonlahden länsirannan Luomanlahdelta Sundetin jokivarteen. Ranta on suurimmaksi osaksi rakennettua. Rannalla on loma-asuntoja, asuinrakennuksia ja kurssikeskus. Rakennettujen alueiden välissä on joitakin varttunutta lehtipuustoa ja sekametsää kasvavia alueita, jotka eivät olleet selvitysalueessa mukana. Osa-alueen eteläpää on yhtenäisempää metsärantaa. Rantaa reunustaa koko matkalla muutaman kymmenen metrin levyinen järviruovikko, jota rantarakennusten uimapaidat ja venelaiturit katkovat epäsäännöllisin välein.

Osa-alue VII ulottuu Sundsbergin asuinalueelta Båthusuddenin niemeen. Alueen eteläpäässä on 10–20 metrin levyinen Sundetin uoma, jonka rannat ovat ruovikkoisia. Uoman itäpuoli oli vielä vuosituhatien vaihteessa peltoa ja uomaa reunusti kapea niitty. Pellolle on sittemmin rakennettu Sundsbergin pientaloalue, joka ulottuu lähelle Sundetin uomaa. Jokivarteen on tehty ulkoilutie ja sen ympäristö on muutettu puistomaiseksi. Alkuperäistä jokivarsiniittyä on jäljellä hyvin vähän. Jokivarressa on useita veneiden säilytyspaikkoja ja rantaa käytetään myös kalastukseen.

Sundetin pohjoispuolinen ranta on kallioista ja melko karua. Rannalle nousee kesäisin kapeahko järviruovikko, mutta keväällä vesikasvillisuutta on niukasti. Rantapuusto on lähinnä kuusivaltaista, mutta keskiosassa on myös tervalepikköä. Puustoa on muutamista paikoista harvennettu kauempana rannasta sijaitsevien uusien asuinrakennusten kohdalta. Muutoin alueen luonnonolot eivät ole muuttuneet.

Kuva 4. Laidunnus on pitänyt Fiskarsinmäen niityn avoimena.

Osa-alueeseen VIII kuuluu pieni alue Båthusuddenin itärannalta, jossa on kauas avoveteen työntyvä järviruovikko. Ranta-alueella on kaksi metsäistä kalliota ja niiden välissä entinen peltolaikku. Båthusuddenilta avautuu hyvä näköala Espoonlahdelle. Niemenkärkeen on rakennettu Sundsbergin asuinalueelta alkava ulkoilutie. Båthusuddenin virkistyskäyttö on vilkastunut suuresti. Muutoin osa-alue on säilynyt ennallaan.

Osa-alueeseen IX kuuluu Båthusuddenin eteläpuolelta Mornin kallioniemen kärkeen ulottuva alue. Ranta-alueen länsiosa on rakennettua, mutta Mornin niemi ja sen edustalla sijaitseva Byltanin pikkusaari ovat rakentamattomia. Rantaa reunustaa katkonainen, enimmillään muutaman kymmenen metrin levyinen ruovikko, joka puuttuu rakennusten ruopatuilta rannoilta. Mornin ranta on kallioinen ja paikoin jyrkkä. Niemen eteläpuolella on entistä peltomaata, joka on säilynyt puoliavoimena niittynä. Niitty reunapuustoinen ja puustosaarekkeineen on mukana selvitysalueessa. Osa-alueen asuttuja rantoja on ruopattu viime vuosina. Muita merkittäviä muutoksia ei ole tapahtunut. Myös Mornin niittyalue on pysynyt ilmeisesti hirvieläinten laidunnuksen vuoksi jokseenkin ennallaan.

Osa-alueeseen X kuuluu Mornin niemestä Länsiväylälle ulottuva alue. Mornin itäpuolella on laaja ruovikkoalue, joka muuttuu rannalle päin siirryttäessä pensaikkoiseksi niityksi. Niitty on entistä peltomaata, jonka käyttö on loppunut vuosikymmeniä sitten. Paikalla sijainneesta rakennuksesta on jäljellä kivijalka. Niityn itäosa on metsittynyt ja reunat pensoittuneet, mutta huomattava osa alueesta on säilynyt avoimena. Mornin ruovikkoalueen ja Länsiväylän välissä on asuinrakennuksia. Rakennetuilla rannoilla on tehty ruoppauksia ja täyttöjä. Pihamaiden välissä on jäljellä kapeita rantaruovikoita. Osa-alueen luonnonolot eivät ole muuttuneet viime vuosina.

Espoonlahden perukka (osa-alueet III–VIII) kuuluu lintuvesiensuojeluohjelmaan (Maa- ja metsätalousministeriön lintuvesityöryhmä 1981) ja Natura 2000 -verkostoon luontodirektiivin mukaan suojeltuna kohteena. Natura-alueessa on mukana myös Fiskarsinmäen jalopuulehto (alueen IV pohjoispuolinen niemi) sekä Saunalahden itäranta, joka on suojeltu uhanalaisen meriuposkuoriaten elinalueena. Huomattava osa Espoon puoleisesta Natura-alueesta on rauhoitettu luonnonsuo-

jelualueeksi. Myös osa Saunalahden rannasta on luonnonsuojelualue (Lammi & Routasuo 2013). Kirkkonummen puolen vesialueille ei ole perustettu luonnonsuojelualueita. Espoonlahdelle on laadittu hoito- ja käyttösuunnitelma, jossa esitetään toimenpiteitä alueen suojeluarvojen turvaamiseksi (Helminen ym. 2008).

3.1. Lintulaskennat

Espoonlahdella tehtiin seitsemän lintulaskentaa. Jokaisen osa-alueen linnusto laskettiin neljästi. Ensimmäinen vesilintulaskenta tehtiin 24.4.2015, jolloin koko alue kierrettiin ympäri ja linnut laskettiin kiikarilla ja kaukoputkella sopivista tähtystyspaikoista siten, että kaikki vesilinnuille soveliaat vesi- ja ranta-alueet tulivat mukaan. Katvepaikkoihin jäivät rannat kierrettiin jalkaisin. Toinen vesilintulaskenta tehtiin 9.–10.5., jolloin kaikki rakentamattomat ranta-alueet kierrettiin läpi. Ensimmäisenä laskentapäivänä tutkittiin Espoon puoleiset ja toisena päivänä Kirkkonummen puoleiset alueet. Vesilintulaskennoissa merkittiin maastossa käytetyille ilmakuvapohjille kaikki kosteikkolinnut, vaikka pääpaino oli vesilinnuissa.

Ensimmäinen maalinnuston kartoituslaskenta tehtiin 28. ja 29.5. ja toinen laskenta 18. ja 20.6. Kartoituslaskennat aloitettiin kaikkina aamuina auringonnousun aikaan laajimmista ruovikko- ja niittyalueista. Kartoituslaskentaa ei tehty karuilla, kallioisilla rannoilla eikä yksityiskäytössä olevilla rakennetuilla rannoilla.

Taulukko 1. Espoonlahden pesimälinnuston parimäärät v. 2015 osa-alueittain (I–X). Suluissa on mainittu varsinainen tutkimusalueen lähellä, mutta ulkopuolella havaittujen parien määrä (kirjattu muistiin tähdellä merkityistä lajeista). Yhteissummissa on mukana vain varsinaiselta laskenta-alueelta tavatut linnut.

	Yht.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Kosteikkolajit											
Silkkiiukku	21	7	1		4	2			4	2	1
Kaulushaikara	1				1						
Kyhmyjoutsen	9	1	1	1	1		2	1	1		1
Haapana	4	1			1				1	1	
Harmaasorsa	3			1	1					1	
Tavi	8	1		1	3				2	1	
Sinisorsa	33	10	3		6	2		1	3	4	4
Punasotka	1	1									
Tukkasotka	2	2									
Telkkä	18	2	1			3	3		4	3	2
Isokoskelo	2			1						1	
Nokikana	6	2		1	1	2					
Luhtakana	1				1						
Luhtahuitti	1						1				
Töyhtöhyppä	2				2						
Taivaanvuohi	5				3	2					
Metsäviklo	2				1				1		
Rantasipi	9	2		2			1		1	2	1
Kalalokki	1									1	
Niittykirvinen	4				2	2					
Västäräkki	13	3	1	2	1	1	1	1	1	2	
Keltavästäräkki	1				1						
Pensastasku	3					3					
Ruokokerttunen	90	17	5	14	14	16	10	1	1	3	9
Viitakerttunen	1				1						
Luhtakerttunen*	6 + 1		1		1	3	(1)				1
Ryतिकerttunen	45	6	2	6	10	6	6	1	3		5
Rastaskerttunen	5			2	2	1					
Pensaskerttu	18	2	1	1	5	4		1		1	3
Pussitiainen	1					1					
Punavarpuksen*	8 + 1	2		1	4	1 (1)					
Pajusirkku	56	13	4	6	8	12	5		1	1	6
Muut lajit											
Fasaani	2				1						1
Lehtokurppa	2					1				1	
Sepelkyyhky	2				1					1	
Uuttukyyhky*	1 + 2			(1)	(1)						1
Käki	1										1
Harmaapäätikka*	1 + 1				(1)						1
Pikkutikka*	1 + 1				(1)	1					
Käenpiika*	1 + 2	(1)		(1)						1	
Punarinta	2									1	1
Satakieli*	6 + 3		(1)		2 (1)	3	(1)			1	
Mustarastas	6				2	2				1	1
Räkättirastas	5				1	4					
Punakylkirastas	4			1		3					
Kultarinta*	4 + 5				2 (3)	2	(2)				
Lehtokerttu	12				4	3				2	3
Mustapääherttu*	4 + 6			1 (1)	1	1	(3)			(2)	1
Sirittäjä*	2 + 7				(2)		(3)	(1)		1 (1)	1
Pajulintu	9				1	2				4	2
Kirjosieppo	1					1					
Sinitäinen	3					2					1
Talitiainen	4					3				1	
Harakka	1	1									
Varis	1					1					
Kottarainen	1			1							
Peippo	15				3	7				3	2

Taulukko 1. Jatkoa edelliseltä sivulta: osa-aluekohtaiset yhteismäärät.

Pareja	Yht.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Kaikki lajit	470	73	20	42	89	99	29	6	23	40	49
Vesilinnut	107	27	6	5	17	9	5	2	15	13	8
Kosteikkolinnut	378	72	20	39	74	61	29	6	23	23	33
Lajeja	Yht.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X
Kaikki lajit	55	18	11	18	33	33	13	7	12	24	22
Vesilinnut	10	9	4	5	7	4	2	2	6	7	4
Kosteikkolinnut	31	16	10	13	23	16	9	6	12	13	10

3.2. Pesimälinnusto

Espoonlahden pesimälinnustoon kuului 55 lajia, joiden yhteinen parimäärä oli 470 (taulukko 1). Kosteikkolintuja tavattiin 31 lajia, yhteensä 378 paria. Laskenta-alueen rajojen ulkopuolelta kirjattiin lisäksi muistiin runsaat 30 huomionarvoisten lintulajien reviiriä (suluissa mainitut parit taulukossa 1). Suurin osa niistä oli vähälukuisia rantalehtojen lintuja.

3.2.1. Vesilinnut

Vesilintuja pesimäkannaksi laskettiin 107 paria, joten vesilintujen osuus koko linnustosta oli 23 %. Vesilinnuista oli uikkuja 21 paria, sorsia 71 paria ja nokikanoja 6 paria. Vesilinnustoon kuului lisäksi yhdeksän kyhmyjoutsenparia, joista ainakin kahdeksan oli pesiviä.

Runsaimmat vesilinnut olivat sinisorsa, silkkiuikku ja telkkä, jotka pesivät hajallaan eri puolilla lahtea. Kolmen runsaimman vesilintulajin osuus kaikista vesilintupareista oli kaksi kolmannesta (taulukko 1). Myös kyhmyjoutsenen reviirit sijaitsivat hajallaan. Muut vesilintulajit keskittyivät rehevimmille ja suojaisimmille ruovikkorannoille. Vaateliaat, lintuvesille keskittyvät sorsalinnut olivat niukkoja, kuten myös vuonna 2008: lajistoon kuuluivat punasotka, tukkasotka ja harmaasorsa, mutta heinätavi ja lapasorsa puuttuivat. Lapasorsa oli vielä vuonna 2000 kohtalaisen runsas (10 paria). Punasotka (1 pari) ja harmaasorsa (3 paria) kuuluivat pesimälinnustoon ensi kertaa seurantajakson aikana (taulukko 2).

Huhtikuisella laskentakierroksella Espoonlahdella oleskeli vähintään 200 isokoskeloa, mutta pesimään jäi vain kaksi paria. Kevätmuuton aikana lahden perukassa kalastelevat suuret isokoskeloparvet ovat Espoonlahdella jokakeväisiä.

Vesilinnut hakeutuivat aikaisempien seurantavuosien tavoin reheväkasvuisille ja rauhallisille vesialueille. Selvimät keskittymät olivat Saunalahdella (osa-alue I), Espoonlahden pohjoisperukassa (alueet IV–V) ja Båthusuddenin–Mornin alueella (VIII–IX). Vähiten vesilintuja oli Sundsbergin alueella, jonka kapeat rantaruovikot tarjoavat vesilinnuille vain vähän ruokailu- ja pesimäpaikkoja. Myös rantojen runsas virkistyskäyttö häiritsee linnustoa.

3.2.2. Kahlaajat, lokkilinnut ja rantakanat

Kahlaajalinnuille sopivia pesimäpaikkoja – matalia, pensaattomia niittyarantoja ja peltorantoja – on Espoonlahdella niukasti. Pesiviä kahlaajia todettiin ainoastaan neljä lajia, yhteensä 18 paria (4 % koko linnustosta). Puolet kahlaajalinnuista oli rantasipejä (taulukko 1), joka tulee toimeen myös kallioisilla ja rakennetuilla rannoilla. Taivaanvuohia tavattiin viisi paria Fiskarsin laidunniityltä ja Luomanlahdella. Töyhtöhyyppiä pesi kaksi paria, molemmat Fiskarsin laidunniityllä. Toukokuun puolella lahdella oleskeli myös kaksi meriharakkaparia. Kumpikaan niistä ei jäänyt alueelle pesimään.

Lokkilintujen pesimäpaikoiksi sopivat luodot ja pikkusaaret puuttuvat Espoonlahdelta. Pesivänä tavattiin vain yksi kalalokkipari. Pesimättömiä lokkeja, lähinnä naurulokkeja ja nuoria harmaalokkeja tavattiin melko runsaasti. Niistä suurin osa oli ehkä Ämmässuon jäteasemalla ruokailemassa käyviä lintuja, jotka käyttävät Espoonlahtea kulkureittinään ja lepäilypaikkanaan. Myös kalatiiroja ja toisinaan lapintiurojakin käy Espoonlahden perukassa ruokailemassa, mutta niiden pesimäpaikat sijaitsevat muualla.

Rantakanoista havaittiin vesilintuihin luettavan nokikanan lisäksi luhtakana ja luhtahuitti. Luhtakanan reviiri oli Espoonjoen suulla ja luhtahuitin reviiri Majvikin kurssikeskuksen eteläpuolella lakoutuneessa ja hyvin vaatimattoman näköisessä ruovikossa. Huhtikuun lintulaskennassa havaittiin yksinäinen liejukana Espoonlahden suulla. Kyseessä saattoi olla muuttomatkalla pysähtynyt yksilö.

3.2.3. Rantojen varpuslinnut

Neljästä järviruokokasvustoissa pesivästä varpuslintulajista ruokokerttunen oli selvästi runsain, kuten muilla Espoon lintuvesillä. Ruokokerttusten määrä (90 paria) oli neljänneksen pienempi kuin vuonna 2008. Lajin osuus kaikista alueen pesimälinnuista oli silti 19 %. Tiheimmät ruokokerttuskannat pesivät Saunalahdella ja Espoonlahden perukan ruovikoissa. Mornin niemen itäpuolella oleva laaja ruovikkoalue oli talven jäljiltä lähes kokonaan laossa, eikä alueella tavattu kuin yhdeksän ruokokerttusparia. Toiseksi runsain ruovikkolintu oli pajusirkku (56 paria), joita tavattiin ruovikoiden lisäksi yleisesti myös ojanvarsien ja rantaniittyjen aukkoisista pensaikoista. Tihein pajusirkkukanta oli Luomanlahdella, jossa ruovikkoiset ja pensaikkoiset alueet vuorottelevat.

Rytikerttusten määrä (45 paria) oli koko seurantajakson suurin. Laji keskittyi samoille alueille kuin ruokokerttunen, mutta hakeutui vankimpiin, avovettä reunustaviin ruovikoihin. Lakoutuneissa ruovikoissa lajille kelpasi laulupaikaksi pienikin, pystyyn jäänyt ruovikkoalue. Harvinaisen rastakerttusen reviirejä todettiin peräti viisi. Ne kaikki sijaitsivat saarekkeisissa ruovikoissa lahteen laskevien jokien suualueilla.

Rantapensaikoista tavattiin viisi vähälukuista, kosteikkolintuihin lukeutuvaa lajia, jotka olivat pensastasku, viitakerttunen, luhtakerttunen, pensaskerttu ja punavarpenen, joiden yhteisparimäärä oli 38. Pensaikkolinnuista runsain oli pensaskerttu, joka kelpuuttaa pesimäpaikakseen myös rantojen ja pellonreunojen kuivapohjaisia pensaikkoja. Pensaikkolintuja oli eniten Luomanlahdella–Fiskarsin alueella. Muualla sopivaa ympäristöä on niukemmin.

Etelästä levittäytymässä oleva pussitiainen pesi rantakoivikon reunassa Luomanlahdella. Pesintä on ensimmäinen Espoonlahdella todettu.

Avomaiden varpuslinnusto oli niukka. Siihen kuuluivat vain västäräkki, keltävästäräkki ja niittykirvinen. Västäräkkejä pesi 13 paria eri puolilla aluetta lähinnä rakennettujen rantojen tuntumassa. Niittykirvisiä tavattiin kaksi paria Fiskarsin hoitoniityltä ja kaksi paria Luomanlahdelta. Etelä-Suomesta nopeasti vähentynyt keltävästäräkki pesi Fiskarsin hoitoniityllä, mutta pareja oli vain yksi.

3.2.4. Rantametsien linnut

Laskenta-alueeseen kuuluu muutamia pieniä, niittyjen ja ruovikoiden reunustamia metsäsaarekkeitä ja kapeita pellon ja rannan välisiä puustokaistaleita. Metsiköt ovat kosteapohjaisia koivikoita ja lepikoita ja niiden puusto on enimmäkseen melko nuorta. Metsäkuvioilla kasvaa paikoin vanhoja tervaleppiiä ja niissä on myös lahoppuustoa. Osa metsäkuvioista on entisillä niityillä.

Rantametsien linnusto on puuston vanhetessa monipuolistunut. Metsälintuja havaittiin kaikkiaan 24 lajia (taulukko 1). Runsaimpia olivat peippo, lehtokerttu ja pajulintu. Lajistoon kuului myös

useita vähälukuisia, edustavaa lehtoympäristöä ilmentäviä lajeja. Näitä olivat uuttukyyhky, harmaapäätikka, pikkutikka, käenpiika, kultarinta, mustapääkerttu ja sirittäjä. Kultarinnan (9 paria, joista 4 varsinainen laskenta-alueella), mustapääkertun (4 + 6 paria vastaavasti) ja sirittäjän (2 + 7 paria) runsaus on merkillepantavaa.

3.2.5. Muut lajit

Kaulushaikara äänteli Mankinjoen suulla pitkälle kesään asti. Havainto on laskentavuosien ensimmäinen Espoonlahdelta. Kaulushaikaroita tavattiin usealla muullakin laskentakohteella.

2000-luvun puolella runsastuneista lajeista harmaahaikara ja merimetsä ovat Espoonlahdella runsaita ruokailuvieraita. Kalastelevia harmaahaikaroita tavattiin kaikilla laskentakerroilla eri puolilta aluetta. Harmaahaikaroita oli enimmillään noin 20. Suurin osa haikaroista oli vanhoja, pesimäasuisia yksilöitä, mutta yhtään pesintään viittaavia havaintoja ei tehty. Lentosuunnista päätellen osa haikaroista pesi laskenta-alueen eteläpuolella ja kävi kalastelemassa lahden matalilla, suojaisilla rannoilla.

Myös merimetsot kävivät Espoonlahdella ruokailemassa. Suurimmissa selvitysalueen eteläpuolelta saapuvissa parvissa oli yli 50 lintua. Kesäkuun puolella merimetsoja näkyi enää pikku parvina. Parvissa oli tuolloin lähinnä esiakuisia lintuja.

Vanha merikotkapariskunta tavattiin useassa laskennassa. Kyseessä oli melko varmasti pesimätön pariskunta, joka kävi Espoonlahdella kalastamassa ja hätistelemässä selkävesillä kalastavia koskeloita ja merimetsoja. Vielä kesäkuun puolella lahdella kävi kalassa yksinäinen, vanha merikotka. Ruskosuohaukasta tehtiin havaintoja säännöllisesti lahden perukassa. Kaikilla kerroilla tavattiin yksinäinen naaras, joka luultavasti oli pesimätön.

Fiskarsin hoitoniityllä ja Luomanlahdella oleskeli keväällä kurkipariskunta. Alkukesän laskentakierroksilla sitä ei enää tavattu, joten kurjet ilmeisesti siirtyivät muualle. Myös laulujoutsenpari oleskeli alueella. Pari havaittiin epäsäännöllisesti ja viimeisen kerran toukokuun lopussa. Kurki- ja laulujoutsenhavainnot saattavat enteillä pesinnän alkamista jo lähivuosina.

Nisäkkäistä tavattiin runsaasti metsäkauriita. Metsäkauriit viihtyvät hyvin myös ruovikoissa, joihin ne olivat tallanneet tiheän polkuverkoston. Kauriskanta oli vahvin Luomanlahdella ja Mornin ympäristössä. Mornin alueella tavattiin myös valkohäntäpeura (enimmillään 3 aikuista ja yksi vasa) ja yksinäinen hirvi. Liito-oravan papanoita löytyi rannan läheisten haapojen tyviltä Mustalahdesta, Luomanlahdelta ja Sundsbergista.

3.2.6. Arvokkaimmat pesimälinnut

Espoonlahden pesimälinnuista punasotka, tukkasotka, keltävästäräkki, rastaskerttunen ja pussitiainen ovat Suomessa uhanalaisia (kaikki vaarantuneita). Punasotkia tavattiin yksi pari Saunalahdelta ja tukkasotkia kaksi paria niin ikään Saunalahdelta. Ainoa keltävästäräkipari pesi Fiskarsin hoitoniityllä ja pussitiainen Luomanlahdella. Rastaskerttusia havaittiin viidellä reviirillä, jotka sijaitsivat avovesialueen reunaruovikoissa Mankinjoen ja Espoonjoen suulla.

Silmälläpidettäviä lajeja tavattiin seitsemän, joista rantasipejä (9 paria), punavarpusia (8 paria laskenta-alueella ja yksi lähistöllä) ja sirittäjiä (2 + 7 paria vastaavasti) pesi eri puolilla aluetta. Isokoskelon (2 paria) pesäpaikat sijaitsivat mahdollisesti Mustalahden ja Mornin alueen saarissa, niittykirviset (4 paria) pesivät Luomanlahden niityllä ja Fiskarsin hoitoniityllä. Käenpiika tavattiin Mornin niityltä, Saunalahden rannasta ja Mustalahden rannasta. Luhtahuitin reviiri sijaitsi Majvikin kurssikeskuksen eteläpuolella.

EU:n lintudirektiivin liitteen I lajeista alueen linnustoon kuuluivat kaulushaikara (Mankinjoen suu) luhtahuitti ja harmaapäätikka (Mornin niitty, pesäpaikka ei tiedossa). Isokoskelo kuuluu Suomen kansainvälisiin erityisvastuulajeihin.

Taulukko 2. Espoonlahden pesimälinnuston parimäärät kuuden eri selvityksen perusteella sekä koko linnuston suojelupistearvot. Vuonna 1976 laskettiin vain vesilinnut. Sulkuihin on merkitty 2000-luvun laskentavuosina pelkästään varsinaisen laskenta-alueen ulkopuolelta rantametsistä ja -pelloilta tavatut parit. Tähdellä merkityistä lajeista on vertailukelpoisuuden vuoksi otettu mukaan kaikki laskenta-alueen ulkopuoliset havainnot.

	1976	1984	1990	2000	2008	2015		1984	1990	2000	2008	2015
Kosteikkolajit							Muut lajit					
Silkkiuikku	60	70	20	49	25	21	Fasaani	-	-	-	1	2
Harmaahaikara	-	-	-	(1)	-	-	Sepelkyyhky	-	-	1	1	2
Kaulushaikara	-	-	-	-	-	1	Uuttukyyhky	-	-	-	-	1
Kyhmyjoutsen	1	1	3	7	7	9	Käki	-	-	-	-	1
Haapana	5	10	3	4	3	4	Lehtokurppa	-	-	-	-	2
Harmaasorsa	-	-	-	-	-	3	Harmaapäätikka	-	-	-	-	1
Tavi	8	25	5	7	3	8	Pikkutikka*	-	1	2	5	2
Sinisorsa	39	40	43	52	44	33	Käpytikka	-	-	-	1	-
Lapasorsa	2	13	12	10	1	-	Käenpiika	-	-	-	-	1
Heinätaavi	1	5	1	1	-	-	Kiuru	3	2	1	1	-
Punasotka	-	-	-	-	-	1	Metsäkirvinen	-	-	1	1	-
Tukkasotka	2	2	2	1	1	2	Punarinta	-	-	-	-	2
Telkkä	13	14	11	15	18	18	Satakieli*	8	18	19	10	9
Isokoskelo	-	-	-	2	1	2	Kivitasku	-	1	-	(1)	-
Nokikana	26	19	16	14	10	6	Rautiainen	-	-	1	-	-
Luhtakana	-	-	-	-	1	1	Mustarastas	-	-	1	2	6
Luhtahuitti	-	-	-	-	-	1	Räkättirastas	-	2	1	4	5
Töyhtöhyppä	-	3	2	1	1	2	Laulurastas	-	1	-	-	-
Taivaanvuohi	-	7	5	4	7	5	Punakylkirastas	-	1	-	3	4
Kuovi	-	3	4	-	-	-	Kultarinta*	1	-	6	8	9
Punajalkaviklo	-	3	3	-	-	-	Hernekerttu	-	1	-	-	-
Liro	-	-	-	1	-	-	Kirjokerttu	1	-	-	-	-
Metsäviklo	-	1	4	-	1	2	Lehtokerttu	15	16	3	9	12
Rantasipi	-	11	10	14	12	9	Mustapääkerttu*	3	3	3	6	10
Harmaalokki	-	1	-	-	-	-	Sirittäjä*	-	-	-	1	9
Naurulokki	-	-	1	-	-	-	Pajulintu	1	1	5	8	-
Kalalokki	-	1	-	1	2	1	Tiltalti	-	-	-	1	-
Niittykirvinen	-	10	6	5	5	4	Idänuunilintu	-	1	-	-	-
Västäräkki	-	8	13	11	11	13	Harmaasieppo	-	-	1	-	-
Keltävästäräkki	-	15	14	5	3	1	Kirjosieppo	2	4	-	1	1
Pensastasku	-	1	5	2	1	3	Sinittiainen	-	1	-	1	3
Ruokokerttunen	-	48	86	102	134	90	Talitiainen	-	2	1	4	4
Viitakerttunen	-	1	1	-	2	1	Pikkulepinkäinen	2	2	-	-	-
Luhtakerttunen	-	2	-	1	8	7	Harakka	-	-	-	-	1
Rytikerttunen	-	27	22	31	26	45	Varis	-	-	-	-	1
Rastaskerttunen	-	-	-	-	1	5	Kottarainen	-	-	-	-	1
Pensassirkkalintu	-	-	1	-	1	-	Peippo	-	7	5	12	15
Viitasirkkalintu	-	-	1	1	-	-	Kuhankeittäjä	-	-	(1)	-	-
Pensaskerttu	-	13	26	15	15	18	Viherpeippo	-	-	1	-	-
Pussitiainen	-	-	-	-	-	1	Peltosirkku*	-	1	(2)	-	-
Punavarpuksen	-	20	20	11	16	9	Keltasirkku	1	-	1	2	-
Pajusirkku	-	33	61	60	50	56						

Pareja yhteensä					
Kaikki lajit	444	466	479	494	498
Vesilinnut	157	199	116	162	113
Kosteikkolinnut	407	401	427	413	382
Kosteikkolajeja	29	29	27	29	32
Suojelupistearvo	68	65	63	68	101

3.3. Pesimälinnuston muutokset

Espoonlahden pesimälinnustoa on tutkittu kuutena vuonna: 1976 (aineisto Hirvosen (1984) mukaan) sekä Espoon lintuvesiseurannan yhteydessä 1984, 1990, 2000, 2008 ja 2015. Vuonna 1976 laskentakohteena olivat pelkästään vesilinnut, muulloin on tutkittu koko lajisto.

Vesilintujen parimäärät ovat vaihdelleet seurantavuosina, mutta 2000-luvun puolella kannat ovat kääntyneet selvään laskuun (taulukko 2). Vuonna 2015 vesilintujen määrä oli koko seurantajakson pienin. Lapasorsaa ja heinätavia ei tavattu enää ollenkaan. Silkkiuikun, sinisorsan ja nokikanan määrät olivat seurantavuosien pienimmät. Kaikkina vuosina tavatuista lajeista vain kyhmyjoutsen ja telkkä ovat runsastuneet. Harmaasorsa on uutena vesilintulajina kotiutunut Espoonlahdelle. Punasotka tavattiin ensi kertaa vuoden 2015 laskennoissa.

Silkkiuikku, lapasorsa ja nokikana ovat viime vuosikymmeninä vähentyneet tuntuvasti muuallakin Suomessa (Lehikoinen ym. 2013), mutta eivät niin jyrkästi kuin Espoonlahdella. Telkkäkanta on säilynyt koko maassa melko vakaana. Vesilintujen väheneminen Espoonlahdella johtuu vesilintujen yleisestä taantumasta, mutta näyttää siltä, että Espoonlahdella tapahtuneet muutokset ovat sitä vauhdittaneet. Sukeltajasorsiin kuuluvat sotkat ovat kaikkina laskentavuosina miltei puuttuneet pesimälinnustosta. Sotkien vähyyteen on todennäköisenä syynä veden sameus ja siitä aiheutuva pohjakaasuvillisuuden niukkuus avovesialueilla. Vedenlaadun muutokset, ruovikkoalueilla sijaitsevien ruokailualueiden umpeenkasvu ja rantaniittyjen vähittäinen umpeenkasvu ovat luultavasti heikentäneet alueen vesilinnustoa. Myös ranta-alueiden rakentaminen sekä rantojen ja vesialueen lisääntynyt virkistyskäyttö ovat voineet vaikuttaa linnustoon.

Kahlaajamäärät ovat laskeneet seurantajakson aikana ja lajisto on samalla köyhtynyt. Vain rantojen ”yleiskahlaaja” rantasipi ja ruovikkoisillakin luhdilla menestyvä taivaanvuohi ovat säilyttäneet kantansa. Kuovi ja punajalkaviklo ovat hävinneet Espoonlahdelta, ja töyhtöhyppiäkin pesi enää Fiskarsin hoitoniityllä. Kahlaajien väheneminen johtuu matalakasvuisten rantaniittyjen umpeutumisesta ja siitä, että pensaikkojen ja rantapuuston kasvaminen on eristänyt niityt ympäristön peloista. Lähiympäristön peltoja on muutettu asuinalueiksi, mikä on entisestään vähentänyt kahlaajalinnuille sopivia alueita. Kuovi, töyhtöhyppä ja punajalkaviklo ovat jo pitkään vähentyneet muuallakin Etelä-Suomessa (Väisänen ym. 1998, Valkama ym. 2011).

Myös Espoonlahden matalakasvuisten niittyjen varpuslinnusto on vähentynyt. Tähän lajiryhmään kuuluvat niittykirvinen, keltävästäräkki, pensastasku ja pikkulepinkäinen, jotka ovat vähentyneet kaikkialla Etelä-Suomessa maatalousympäristön muutosten seurauksena. Avomaalinnuille sovelias ala on pienentynyt Espoonlahdella saraluhtien, niittyjen ja aukeiden pellonreunusten pensoittuessa. Pikkulepinkäistä ei ole tavattu enää 2000-luvun laskennoissa. Keltävästäräkki pesi vuonna 2015 vain Fiskarsin hoitoniityllä, josta ehkä on tulossa myös niittykirvisen viimeinen turvapaikka.

Espoonlahden luonnonolojen muuttumisesta ovat hyötynneet ruovikoiden linnut ja rantalehtojen linnut. Lintujen kokonaismäärä on hitaasti kasvanut ja kosteikkolintujen parimäärä on pysynyt suunnilleen ennallaan. Ruovikkolajeista rytikerttusen ja rastaskerttusen määrä oli kesällä 2015 ennätysellinen ja ruokokerttusenkin määrä oli suurempi kuin seurantajakson alkuvuosina, vaikka ruokokerttuskanta oli edelliskertaa selvästi pienempi. Seuranta-alueen metsälinnusto on monipuolistunut, etenkin peippoja ja rastaita oli aiempaa enemmän. Muutos johtuu rantapuuston vanhenemisesta ja niittyalueiden metsittymisestä.

Espoonlahden linnustollinen arvo on säilynyt hyvänä kahlaajien ja avomaalintujen vähenemisestä huolimatta. Kosteikkolintujen lajimäärä oli kesällä 2015 hieman aiempaa suurempi ja pesimälinnuston suojeluarvo oli kasvanut (taulukko 2). Lajimäärää ja pistearvoa kasvattivat useat uudet pesimälintulajit.

3.4. Linnustollisesti merkittävimmät alueet

Runsaslintuisimmat osa-alueet sijaitsevat perukan pohjoisrannalla Luomanlahden–Espoonjoen–Mustalahden alueella, jossa pesi miltei puolet kaikista Espoonlahden kosteikkolinnuista. Myös osa-alueilla I (Saunalahti) ja X (Mornin niemen kaakkoispuoli ja Storstycketin entinen niittyalue) on runsas ja monipuolinen pesimälinnusto. Luomanselän pohjoisosa ja Espoonjoen ja Mankinjoen edusta ovat tärkeitä muuttoaikoina kerääntyville linnuille. Alueella oleskelee erityisesti kalansyöjälintuja, joista näkyvimpiä ovat isokoskelo, merimetso ja harmaahaikara.

3.5. Toimenpidesuosituksia

Espoonlahden perukan niittyalueet pensoittuvat ja ruovikoituvat vähitellen. Tämä yksipuolistaa alueen linnustoa ja tekee maisemasta sulkeutuneen. Fiskarsin lehdon itäpuolista niittyaluetta on hoidettu laiduntamalla. Laidunalue on avartanut maisemaa ja luonut sopivan elinympäristön avomaalinnuille. Hoitoniityn pesimälinnusto on melko harva, mutta niitty on työttöhyypän, keltaväs-täräkin ja niittykirvisen viimeisiä turvapaikkoja Espoonlahdella. Muuttoaikoina se houkuttelee kahlaajia ja vesilintuja.

Mankinjoen itäpuolinen niittyalue (osa-alueen IV itäkulma) on pensoittumassa ja ruovikoitumassa. Alue soveltuisi hyvin uuden laidunnusalueen perustamiseen. Laidunnukseen hyvin sopivia ovat myös Fiskarsinmäen länsipuolen ruovikkoiset jokivarsiniityt, joita Espoonlahden hoito- ja käyttösuunnitelmassakin (Helminen ym. 2008) on ehdotettu hoitoniityiksi. Pensaikon raivaus ja laidunnus sopisivat hoitotoimiksi myös lahden etelärannalla osa-alueiden IX ja X rajalla sijaitsevalle Storstycketin niittyalueelle.

Lintujen viihtyminen Espoonlahdella edellyttää linnustollisesti arvokkaimpien alueiden säilymistä rauhallisina. Lintujen pesimärauha ja elinympäristöjen säilyminen tulisi turvata etenkin, Luomanlahdella, Mustalahden alueella (osa-alue III) sekä Båthusuddenin alueella (osa-alue VIII). Saunalahteen asti ulottuvaa Espoon rantaraittia ei tulisi jatkaa ainakaan Mustalahden rantaan asti, jossa rannanläheinen ulkoilureitti mullistaisi rauhallisena säilyneen ranta-alueen luonnonoloja ja häirit-sisi linnustoa.

Espoonlahden rantametsien käsittelyssä tulisi ottaa huomioon pikkutikan elinvaatimukset. Sundsbergin alueella vanha, tervaleppiä kasvava pikkutikan pesimäpaikka oli osittain hakattu, eikä lajia enää tavattu. Parasta hoitoa sekä pikkutikalle että maisemalle on rantametsien puuston jättäminen luonnontilaan ja lahopuiden ja vanhojen puiden säästäminen.

Veneily häiritsee vesilintuja etenkin Espoonlahden perukassa, joka on kalaa syövien vesilintujen suosimaa ruokailualueita. Uusia venepaikkoja ei tulisi perustaa alueelle.

4. KAITALAHTI

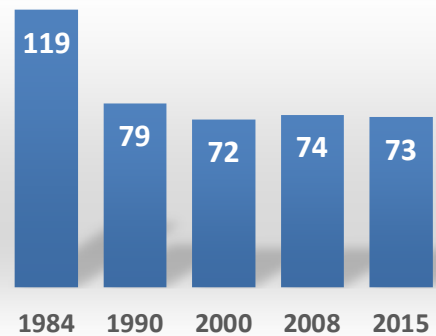
Kaitalahden lintuvesialueeseen kuuluvat pitkälle umpeenkasvanut Kaitalahden perukka, sen itäpuolella sijaitseva Hyljelahden ranta sekä eteläpuolella sijaitsevaa Matasaarta ympäröivät vesialueet.

Alueen vesi- ja ruovikkolinnusto on monipuolinen. Runsaimpia vesilintuja ovat silkkiuikku, sinisorsa, telkkä ja nokikana. Myös eteläisiin tulokkaiisiin kuuluva harmaasorsa on kotiutunut Kaitalahdelle. Saarissa pesii mm. koskeloita ja haahkoja sekä meriharakka. Ruovikkolinnuista ruokokerttunen, rytikerttunen ja pajusirkku pesivät runsaina Kaitalahden perukassa. Aluetta monipuolistaa lahden etelärannan lehto, jonka linnustoon kuuluvat mm. satakieli, kultarinta ja mustapääkerttu.

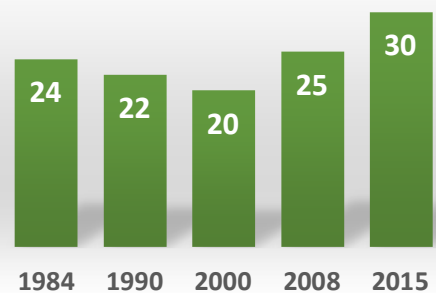
Kaitalahden merkitys vesilintujen pesimäpaikkana on vähentynyt viime vuosisadan lopulta. Lahden hidas, luontainen umpeenkasvu on vähentänyt vesilinnuille kelpoista alaa. Myös lähialueella lisääntynyt veneily häiritsee vesilinnustoa. Kosteikkolintujen lajimäärä on samaan aikaan kuitenkin kasvanut.

Kaitalahden tienoo on suosittua ulkoilualetta. Pohjoisrannan lähellä on ulkoilutie. Hanikan luontopolku kulkee pitkospuureittinä etelärannan lehdon läpi. Hanikan niemessä on lintutorni, josta voi tarkkailla perukan lintuja. Luontopolku jatkuu rantaa pitkin Suinonsalmeen.

Vesilintupareja

Kosteikkolintulajeja

Uhanalaiset lajit: heinätavi, punasotka, tukkasotka, rastaskerttunen.

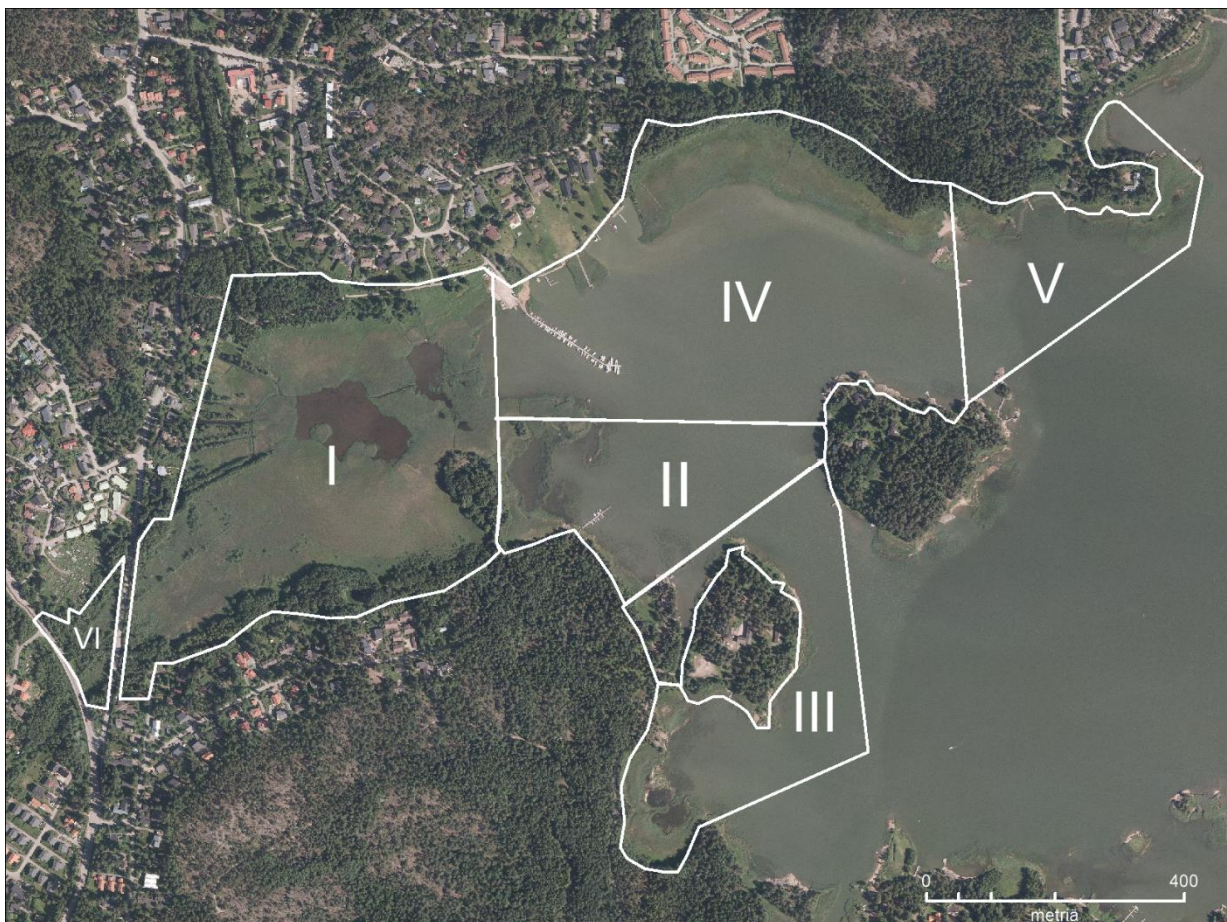
Silmälläpidettävät lajit: tukkakoskelo, isokoskelo, haahka, sirittäjä, punavarpuunen.

Muita huomionarvoisia lajeja: harmaasorsa, kaulushaikara, luhtakana, kultarinta.

Kaitalahden tutkimusalueeseen kuuluu Kaitalahden perukka ja sen itäpuolella sijaitseva Hyljelahden vesialue Rulluddin niemeen asti. Lisäksi mukana ovat Kaitalahden kaakkoispuolelta Matasaarta ympäröivät vesialueet ja Mataskärsviken. Perukan länsipuolella Soukanväylän ja Riilahdentien välissä on pieni kosteikkoalue, jonka Riilahdentie erottaa muusta merenlahdesta. Teiden välinen alue liitettiin seuranta-alueeseen vuonna 2008. Tutkitun alueen pinta-ala on 85 hehtaaria.

Kaitalahden ympäristö on pääosin pientaloaluetta, mutta asutus ulottuu rantaan asti vain muutamassa kohdassa. Suurin osa rannoista on metsäisiä. Selvitysalue jakautuu kuuteen osa-alueeseen (kuva 5). Länsiosassa sijaitseva Kaitalahti (osa-alue I) on pitkälle umpeenkasvanut ruovikkoinen merenlahti, jossa on avovettä jäljellä hehtaarin verran kahtena lampareena. Avovesialueita reunustaa maatumut, keväällä kuivillaan oleva ruovikko, joka kattaa lähes koko Kaitalahden. Vedestä kasvaa ruovikkoa on vain lahden suulla. Kaitalahden avovesialue on matala, ja lahden suuosan maatumisen takia se on lähes eristyksissä merestä vedenpinnan ollessa alhaalla.

Kaitalahden etelärannalla on kapea rantaniitty, jota reunustaa rehevä, tervaleppävaltainen rantalehto. Lahden länsipuolelle rakennettu Riilahdentie ylittää kosteikon lounaisimman pää. Tien molemmilla puolilla on pajukkoista ruokoluhtaa. Pohjoisempaan Riilahdentien ja Kaitalahden välissä on omakotitaloja, joiden edustalle on aikanaan kaivettu avovesialueelle johtavat veneumat, jotka ovat sittemmin lähes tukkeutuneet. Pohjoisrannalla on lehtipuustoa kasvava vanha täyttömaa-alue ja rantaniitty. Niityn ja täyttömaa-alueen reunaan on rakennettu joitakin vuosia sitten Espoon rantaraittiin kuuluva ulkoilutie. Etelärannan lehdon läpi johtaa pitkospuureitti, jota pitkin pääsee lahden suulla Hanikan niemenkärjessä olevalle lintutornille.

Kuva 5. Kaitalahti osa-alueineen (I–VI).

Kaitalahden länsipuolinen, katujen välissä sijaitseva osa-alue (VI) on entistä merenlahtea. Alueella on tulvivaa ruovikkoa, osmankäämikköä ja pajukkoluhtaa. Avovettä ei ole jäljellä. Pohjoisreunassa on nuorta lehtipuustoa. Osa-alueen läpi laskee Kaitalahden perukkaan päätyvä oja. Hanikkaan johtava pitkospuureitti kulkee alueen läpi.

Selvitysalueen muita mannerrantoja reunustaa vaihtelevan levyinen järviruovikko ja havupuuväliset metsät ulottuvat rantaan asti. Osa-alueen II rannat ovat paikoin kallioisia, mutta pohjoispäässä Kaitalahden suulla on Hanikan niemen jatkeena rantaniittyä, ruovikkoa ja pieni puustosaareke. Alueen keskellä kallioniemen kärjessä on venelaituri. Osa-alue III käsittää Matasaaren rannat ja saaren eteläpuolella olevan ruovikkoisen Mataskärsvikenin poukaman. Mataskärsvikenin rannat ovat osaksi kallioisia, osaksi tervalepikkoa. Matasaari ei kuulunut selvitysalueeseen.

Hyljelahden (osa-alue IV) rannalla on ruovikon lisäksi kapealti rantaniittyä ja ruokoluhtaa. Pohjoisrannalla rivitalojen edustalla on varttunutta, joskin puistomaiseksi harvennettua tervalepikkoa. Muu rantametsä on kuusivaltaista. Alueen länsipäässä on pihamaita, joiden edustalla on tehty ruoppauksia ja täyttöjä. Länsipäässä Kaitalahden suulla on pitkä venelaituri. Tutkimusalueen etelärajalla sijaitsevan Granholmenin saaren pohjoisranta on kallioinen, länsiranta somerikkoinen ja niukka-kasvinen. Idempänä (osa-alue V) on metsärantaa, jota reunustaa kapea ruovikko. Osa-alueen länsirajalla lähellä rantaa on kaksi kallioista luotoa. Itäpäässä Rullduddenin niemessä on vanha huvila. Niemen rannat ovat kapean ruovikon reunustamat.

Kaitalahden tienoo on suosittua ulkoilualueutta. Pohjoisrannalla osa-alueiden I, IV ja V laiteilla on rantaraitti. Hanikan luontopolku kulkee Kaitalahden etelärannan lehdon läpi Hanikan niemeen ja sieltä etelään Mataskärsvikenin eteläpuolelle. Alueella veneillään myös runsaasti. Kaitalahden pohjukkaan ei pääse veneillä.

Kaitalahden alue on säilynyt viime vuodet melko entisellään. Vuoden 2008 jälkeen venelaitureita on hieman laajennettu ja Kaitalahden perukan pohjoisrannan lähelle on perustettu uusi ulkoilu-reitti.

Kuva 6. Alkukesäinen näkymä Kaitalahden lintutornista. Osa ruovikosta on säilynyt talven yli pystyssä. Saarekkeinen ruovikko kelpasi mm. kaulushaikaralle ja rastaskerttuselle.

Kaitalahti ja Mataskärsviken on merkitty Espoon eteläosien yleiskaavassa suojelualueeksi (SL), mutta aluetta ei ole vielä rauhoitettu. Selvitysalueen muut rannat on merkitty yleiskaavassa virkistysalueiksi ja vesialueet yleisiksi vesialueiksi. Vuonna 1999 tehdyssä vesistöselvityksessä Kaitalahti osoittautui hyväkuntoiseksi, joskin rehevöityneeksi lahtialueeksi (Pellikka 2000).

4.1. Lintulaskennat

Laskenta-alue on rajattu rantaviivan ja rakennettujen pihamaiden mukaan. Kaitalahden pohjoisrannalta mukaan kuuluu kosteikkoalueen lisäksi metsittyä täyttömaata ja etelärannalla asuinrakennusten ja perukan ruovikon välinen rantalehto sekä Hanikan niemi. Hyljelahden (osa-alue IV) itärannalta on mukana kapean kaistale rantametsää. Matasaaresta laskettiin vain rannoilla ja vesialueella oleskelleet linnut. Granholmenin pohjois- ja länsirannan linnut tähtystettiin mantereelta kaukoputkella.

Lintulaskennat toistettiin neljä kertaa. Ensimmäinen vesilintulaskenta oli 19.4. ja toinen 8.5.2015. Molemmilla kerroilla kaikki ranta-alueet kierrettiin jalkaisin. Ruovikoiden ja rantametsien linnusto kartoitettiin 27.5. ja 15.6. Kartoituslaskenta tehtiin osa-alueilla I ja VI sekä osa-alueen II länsipäässä. Muut ranta-alueet käveltiin läpi aamuisen kartoituslaskennan jälkeen ja havaitut linnut merkittiin muistiin.

Huhtikuussa ja toukokuussa tehtyjä laskentoja helpotti ruovikoiden huono kunto: Jäät olivat nättäneet alueiden II, IV ja V ruovikot lähes kokonaan ja Kaitalahden perukan avovesialuetta reunustavista ruovikoistakin huomattava osa oli laossa. Muilla osa-alueilla kasvustot olivat keväällä niin harvoja, että ne eivät vaikeuttaneet lintujen havaitsemista.

Kuva 7. Jäiden runtelema ruovikko Kaitalahden poukaman itäpuolelta kelpasi mm. silkkiuikun ja nokikanan pesimäpaikaksi. Taustalla Granholmen.

Taulukko 3. Kaitalahden pesimälinnuston parimäärät v. 2015 osa-alueittain (I–VI). Suluissa on mainittu varsinaisen tutkimusalueen lähellä, mutta ulkopuolella havaitut parit, jotka kirjattiin muistiin tähdellä merkityistä lajeista. Yhteis-
summissa on mukana vain varsinaiselta laskenta-alueelta tavatut linnut.

	Yht.	I	II	III	IV	V	VI
Kosteikkolajit							
Silkkiuikku	12	1	5	1	4	1	
Kaulushaikara	1	1					
Kanadanhanhi	1				1		
Kyhmyjoutsen	3		1	1		1	
Haapana	1	1					
Harmaasorsa	4			1	2	1	
Tavi	2	2					
Sinisorsa	10	4	1	1	3		1
Lapasorsa	3	2		1			
Heinätavi	1	1					
Punasotka	3		2			1	
Tukkasotka	7			2	3	2	
Telkkä	10		1	3	3	3	
Tukkakoskelo	1					1	
Isokoskelo	3			1	1	1	
Haahka	1				1		
Luhtakana	1	1					
Nokikana	11	4	1	2	3	1	
Meriharakka	1				1		
Taivaanvuohi	1	1					
Rantasipi	4		1	1	1	1	
Kalalokki	5				5		
Kalatiira	2				2		
Västäräkki	5	1	1		2	1	
Ruokokerttunen	21	13	1		4	1	2
Luhtakerttunen	1						1
Rytikerttunen	19	10	1	2	5		1
Rastaskerttunen	1	1					
Pensaskerttu	4	2	1		1		
Punavarpunen	2	2					
Pajusirkku	15	13			2		
Muut lajit							
Sepelkyhky	3	2			1		
Punarinta	3		1		2		
Satakieli*	5 + 1	3			1 (1)		1
Mustarastas	10	7		1	2		
Räkättirastas	1	1					
Punakylkirastas	2				1		1
Kultarinta*	2 + 1	2 (1)					
Lehtokerttu	8	5			2		1
Mustapääkerttu*	3 + 3	3 (1)				(1)	(1)
Sirittäjä*	2	2					
Pajulintu	11	7	1		2		1
Kirjosieppo	1	1					
Sinitiainen	5	3	1				1
Talitiainen	4	2		1	1		
Peippo	9	5	1		2		1
Vihervarpunen	1	1					
Pareja							
Kaikki linnut	226	104	20	18	58	15	11
Vesilinnut	73	15	11	13	21	12	1
Kosteikkolinnut	156	60	16	16	44	15	4
Lajeja							
Kaikki linnut	45	31	15	13	27	13	10
Vesilinnut	16	7	6	9	9	9	1
Kosteikkolinnut	29	17	11	11	18	12	4

4.2. Pesimälinnut

Kaitalahden alueen pesimälinnustoon kuului 45 lajia ja 226 paria (taulukko 3). Kosteikkolintuja oli 29 lajia ja 156 paria. Muut lajit olivat rantametsien lintuja.

4.2.1. Vesilinnut

Pesivien vesilintujen määrä oli 73 paria (32 % koko linnustosta). Vesilinnustoon kuului kaikkiaan 15 lajia. Kaitalahden vesilinnusto oli monipuolisempi kuin yhdelläkään toisella laskentakohteella, sillä vesilinnustoon kuului tyypillisten lintuvesilajien lisäksi myös saaristolintuja (kanadanhanhi, koskelot, haahka). Runsaimmat vesilinnut olivat silkkiuikku (12 paria), nokikana (11 paria) sekä sinisorsa ja telkkä (10 paria). Vaateliaista kosteikkolajeista linnustoon kuuluivat lapasorsa ja heinätavi, jotka viihtyvät Kaitalahden pohjukassa, sekä harmaasorsa ja punasotka, joita pesi eri puolilla aluetta.

Uutena lajina tavattiin kanadanhanhi, joka pesi onnistuneesti. Alueella oleskeli alkukesään asti myös kanadanhanhen ja merihanhen sekapari, mutta se ei pesinyt. Merisorsien (isokoskelo, tukkakoskelo, haahka) pesimäpaikat sijaitsivat Granholmenin saarella ja Rulluddenin rannalla. Vesilinnut olivat levittäytyneet melko tasaisesti eri puolille aluetta.

4.2.2. Kahlaajat, lokkilinnut ja rantakanat

Alueen kahlaajalinnusto on perinteisesti ollut niukka, eikä vuosi 2015 tehnyt poikkeusta: kahlaajia tavattiin vain kolme lajia, rantasipi (4 paria eri puolilla karuimmilla rannoilla), meriharakka (yksi pari Granholmenilla) ja taivaanvuohi (reviiri Kaitalahden perukassa). Kaitalahden pohjoisrannalla olisi myös punajalkaviklolle sopivaa niittyä, mutta laji tavattiin vain kerran ja silloinkin Rulluddenin niemestä.

Kaikki viisi kalalokkiparia ja molemmat kalatiiraparit pesivät Granholmenin rantakallioilla. Ulompaa mereltä tulleita räyskiä kävi toisinaan kalastelemassa pohjukan avovesilampareilla.

Vesilintuihin luettavan nokikanan lisäksi rantakanoista havaittiin luhtakana Kaitalahden perukassa. Perukan suualueella äänteli pitkälle kesään asti kaulushaikara. Lajia ei ole aiemmin tavattu Kaitalahden lintulaskennoissa. Kaulushaikaroita tavattiin kesällä 2015 useilla muillakin Espoon lintuesillä.

4.2.3. Rantojen varpuslinnut

Järviruokokasvustojen neljästä varpuslintulajista ruokokerttunen oli runsain. Sen parimäärä (21) oli kuitenkin vain hieman pienempi kuin vankimpiin, vedestä kasvaviin ruovikoihin mieltyneen rytikerttusen (19 paria), joka on lintuvesillämme yleensä huomattavasti ruokokerttusta niukempi. Ruokokerttusia oli muillakin seurantakohteilla tavallista niukemmin, mutta rytikerttusia tavattiin ennätysmäärä. Molemmat lajit keskittyivät Kaitalahden perukkaan. Useita pareja tavattiin lisäksi Hyljelahden rannalta.

Alueen 15 pajusirkkuperasta 13 tavattiin Kaitalahdelta. Muilla rannoilla pajusirkulle sopivaa ympäristöä on niukasti, sillä varhain keväällä saapuvat pajusirkut eivät asetu talven lakoonnuttamiin ruovikoihin. Ainoan rastaskerttusen reviiri sijaitsi Kaitalahden suulla, jossa laji on tavattu aikaisemminkin muutaman kerran.

Kaitalahden ruovikkoalueelta tavattiin lisäksi luhtakerttunen, pensaskerttu ja punavarpuksen, joiden reviirit sijaitsivat ruovikoiden pensaikkosisissa reunoissa.

Avomaiden varpuslinnuista havaittiin ainoastaan västäräkki, joita tavattiin viisi paria lähinnä laiturien ja pihamaiden tuntumasta. Pohjoisrannan niityllä oli pensaskertun ja punavarpusen reviiri.

4.2.4. Rantametsien linnut

Kaitalahden etelärannan tervaleppälehdossa pesii monipuolinen lehtimetsälinnusto. Lajistoon kuuluivat mm. satakieli, mustapääkerttu, kultarinta ja sirittäjä. Lehdosta aiemmin tavattua pikkutikkaa ei laskennoissa havaittu, mutta siitä tehtiin ainakin yksi havainto laskentojen ulkopuolella. Lehdon runsaimmat lajit olivat pajulintu, mustarastas ja lehtokerttu. Parimäärät jäivät pieniksi, sillä laskenta-alueessa on mukana vain lehdon rannan puoleinen reuna.

Pohjoisrannan vanhan täyttöalueen koivikosta tavattiin muun muassa kultarinta ja mustapääkerttu. Hyljelahden pohjukan harvennetussa rantametsässä (osa-alue IV) lauloi satakieli.

4.2.5. Muut lajit

Kalastelevia harmaahaikaroita nähtiin kaikissa laskennoissa, mutta pesintään viittaavia havaintoja ei tehty. Harmaahaikarat oleskelivat yleensä Kaitalahdella tai Mataskärsvikenillä, mutta niitä vieraili myös Hyljelahden rannalla. Myös muutamia merimetsoja kävi alueella ruokailemassa. Merimetsot viihtyivät Granholmenin ja Matasaaren lähivesillä, mutta eivät tulleet lähelle rantoja. Merikotka ja harvinainen ristisorsa nähtiin laskennoissa kerran.

Kaitalahden perukassa nähtiin keväällä viiksitimalipari, ja myöhään syksyllä alueella oleskeli timaliparvi. Pesimäaikaisia havaintoja lajista ei tehty.

2000-luvun puolella alueelle kotiutuneesta metsäkauriista tehtiin havaintoja kaikissa lintulaskennoissa. Kauriita oleskeli ainakin Kaitalahden ruovikossa, pohjoisrannan metsässä ja Mataskärsvikenin rannoilla. Valkohäntäpeura tavattiin kerran etelärannan lehdosta. Liito-oravan papanoita löytyi Hanikan niemen eteläpuolelta. Riilahdentien varressa oleva viitasammakon kutupaikka oli edelleen käytössä (tarkemmin luvussa 10).

4.2.6. Arvokkaimmat pesimälinnut

Kaitalahden pesimälinnuista heinätavi, punasotka, tukkasotka ja rastaskerttunen ovat uhanalaisia (vaarantuneita). Heinätavipari ja rastaskerttunen viihtyivät Kaitalahden suulta (kuva 6), jossa on niille sopivia pesimä- ja ruokailupaikkoja. Sotkia havaittiin muualla paitsi Kaitalahden osa-alueella. Selvitysalue on tärkeä sotkien pesimäpaikkana, sillä sekä tukkasotkan (7 paria) että punasotkan (3 paria) määrä oli suurempia kuin muilla vuonna 2015 tutkituilla lintuvesillä lukuun ottamatta Finnoonlahtea. Ainakin punasotkat tekivät ruokailulentoja runsaan kilometrin päässä sijaitsevalle Finnoon altaalle. Finnoon allas on myös tärkeä sotkapoikueiden ruokailu- ja oleskelualue. Kaitalahden vahva sotkakanta saattaa olla Finnoon altaan ylläpitämä.

Silmälläpidettävistä lajeista tukka- ja isokoskelo sekä haahka tavattiin Granholmenin saaresta ja Rulluddenin rannasta. Sirittäjän reviireistä toinen oli yksi Kaitalahden etelärannan ja toinen pohjoisrannan metsässä. Punavarpusen reviirit sijaitsivat rantaniityn laiteilla Kaitalahden molemmilla rannoilla.

Kalatiira ja kaulushaikara ovat lintudirektiivin liitteen I lajeja. Tukkakoskelo ja isokoskelo kuuluvat Suomen erityisvastuulajeihin.

4.3. Pesimälinnuston muutokset

Kaitalahden pesimälinnusto on tutkittu lintuvesiseurannan yhteydessä aiemmin vuosina 1984, 1990, 2000 ja 2008 (taulukko 4). Vesilinnusto vähentyi seurantajakson alkuvuosina runsaan kolmanneksen, mutta on vuosituhatvuoden vaihteen jälkeen pysynyt ennallaan. Vähentyminen johtui silkkiuikkukannan heikentymisestä. Suurin uikkukannan pudotus tapahtui vuosien 1984–1990 aikana, jolloin silkkiuikku taantui muuallakin Etelä-Suomessa (Väisänen ym. 1998). Viime vuosina uikkujen määrä ei näytä Kaitalahden alueella enää vähentyneen, vaikka kannan heikkeneminen on muualla Suomessa jatkunut (Lehikoinen ym. 2013).

Taulukko 4. Kaitalahden pesimälinnuston parimäärät neljänä laskentavuonna sekä koko linnuston suojelupistearvot. Vuoden 2008 ja 2015 luvuissa ei ole mukana laskenta-alueeseen lisätyn osa-alueen VI lintuja. Tähdellä merkityistä lajeista on otettu vertailukelpoisuuden vuoksi mukaan myös kaikki laskenta-alueen ulkopuoliset havainnot. Kosteikkolinnut on laskettu samalla tavoin kaikkina vuosina, mutta muiden lajien laskentatieto on vaihdellut.

	1984	1990	2000	2008	2015		1984	1990	2000	2008	2015
Kosteikkolajit						Muut lajit					
Silkkiuikku	54	22	17	11	12	Fasaani	-	1	-	-	-
Kaulushaikara	-	-	-	-	1	Lehtokurppa	-	1	-	1	1
Kyhmyjoutsen	-	1	1	4	3	Pikkutikka	-	-	1	1	-
Kanadanhanhi	-	-	-	-	1	Metsäkirvinen	-	1	-	-	-
Haapana	3	4	4	-	1	Punarinta	-	3	-	3	3
Harmaasorsa	-	-	-	3	4	Satakieli*	3	8	6	7	6
Tavi	5	5	1	3	2	Kivitasu	1	1	-	1	-
Sinisorsa	27	23	17	20	9	Mustarastas	-	1	2	1	10
Lapasorsa	2	3	1	1	3	Räkättirastas	-	4	1	-	1
Heinätavi	-	-	1	-	1	Punakylkirastas	1	-	2	-	1
Punasotka	4	2	-	1	3	Kultarinta*	1	1	4	4	3
Tukkasotka	4	5	4	2	7	Hernekerttu	-	1	-	-	-
Telkkä	9	5	10	8	10	Lehtokerttu	3	6	4	2	7
Tukkakoskelo	1	1	-	2	1	Mustapääkerttu*	-	6	1	2	6
Isokoskelo	-	-	2	3	3	Pajulintu	1	5	9	3	11
Haahka	-	-	-	1	1	Hippiäinen	-	1	-	-	-
Luhtahuitti	1	-	-	-	-	Harmaasieppo	-	1	1	-	-
Luhtakana	-	-	-	2	1	Kirjosieppo	-	4	2	1	1
Nokikana	10	8	14	15	11	Pikkusieppo*	-	-	1	-	-
Meriharakka	-	-	1	1	1	Sinitäinen	-	1	-	2	4
Taivaanvuohi	1	1	-	-	1	Talitiainen	-	2	1	2	4
Kuovi	1	-	-	-	-	Kuusitiainen	-	-	1	-	-
Punajalkaviklo	1	-	-	-	-	Pikkulepinkäinen	-	1	-	1	-
Rantasipi	3	2	3	5	4	Harakka	-	1	-	-	-
Kalalokki	1	7	5	6	5	Varis	-	1	-	-	-
Kalatiira	-	2	-	-	2	Närhi	-	1	-	-	-
Västäräkki	2	3	3	4	5	Peippo	-	5	4	6	8
Ruokokerttunen	18	31	29	35	19	Viherpeippo	-	-	1	1	-
Viitakerttunen	1	-	-	1	-						
Luhtakerttunen	-	2	-	2	-	Pareja yhteensä					
Rytikerttunen	6	11	11	12	18	Kaikki lajit	186	239	186	191	220
Rastaskerttunen	1	-	-	-	1	Vesilinnut	119	79	72	74	73
Pensaskerttu	2	7	1	1	4	Kosteikkolinnut	176	184	151	164	151
Punavarpunen	1	7	5	2	2	Kosteikkolajeja	24	22	20	26	30
Pajusirkku	18	32	21	15	15	Suojelupistearvo	41	37	34	52	64

Silkkiuikun lisäksi haapana on ainoa seurantaajakson aikana vähentynyt vesilintu. Punasotkakanta väheni 1900-luvun lopulla, mutta on nyttemmin palautunut. Sinisorsia tavattiin vuonna 2015 poikkeuksellisen vähän, mihin voi olla syynä varhainen ja lämmin alkukevät: osa sorsista oli ehkä jo aloittanut pesintänsä ennen lintulaskentoja. Tulokaslajit kanadanhanhi ja harmaasorsa sekä merialueella tavallinen isokoskelo ovat kotiutuneet alueelle 2000-luvun puolella. Alueella oleskelleita haahkoja ei välttämättä ole varhaisimmissa laskennoissa tulkittu pesiviksi, joten niiden liittyminen pesimälajien joukkoon saattaa olla aineiston tuottama harha. Keväällä 2015 Granholmenin rannassa nähtiin hiljattain kuoriutunut haahkopoikue.

Kahlaajia Kaitalahden alueella on aina ollut niukasti. Vuonna 1984 havaituista lajeista kuovi ja punajalkaviklo ovat hävinneet, kuten Espoon muiltakin lintuvesiltä. Kuovi on vähentynyt kaikkialla Etelä-Suomessa maatalouden tehostuttua. Lintuvesillä laji on kärsinyt matalien rantaniittyjen umpeutumisesta (Väisänen ym. 1998). Punajalkaviklo on saaristolintu, joka pesii monin paikoin Espoon saaristossa. Lintuvedet ovat sille toissijainen pesimäympäristö. Laji on vähentynyt viime vuosikymmeninä (Valkama ym. 2011), eikä punajalkavikloja enää riitä kosteikolle.

Ruovikoiden ja rantapensaikkojen linnusto on säilynyt suunnilleen ennallaan, mutta rantametsien linnusto on runsastunut. Vuotuiset kannanvaihtelut ovat olleet selviä, ja ne johtuvat osaksi laskentamenetelmien vaihtelusta. Tuoreimman laskennan perusteella runsastujiin kuuluvat mustarastas, pajulintu, talitiainen, sinitiainen ja peippo. Metsälinnut ovat hyötäneet alun perin nuorten rantametsien puuston vanhenemisesta.

Kosteikkolintujen lajimäärien ja suojelupistearvon perusteella Kaitalahden linnustollinen arvo heikentyi vuosina 1984–2000, mutta sittemmin se on parantunut. Vuonna 2015 sekä lajimäärä että suojelupistearvo olivat seurantavuosien suurimmat (taulukko 4). Suojelupistearvoa ovat kasvattaneet eteläiset tulokaslajit (harmaasorsa, luhtakana, kaulushaikara, rastaskerttunen).

4.4. Linnustollisesti merkittävimmät alueet

Kaitalahden linnustollisesti tärkeimmät alueet ovat koko lahden perukka (osa-alue I) Hanikan rantalehto mukaan lukien, Hanikan niemen itäpuolinen niitty- ja ruovikkoalue (osa-alueella II) sekä Mataskärsviken ruovikkoalue (osa-alueella III).

4.5. Toimenpidesuosituksia

Kaitalahden perukan avovesialue on kuroutumassa irti merestä. Muutos on hidas, sillä 2000-luvun puolella otettujen ilmakuvien vertailu ei osoita merkittävää vesialueiden umpeenkasvua. Umpeutuminen on silti vaikuttanut linnustoon niin, että mieluiten uimalla paikasta toiseen siirtyvät uikut ja sukeltajasorsat eivät enää viihdy perukan avovesialueella. Avovesialueen ja meren välisen kannaksen ruoppaaminen todennäköisesti kohentaisi perukan lintuarvoa. Lisäksi se parantaisi veden laatua veden vaihduttua nykyistä paremmin. Haittapuolena olisi häirinnän lisääntyminen, sillä ruopattu väylä tekisi mahdolliseksi veneilyn lahdelle. Veneilijöiden liikkuminen pienellä vesialueella häiritsisi linnustoa huomattavasti. Ruoppaus ei ole linnustollisin syin perusteltua, ellei veneilyä lahden perukkaan voida estää.

Kaitalahden rantametsien käsittelyssä tulisi ottaa huomioon alueen monipuolinen ja edustava linnusto. Etelärannan lehdon ja pohjoisrannan entisen täyttömaa-alueen linnustollinen paranee puuston järeytyessä varsinkin, jos alueella ei tehdä pienpuuston ja lahoppuuston raivauksia. Kulku-reittien avoimena pitäminen ei häiritse linnustoa. Kaitalahden rantametsien puustoa ei ole käsitelty viime vuosina ja samalla myös niiden linnusto on runsastunut.

Espoonväylän ja Riilahdentien välinen kosteikkokuvio (osa-alue VI) tulisi säilyttää mahdollisimman luonnontilaisena. Alue on viitasammakon kutupaikka ja sillä on myös linnustollista arvoa. Alueen läpi kulkee luontopolku.

Veneily häiritsee lintuja etenkin Hyljelahden edustalla. Venepaikkojen määrä ei tule lisätä.

5. FINNOONLAHTI

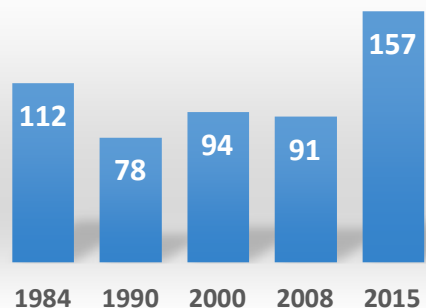
Finnoonlahti (Finnevik) on umpeenkasvanut merenlahti, josta osa on pengerrytetty jätevesien saostusaltaaksi 1960-luvulla. Myöhemmin altaan viereen rakennettiin jätevedenpuhdistamo ja voimalaitos. Alkuperäisestä lahdesta on jäljellä altaan itäpuolinen luhta- ja niittyalue, jonka eteläosaa käytetään hevoslaitumena. Suurin osa Finnoonlahden linnuista pesii altaalla, jonka kasvillisuus on järeää ruovikkoa ja osmankäämikköä. Lintuja on helppo tarkkailla allasta kiertävältä penkereeltä ja kahdesta lintutornista.

Finnoonlahden vesilinnusto on poikkeuksellisen runsas. Uhanalaisista vesilinnuista altaalla pesivät mm. mustakurkku-uikku, punasotka ja tukkasotka. Allas tunnetaan myös harvinaisen liejukanan ja Uudenmaan suurimman naurulokki-yhdyskunnan pesimäpaikkana.

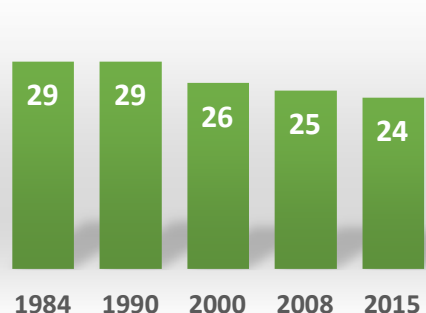
Pesivien vesilintujen määrä Finnoonlahdella on kasvanut viime vuosina. Vuonna 2015 runsaita olivat erityisesti sinisorsa ja nokikana, mutta myös sotkia pesi aiempaa enemmän. Kosteikkolintulajien määrä on vähitellen pienentynyt avomaiden ja rantaniittyjen umpeutumisen ja ympäristön rakentamisen vuoksi.

Finnoonlahti houkuttelee kesäisin suuren määrän vesilintupoikueita, joita saapuu altaalle myös lähiseudun merialueilta. Vesilintuja viipyy paikalla jäidentuloon asti.

Vesilintupareja

Kosteikkolintulajeja

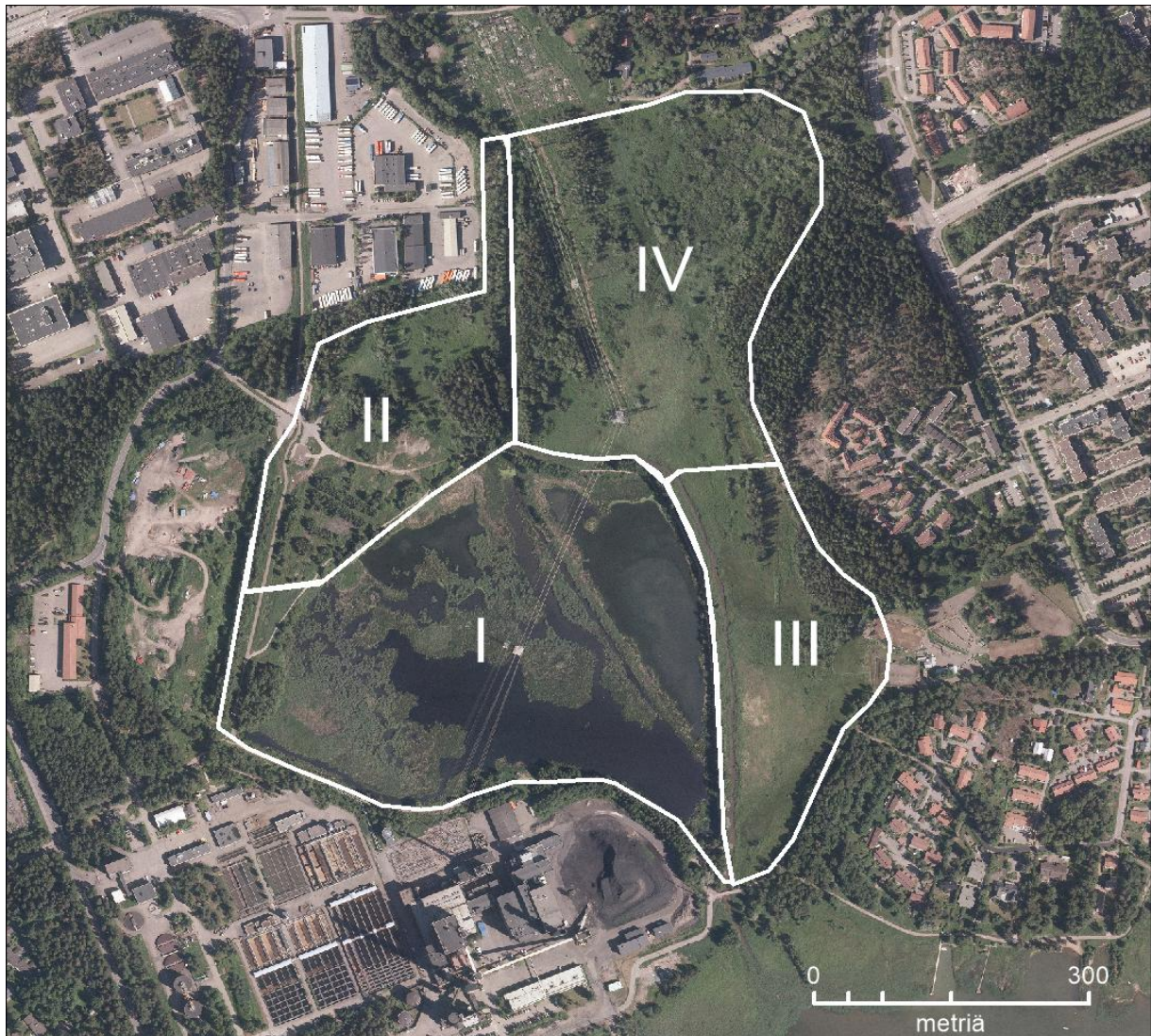
Uhanalaiset lajit: mustakurkku-uikku, punasotka, tukkasotka, liejukana, rastaskerttunen.

Silmälläpidettävät lajit: rantasipi, naurulokki, punavarpuunen.

Muita lajeja: harmaasorsa, lapasorsa, luhtakana.

Finnoonlahti oli 1960-luvun alkupuolelle asti maatuva, ruovikkoinen merenlahti, jota reunustivat metsät ja maatalouskäytössä olevat pellot ja niityt. Vuonna 1963 lähes puolet lahdesta pengerrettiin jätevesien saostusaltaaksi, joka ulottui miltei nykyiselle Hyljeluodontielle asti. Myöhemmin lahden lounaisrannalle rakennettiin jätevedenpuhdistamo ja eteläpuolella olevalle huvila-alueelle voimalaitos. Saostusaltan käyttö lopetettiin vuonna 1972 ja altaan länsipuolisko alettiin täyttää maa-aineksella (Hirvonen 1984). Altaan täyttäminen lopetettiin 1980-luvulla, jolloin jäljelle jäi nykyinen 15 hehtaarin laajuinen pengerretty vesialue. Allasta käytetään nykyisin ylivuotoaltaana puhdistamon häiriötilanteissa ja runsaiden sateiden jälkeen. Allasta reunustava pengerr on metsittynyt. Penkereellä on luontopolkuna käytetty kävelyreitti. Penkereen itäpuolitse virtaa Finnobäckenin puron jokimainen uoma, joka purkaa vetensä Nuottalahteen.

Altaan länsi- ja luoteispuolella sijainnut osa merenlahtea on täytetty kokonaan 1960- ja 1970-luvuilla. Täyttöaluetta käytetään varastokenttänä, mutta suurin osa siitä on metsittyvää joutomaata. Alkuperäistä Finnoonlahtea on jäljellä jokiuoman itäpuolella suunnilleen altaan kokoinen alue. Sen eteläpuolisko on ratsastuskoulun hevoslaitumena. Pohjoispuolisko on tiheäkasvuista ja upottavan liejupohjan takia hankalakulkuista ruokoluhtaa. Reunaosat ovat pajukkoluhtaa. Finnobäckenin varrella altaan pohjoispuolella on tulvakoivikkoa ja tervalepikkoa.

Kuva 8. Finnoonlahti osa-alueineen (I–IV).

Finnoon allas on matala, liejupohjainen ja erittäin reheväkasvuinen. Laajimmat avovesialueet sijaitsevat altaan etelä- ja itäosassa sekä kaakkoiskulmassa. Suurimman osan altaasta täyttävät tiheet, joskin aukkoiset järviruoko- ja osmankäämikasvustot. Avovesialueilla kasvaa ainoana uposkasvina eteläistä hentokarvalehteä, joka loppukesäisin täyttää lähes koko vesikerroksen.

Finnoonlahti on jaettu lintulaskentoja varten neljään osa-alueeseen (kuva 8), joiden pinta-ala on yhteensä 41 hehtaaria. Osa-alueeseen I kuuluu allas reunapenkereineen. Altaan pohjoispuolella sijaitseva osa-alue II on täyttömaakenttää, jota on käytetty varastoalueena ja maa-aineksen kompostointipaikkana. Alue on vielä vuosituhannen vaihteessa melko aukea, mutta nykyisien varsinkin vanhoilla kompostointiaumoilla kasvaa usean metrin korkuista koivikkoa. Reunaosissa on jäljellä myös rikkakasvikenttää. Täyttömaa-alueen pohjoispuolella on pieni kaistale ruovikkoista luhtaa ja kosteaa, pensoittuvaa niittyä. Finnobäckenin varressa on vanhoja kuusia ja mäntyjä kasvava metsäsaareke. Osa-alueen pohjoisreunaan linja-autovarikon viereen on rakennettu uusi Matinkylän ja Finnoon yhdistävä tie, jonka liikennöinti aloitettiin alkusyksyllä 2015. Osa-alueen länsireunassa on muutama vuosi sitten käyttöön otettu ulkoilutie, joka yhtyy allasta kiertävään pengertiehen.

Osa-alue III on maatunutta merenlahtea, jota käytetään Matinkylän ratsutallin laidunniittynä. Laidunnus on keskittynyt alueen pohjoisosaan ja itäreunaan. Niityn eteläosassa jokivartta reunustaa ruoko- ja osmankäämikasvusto, jonka laiteille on alkanut kasvaa pajuja ja tervaleppiä. Muu alue on matalakasvuista laidunta. Niityn itäreunaan laskee Matinkylän suunnasta tuleva oja, jonka varrella on nuorta lehtipuustoa. Miltei koko laidunniitty on veden vallassa meriveden ollessa korkealla.

Osa-alue IV on laidunniityn pohjoispuolella jäävä lahdenperukka, jonka eteläosa on tiheää järvi-ruovikkoa ja pohjoisosa pensaikkoista luhtaa. Vesi nousee alueelle kevättulvien ja korkean meriveden aikaan. Alueella on muutama matala lampare, mutta ei avovettä. Luhdan reuna-alueet ovat mesiangervovaltaista pajukkoluhtaa. Yksittäisiä pajuja kasvaa myös siellä täällä ruovikon keskiosissa. Reunametsät ovat kuusikkoa ja nuorta, kosteapohjaista koivikkoa. Alueen länsireunassa Finnobäckenin varrella on kosteapohjaista sekametsää, jonka puusto vaihtelee tulvivasta koivikosta ja tervalepikosta kuivimpien paikkojen mäntyvaltaiseen metsään. Metsikön läpi kulkee rinnakkain kaksi voimajohtoa, joista itäisempi on rakennettu muutama vuosi sitten. Suuremman mullistuksen alue koki vuosina 2014–2015, kun kosteikon yli rakennettiin Finnevikin maantiesilta. Sillan rakennustyöt olivat keväällä ja kesällä 2015 meneillään. Maanpinnassa olleet työmaatiet purettiin kesällä ja sillan alunen maisemoitiin (kuva 9).

Finnoonlahti on päätetty säilyttää arvokkaana luontokohteena. Finnoonlahdelle on laadittu hoito- ja käyttösuunnitelma (FCG 2015), mutta aluetta ei ole tarkoitus perustaa luonnonsuojelualueeksi. Finnoonlahti on yksi Suomen 97 IBA-alueesta eli kansainvälisesti arvokkaasta lintualueesta (Heath & Evans 2000, Ellermä 2011). IBA-alueen raja-alue on hieman laajempi kuin lintuvesiseurannassa tutkittu alue. Finnoonlahti ei ole mukana valtakunnallisessa lintuvesiensuojeluohjelmassa, sillä ohjelmaan ei kelpuutettu ihmisen voimakkaasti muovaamia ympäristöjä.

5.1. Lintulaskennat

Finnoonlahdella tehtiin viisi lintulaskentaa. Ensimmäinen laskentakerta (13.4.2015) painottui vesilintuihin. Tuolloin linnut laskettiin mahdollisimman tarkoin altaalta (alue I) ja Finnobäckenin varresta, mutta lahden vesilinnutonta itäosaa (alueet III ja IV) ei kierretty järjestelmällisesti. Seuraavilla laskentakertoilla (20.4. ja 5.5.) altaan ja jokivarren laskennat toistettiin ja lahden itäosassa tehtiin kosteikkolintujen kartoituslaskenta. Altaan kasvillisuus oli talven jäljiltä sen verran harvaa, että lintujen laskeminen ei tuottanut vielä toukokuun alussa suuria ongelmia.

Kuva 9. Finnoonlahden perukan yli rakennettu Matinkylän ja Finnoon yhdistävä silta valmistui loppukesällä 2015. Sillan rakentaminen häiritsi linnustoa keväällä, mutta heti työmaatien purkamisen jälkeen sillan alle ilmestyi pesimään mm. rantasipipari.

Neljäs ja viides laskenta (23.5. ja 13.6.) painottuivat allasta ympäröiville osa-alueille, jonka linnusto pyrittiin kartoittamaan mahdollisimman tarkoin. Altaan linnut laskettiin molemmilla kerroilla aamuisen kartoituslaskennan jälkeen, mutta läheskään kaikkia lintuja ei enää voitu nähdä, sillä uusi kasvillisuus oli noussut näkösuojaksi. Käyttökelpoista tietoa saatiin lähinnä avovedessä oleskelleista ja avovesialueiden reunoissa pesivistä linnuista.

Sinisorsan pariarviot perustuvat 13.4. ja telkän parimäärät 20.4. tehtyyn laskentaan. Muiden vesilintujen parimäärät on tulkittu 5.5. ja myöhään pesintänsä aloittavien tukkasotkien määrät 25.5. tehdyn laskennan perusteella. Hautovat naurulokit laskettiin 5.5. Nokikanan, liejukanan ja mustakurkku-uikun määrät saatiin selville merkitsemällä lintujen oleskelupaikat ilmakuvapohjalle jokaisessa laskennassa. Reviireiksi tulkittiin alueet, joissa laji oli havaittu ainakin kahdessa laskennassa. Myös naurulokkien pesimäsaarekkeet ja niistä laskettu hautovien lintujen määrä merkittiin ilmakuvapohjalle.

5.2. Pesimälinnut

Selvitysalueen pesimälinnustoon kuului kaikkiaan 41 lajia, joiden yhteisparimäärä oli 3134 (taulukko 5). Kosteikkolintujen lajimäärä oli 24 ja parimäärä 3075. Suurin osa linnuista oli naurulokkeja, joita pesi altaalla vähintään 2800 paria. Altaan naurulokkiyhdyiskunta on Uudenmaan suurin ja se käsitti 92 % kaikista Finnoonlahden lintupareista.

5.2.1. Vesilinnut

Finnoonlahden vesilinnusto on poikkeuksellisen runsas. Vesilintupareja laskettiin yhteensä 158. Määrä on huomattavasti suurempi kuin yhdelläkään muulla selvityskohteella. Vesilintujen osuus kaikista pesimälinnuista oli suuren naurulokkiyhdyiskunnan vuoksi vain 5 %. Miltei kaikki vesilin-

nut tavattiin altaalta: altaan ulkopuolelta laskettiin vain 12 paria, joista suurin osa oleskeli Finnobäckenin uomassa.

Vesilinnustoon kuului kymmenen lajia (taulukko 5), joista runsain oli nokikana (49 paria). Sinisorsien määrä on kasvanut nopeasti sen jälkeen, kun laji alkoi talvehtia läheisessä Matinkylän Tynnyripuistossa. Osa talvehtijoista jää lähialueille pesimään. Finnoonlahdella sinisorsia laskettiin yhteensä 33 paria. Laji oli nokikanan jälkeen runsain vesilintu. Kolmanneksi runsain vesilintulaji oli lapasorsa (17 paria), joka on vaatelias, vähälukuinen lintuvesilaji. Finnoonlahden allas on lapasorsan tärkein pesimäpaikka Espoossa, sillä muilla tutkituilla lintuvesillä tavattiin vain kymmenen lapasorsaparia.

Taulukko 5. Finnoonlahden pesimälinnuston parimäärät v. 2015 osa-alueittain (I–IV). Suluissa on mainittu tutkimusalueen lähellä, mutta ulkopuolella havaittujen parien määrä (kirjattu muistiin tähdellä merkityistä lajeista). Yhteissummissa on mukana varsinaiselta laskenta-alueelta tavatut linnut. Vain toinen rastaskerttusista havaittiin lintulaskennoissa.

	Yht.	I	II	III	IV		Yht.	I	II	III	IV
Kosteikkolajit											
Mustakurkku-uikku	10	10				Taivaanvuohi	2			1	1
Kyhmyjoutsen	1	1				Rantasipi	2			1	1
Harmaasorsa	11	10			1	Naurulokki	2800	2800			
Tavi	4	3			1	Västäräkki	7	4	1	1	1
Sinisorsa	33	28		2	3	Ruokokerttunen	35	13	1	7	14
Lapasorsa	17	17				Viitakerttunen	2	1	1		
Punasotka	10	10				Luhtakerttunen	5		2		3
Tukkasotka	12	12				Rytikerttunen	5	3			2
Telkkä	11	8		1	2	Rastaskerttunen	1 + 1	1 + 1			
Luhtakana	2				2	Pensaskerttu	6	1	4		1
Nokikana	49	49				Punavarpuen	5			2	3
Liejukana	30	30				Pajusirkku	15	7	1	3	4
Muut lajit											
Fasaani	1				1	Lehtokerttu	7	2	2		3
Sepelkyyhky	1				1	Mustapääkerttu*	4	1	2		1
Pikkutikka	1				1	Pajulintu	7	1	2		4
Punarinta	1		1			Kirjosieppo	1		1		
Satakieli*	7 + 1	3	2(1)		2	Sinitäinen	4	2			2
Rautiainen	1				1	Talitiainen	4	2	1		1
Mustarastas	3	1			2	Pikkuvarpuen	3	3			
Räkättirastas	5	1		2	2	Peippo	8	2	4		2
Kultarinta*	1 + 2	1		(1)	(1)						
Pareja											
	Yht.										
Kaikki lajit	3134					I	II	III	IV		
Vesilinnut	158					3026	27	21		62	
Kosteikkolinnut	3075					148	0	3		7	
						3008	10	18		39	
Lajeja											
	Yht.					I	II	III	IV		
Kaikki lajit	41					30	14	9		27	
Vesilinnut	10					10	0	2		4	
Kosteikkolinnut	24					19	6	8		14	

Muita Finnoonlahdelle keskittyviä vesilintuja ovat mustakurkku-uikku ja punasotka. Mustakurkku-uikku runsastui Finnoon altaalla 1990-luvulla. Viime vuosina kanta on hieman laskenut. Sama suunta on odotettavissa jatkossakin, sillä kymmenestä mustakurkku-uikkuparista yksikään ei kesällä 2015 onnistunut kasvattamaan poikasiaan lentokykyisiksi. Syitä pesintöjen epäonnistumiseen ei tiedetä, mutta osasyynä lienee ollut alkukesän kolea ja sateinen sää, joka koitui poikasten kohtaloksi jo niiden ensipäivinä. Mustakurkku-uikkua ei tavattu muilla tutkituilla lintuvesillä.

Myös punasotkia laskettiin altaalta kymmenen paria. Punasotkan sukupuolten runsaussuhde on erikoinen, sillä jokaista naarasta kohden on kolme koirasta. Altaalta laskettiin enimmillään 39 punasotkakoirasta, mutta naaraiden määrä jäi kahdessakin laskennassa kymmeneen. Suuren koiras-enemmistön vuoksi pesivä parimäärä on tulkittava naaraiden perusteella. Pesivien naaraiden määrä on todennäköisesti hieman suurempi kuin laskennoissa havaittu määrä, sillä kiireisimmät naaraat olivat voineet parhaaseen laskenta-aikaan jo olla hautomassa. Muilta tutkituilta lintuvesiltä tavattiin vain neljä punasotkaparia.

Yleisistä vesilinnuista haapana puuttui alueen lajistosta. Altaalla ei myöskään pesinyt silkkiuikkua tai muita kalansyöjälintuja, sillä allas on kalaton. Finnoon altaan kalattaiset kalattomat, suojaisat vesialueet ovat erinomaisia sorsapoikueiden ruokailupaikkoja ja sulkasatoisten sorsien turvapaikkoja (siipisulkansa pudottaneet sorsat ovat kuukauden ajan lehtokyytyttömiä). Kesällä altaalle saapui runsaasti sorsapoikueita merialueelta. Sulkivista sorsista suurin osa oli harmaasorsia, joita altaalle kerääntyi useita kymmeniä.

5.2.2. Lokkilinnut, kahlaajat, rantakanat

Lokkilinnuista Finnoonlahdella pesii ainoastaan naurulokkeja. Altaan naurulokkiyhdykskunta kasvoi nopeasti 2000-luvun alkuvuosina. Viime vuosina yhdyskunta on hieman pienentynyt (v. 2008 noin 3700, kesällä 2015 2800 paria). Naurulokkiyhdykskuntien koko vaihtelee vuodesta toiseen. Toistaiseksi ei tiedetä, onko yhdyskunnan pieneneminen tilapäistä vai ovatko esimerkiksi naurulokkien ruokailupaikkana suosiman Ämmäsuon jäteaseman muutokset vaikuttaneet siihen.

Finnoon kahlaajalajisto on niukka ja entisestään vähentynyt. Siihen kuuluivat vain taivaanvuohi ja rantasipi, joita molempia tavattiin kaksi paria. Toinen rantasipipareista pesi rakenteilla olleen sillan alla. Linnut saapuivat paikalle vasta kun sillan alla ollut työmaatie oli purettu. Rantakanoja havaittiin kolme lajia, vesilintuihin luettava nokikana sekä liejukana ja luhtakana. Finnoon allas on liejukan tärkein pesimäpaikka Suomessa. Liejukanan reviirejä laskettiin kaikkiaan 30. Altaan ulkopuolella lajia ei tavattu kertaakaan. Lahden perukassa oli kaksi luhtakanan reviiriä, toinen sillan pohjoispuolella ja toinen eteläpuolella.

5.2.3. Rantojen varpuslinnut

Järviruokokasvustojen linnuista ruokokerttunen ja pajusirkku olivat runsaimpia. Ruokokerttusia laskettiin 35 ja pajusirkkuja 15 paria. Molemmat lajit keskittyvät altaalle ja Finnoonlahden perukkaan. Kumpaakaan lajia ei tavattu rakenteilla olleen sillan läheltä, sillä kaikki reviirit sijaisivat yli 50 metrin päässä sillasta. Vähälukuisemmista ruovikkolinnuista tavattiin viisi rytikerttusparia ja rastaskerttunen, jonka reviiri oli altaan keskiosassa. Laskentojen ulkopuolella altaalla havaittiin myös toinen rastaskerttuskoiras.

Puoliaukeita pensaikkoja suosivat lintulajit keskittyivät täyttömaa-alueelle (osa-alue II) ja perukan luhdalle osa-alueelle IV. Lajistoon kuuluivat viitakerttunen (2 reviiriä), luhtakerttunen (5 reviiriä), pensaskerttu (6 reviiriä) ja punavarpuen (5 reviiriä).

Avomaiden varpuslinnuista havaittiin vain västäräkki, joita pesi eri puolilla aluetta vähintään 7 paria. Altaan ympäristössä näistä oli neljä paria.

Kuva 10. Finnöns allas kevätasussaan. Naurulokkien asettuminen altaalle keväällä 2015 poikkeuksellisen pitkään, sillä altaan keskellä olevassa voimajohtotolpassa pitkin huhtikuuta päivystänyt kanahaukka häiritsi niitä.

5.2.4. Rantametsien linnut

Laskenta-alueella on väin vähän metsää, mutta Finnobäckenin varsi ja altaan reunapenger tarjosivat silti pesimäpaikan usealle metsälintulajille (taulukon 5 muut lajit). Lajistoon kuuluivat mm. sepelkyyhky, satakieli, kultarinta ja mustapäähirtti. Satakieliä lahden reunametsissä asusti ainakin kahdeksan koirasta, joista kolme lauloi altaan reunapenkereellä. Harvinainen pikkutikka tavattiin Finnobäckenin varrelta.

5.2.5. Muut lajit

Muita pesimälintuihin luettavia lajeja olivat fasaani (ääntelevä koiras alueen pohjoisreunassa) ja altaan kaakkoiskulman sähkömuuntajassa pesineet kolme pikkuvarpusparia. Pikkuvarpusta ei ole aiemmilla laskentakierroilla tavattu. Laji on runsastunut pääkaupunkiseudulla huomattavasti 2000-luvun puolella.

Altaan pohjoisreunassa oleskeli toukokuun alussa muutaman päivän ajan pussitiaipari. Pussitiainen nähtiin myös lintulaskennassa 5.5. Finnobäckenin varrella. Myöhemmissä laskennoissa lajia ei enää tavattu. Pussitiainen on etelästä levittäytymässä oleva laji, jonka pesintä varmistettiin kahdella lintuvesiseurannan kohteella.

Finnönslahden perukassa oleskeli useita metsäkauriita koko kevään. Altaalla nähtiin piisameita kaikissa laskennoissa. Pesäkekojen määrän perusteella altaan piisamikanta on toipumassa 2000-luvun alun aallonpohjasta.

5.2.6. Arvokkaimmat pesimälinnut

Finnoonlahti on tärkeä uhanalaisten kosteikkolajien pesimäpaikka. Vaarantuneiksi arvioituista lajeista pesimälinnustoon kuuluvat mustakurkku-uikku, punasotka, tukkasotka, liejukana ja rastaskerttunen. Kaikki uhanalaiset lajit pesivät altaalla. Liejukanan pesimäkeskittymä (30 paria) on Suomen suurin. Koko maan kannaksi on arvioitu ainoastaan 50–200 paria (Valkama ym. 2011). Mustakurkku-uikun (10 paria) ja punasotkan (10 paria) pesimäpaikkana allas on Uudenmaan tärkeimpiä. Muilla seurantakohteilla mustakurkku-uikkua ei tavattu ja punasotkiakin havaittiin vain neljä paria. Tukkasotka (12 paria) pesii melko yleisenä Uudenmaan saaristossa, mutta sisävesien pesimälintuna laji on harvinainen. Lintuvesiseurannassa mukana olevien kohteiden tukkasotkista yli puolet pesi altaalla. Rastaskerttunen on lahdella jokseenkin jokavuotinen, mutta aina vähälukuinen (kesällä 2015 vain yksi reviiri).

Silmälläpidettäviin lukeutuvista lajeista pesimälinnustoon kuuluivat naurulokki, rantasiipi ja puna-varpunen. Uudenmaan suurimmassa yhdyskunnassa (2800 paria) pesivä naurulokki on altaan avainlaji, joka houkuttelee siipiensä suojaan vesilintuja. Pesiään munarosvoilta ja petolinnuilta suojelevat naurulokit tarjoavat hyvän suojan tukka- ja punasotkalle ja mustakurkku-uikulle. Myös huomattava osa liejukanoista pesii naurulokkien seurassa.

Mustakurkku-uikku on lintudirektiivin liitteen I laji ja myös Suomen erityisvastuulaji.

5.3. Pesimälinnuston muutokset

Finnoonlahden pesimälinnusto on inventoitu aikaisemmin vuosina 1964–66 (Ruoho 1969), 1983–84 (Hirvonen 1985) sekä linnustonseurannan yhteydessä vuosina 1990, 2000 ja 2008. Linnuston laskentamenetelmät ja tutkitun alueen laajuus ovat vaihdelleet selvityksestä toiseen, joten aineistojen vertailussa on noudatettava varovaisuutta. Vuosina 1964–66 ja 1983–84 laskettiin kosteikkolinnut ja harvinaisimmat rantojen linnut. Jälkimmäisen jakson aikana kosteikkolinnut laskettiin vain altaasta. Vuosien 1983 ja 1984 vesilintuarviot perustuvat poikuelaskentoihin, joten lukumäärissä on mukana myös lähiympäristöstä kerääntyneitä poikueita. Vuosien 1990, 2000 ja 2008 parimäärät perustuvat pesimäkauden alussa laskettuihin lintuihin, ja niissä ovat mukana vain Finnoonlahden ”omat” vesilintuparit.

Vesilintujen määrä pysyi suunnilleen ennallaan 1960-luvulta alkaen 2000-alkuun asti (taulukko 6). Sen jälkeen parimäärä on kasvanut. Vuonna 2015 vesilintuja oli selvästi enemmän kuin aiemmin. Kannan kasvu johtui lähinnä nokikanan ja sinisorsan runsastumisesta. Vesilinnuista ovat seurantajakson aikana selvimmin runsastuneet mustakurkku-uikku, harmaasorsa, punasotka ja nokikana. 1980-luvun korkeat telkkä- ja sinisorsamäärät johtuvat osaksi siitä, että luvuissa on mukana muualta tulleita poikueita.

Uusina lajeina lahdelle ovat 1960-luvun jälkeen kotiutuneet eteläiset tulokkaat kyhmyjoutsen ja harmaasorsa. Vähentyneisiin vesilintuihin kuuluvat haapana ja tavi. Haapana on hävinnyt kokonaan alueen pesimälinnustosta. Haapana on taantunut muuallakin Suomessa (Lehikoinen ym. 2013). Finnoolla lajin häviämiseen on voinut vaikuttaa myös haapanan suosimien rantaniittyjen jääminen täyttömaiden alle ja jäljelle jääneiden rantaniittyjen umpeutuminen. Haapanan ruokailupaikoiksi sopivia puistonurmia alueella ei ole.

Naurulokin pesintä oli epäsäännöllisesti vielä 1960-luvulla. 1990-luvulle tultaessa kanta oli kasvanut 500 pariin ja vuonna 2000 jo 850 pariin. Vuosituhannen vaihteen jälkeen altaan naurulokkiyhdyksunta kasvoi ripeästi ja käsitti vuonna 2008 peräti 3700 paria. Keväällä 2015 yhdyskunnassa pesi noin 2800 paria. Naurulokkia ei tavattu vuoden 2015 laskennoissa pesivänä muilla Espoon lintuvesillä.

Taulukko 6. Finnoonlahden pesimälinnuston parimäärät kuuden eri selvityksen perusteella sekä koko linnuston suojelupistearvot. Vuosina 1965–67 ja 1983–84 laskettiin vain kosteikkolinnut sekä pikkutylli, satakieli ja kivitasku. Laskenta-alue kattoi altaan lähitienoineen, mutta ei koko Finnoonlahtea. Vuodesta 1990 alkaen laskennat ovat kattaneet koko lahden. Puolisukeltajasorsien, sotkien ja telkän parimäärät vuosilta 1983–84 perustuvat poikuelaskentoihin, joten lukumäärissä saattaa olla mukana muualta tulleita poikueita.

Sulkuihin on merkitty varsinaisen laskenta-alueen ulkopuolelta tehdyt havainnot sekä ristisorsa, joka toi lahdelle poikueensa kesällä 2000, mutta pesi muualla. Tähdellä merkityistä lajeista on otettu mukaan kaikki laskenta-alueen ulkopuoliset havainnot.

	1965- 1967	1983- 1984	1990	2000	2008	2015		1965- 1967	1983- 1984	1990	2000	2008	2015
Kosteikkolajit							Muut lajit						
Silkkuiukku	-	1	-	-	-	-	Fasaani	?	?	-	-	-	1
Mustakurkku-uukku	3–4	1	1	11	13	10	Sepelkyyhky	?	?	-	2	2	1
Kyhmyjoutsen	-	1	-	1	1	1	Pikkutylli	1–2	3	1	(1)	-	-
Ristisorsa	-	-	-	(1)	-	-	Lehtopöllö	1	1	-	-	-	-
Haapana	10–16	5	3	5	-	-	Pikkutikka*	?	-	1	-	1	1
Harmaasorsa	0–1	-	1	4	8	11	Punarinta	?	-	-	1	2	1
Tavi	4–5	10	10	2	1	4	Satakieli*	3	5	7	7	8	8
Sinisorsa	30–49	25	14	9	9	33	Kivitasku	?	5	1	1	1	-
Lapasorsa	3–5	5	12	2	6	17	Rautiainen	?	?	-	1	1	1
Heinätavi	2–3	1	1	2	1	-	Mustarastas	?	?	-	1	4	3
Punasotka	2–4	7	5	4	12	10	Räkätirastas	?	?	-	-	2	5
Tukkasotka	16–25	11	8	6	10	12	Laulurastas	1	?	-	-	1	-
Telkkä	1–3	20	5	6	4	11	Punakylkirastas	2	?	-	-	2	-
Nokikana	10–12	25	18	42	34	49	Kultarinta*	?	-	-	-	1	3
Liejukana	0–2	6	6	7	32	30	Mustapääkerttu*	?	?	2	3	2	4
Luhtakana	0–1	2	1	-	7	2	Lehtokerttu	?	?	-	-	1	7
Luhtahuitti	1–3	1	6	1	-	-	Pajulintu	?	?	2	2	4	7
Töyhtöhyppä	4–6	2	2	-	1	-	Kirjosieppo	?	?	1	-	1	1
Taivaanvuohi	8–9	2	1	1	4	2	Pikkusieppo	?	?	-	-	(1)	-
Punajalkaviklo	2–5	1	2	-	-	-	Sinitiainen	?	?	-	-	1	4
Metsäviklo	-	-	-	-	1	-	Talitiainen	?	?	1	1	1	4
Rantasipi	2–4	3	1	1	1	2	Pyrstötiainen	?	?	-	-	1	-
Naurulokki	0–21	500	540	850	3700	2800	Pikkulepinkäinen	?	?	-	-	1	-
Västäräkki	n. 6	5	8	4	5	7	Harakka	?	?	1	-	-	-
Keltävästäräkki	n. 12	3	4	1	-	-	Varpunen	?	?	-	-	2	-
Niittykirvinen	?	-	-	1	-	-	Pikkuvarpunen	?	?	-	-	-	3
Ruokokerttunen	n. 12	25	69	54	43	35	Peippo	?	?	1	2	9	8
Viitakerttunen	-	1	3	(1)	(1)	2	Viherpeippo	?	?	-	-	2	-
Luhtakerttunen	-	5	2	(2)	7	5							
Rytikerttunen	n. 15	10	6	16	5	5	Pareja yhteensä						
Rastaskerttunen	-	3–5	1	2	1	2	Kaikki lajit		702	789	1078	3981	3137
Pensaskerttu	?	?	7	8	4	6	Vesilinnut	71–115	112	78	94	102	158
Punavarpunen	?	5	9	5	5	5	Kosteikkolinnut		692	771	1057	3932	3075
Pajusirkku	n. 10	5	25	12	14	15	Kosteikkolajeja		29	29	26	26	24
							Suojelupistearvo		158	157	203	463	305

Liejukana kotiutui Finnoonlahdelle pian saostusaltaan valmistumisen jälkeen, mutta kanta pysyi 1–2 parin suuruisena 1960-luvun lopulla asti. Vuonna 1972 parimäärä oli tarkkojen selvitysten perusteella kasvanut 9–11 pariin, jonka suuruisena se säilyi ainakin vuoteen 1975 (Karhu 2013). Osa lajille sopivista pesimisalueista täytettiin 1970- ja 1980-luvuilla. Kanta pysyi laskenta-aineistojen perusteella tasaisesti 6–7 parin tuntumassa, kunnes se alkoi nopeasti kasvaa 2000-luvun puolivälissä. Vuoden 2008 reviirikartoitus tuotti tulokseksi 32 paria ja vuoden 2015 kartoit-
tus 30 paria.

Kahlaajien määrä on laskenut Finnoonlahdella tuntuvasti 1960-luvulta. Tuolloin lajistoon kuului useita pareja töyhtöhyppäjä ja punajalkavikloja. Myös taivaanvuohi oli nykyistä runsaampi. Mata-

lakasvuisia rantaniittyjä kahlaajien tavoin suosiva keltavästäräkki on hävinnyt pesimälinnustosta kokonaan. Kahlaajille ja muille avomaalinnuille sopivaa ympäristöä on jäljellä enää itärannan laidunalueella. Sielläkin sopiva niittyala on pienentynyt laidunnuksen keskittyessä entistä enemmän kosteikon laiteille.

Ruovikoiden ja lahden pensaikkoisten laiteiden varpuslinnusto on säilynyt entisellään. Ruokokertusmäärän nopea kasvu 1960-luvulta vuoteen 1990 on aineiston synnyttämä harha, sillä perukan (osa-alue IV) ruokokerttuset laskettiin ensi kerran kesällä 1990. Vuonna 2015 ruokokerttusmäärä oli pienempi kuin edeltävissä laskennoissa. Ruokokerttusia tavattiin totuttua niukemmin myös muilla seurantakohteilla. 1960-luvun puolivälin jälkeen lahdelta on kotiutunut kolme lintuvesien ja pensaikkoisten alueiden kerttuslajia: rastaskerttunen, viitakerttunen ja luhtakerttunen. Lajit ovat samaan aikaan runsastuneet myös muualla Etelä-Suomessa.

Finnoonlahti on säilynyt rantojen täytöstä, ympäristön rakentamisesta ja lisääntyneestä virkistyskäytöstä huolimatta poikkeuksellisen hyvänä vesilintujen pesimis- ja kerääntymisalueena. Pesivien vesilintujen määrä on viime vuosina kasvanut entisestään (taulukko 5). Kahlaajien ja muiden avomaalintujen vähennyttyä pesimälinnusto on viime vuosikymmeninä yksipuolistunut ja kosteikkolajien määrä on laskenut. Suojelupistearvolla mitattuna lahden arvo on kuitenkin kasvanut huomattavasti vuoden 1990 jälkeen. Suojelupistearvon kohoaminen johtuu lahden harvinaisuuksien eli mustakurkku-uikun, harmaasorsan ja liejukana nopeasta runsastumisesta ja naurulokkiyhdyksunnan kasvusta. Suojelupistearvon lasku vuoden 2008 jälkeen johtuu miltei pelkästään naurulokin vähenemisestä.

Muutonaikaisena levähdyspaikkana Finnoonlahti on heikentynyt 1980-luvun puolivälistä. Hirvosen (1984) esittelemät lukumäärät ovat useiden vesilintulajien osalta moninkertaiset nykytilanteeseen verrattuna. Osasyynä muuttomatkalaisten vähenemiseen lienee allasta kiertävän penkereen moninkertaiseksi lisääntynyt virkistyskäyttö, joka häiritsee arimpia, muualta tulleita vesilintuja.

5.4. Linnustollisesti merkittävimmät alueet

Arvokkaimmat lintujen pesimäalueet ovat Finnoonlahden allas (alue I) ja perukan ruovikkoinen luhta-alue (alue IV). Itärannan laidunalueella (alue III) pesii niukasti lintuja, mutta alueella oleskelee muuttoaikoina kahlaajia ja muitakin kosteikkolintuja.

5.5. Toimenpidesuosituksia

Finnoonlahden allas on erittäin suosittu lintuharrastus- ja ulkoilukohde, jonka ulkoilukäyttö on viime vuosina kasvanut. Altaalla pesivät linnut ovat tottuneet ihmisten liikkumiseen, eikä ulkoilukäyttö niitä mainittavasti häiritse. Alueen käyttö tulee ympäristön maankäyttösuunnitelmien toteutuessa kasvamaan nykyisestä mahdollisesti jopa moninkertaiseksi. Keväällä 2015 valmistuneessa hoito- ja käyttösuunnitelmassa (FCG 2015) esitetään toimenpiteitä virkistyskäytön ohjaamiseksi ja linnustolle aiheutuvan häiriön vähentämiseksi. Toimenpiteiden toteuttaminen jo ennen ympäristön rakentamista on tarpeen lintujen elinolojen turvaamiseksi.

6. ISO-HUOPALAHTI

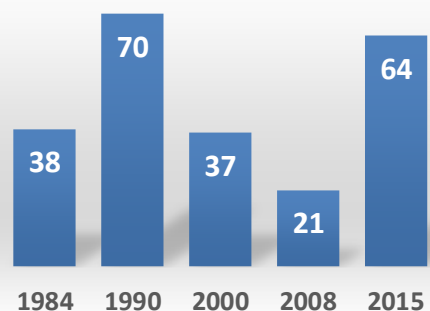

Espoon ja Helsingin rajalla sijaitsevan Iso-Huopalahden maatuista ranta-alueista suurin osa täytettiin maa-aineksella 1950–1970-luvuilla. Lahden perukassa sijaitsi suurkaatopaikka ja jätevedenpuhdistamo, jotka lopettivat toimintansa 1980-luvun alussa. Alkuperäisestä Iso-Huopalahdesta jäi jäljelle pieni avovesialue ja osa sitä reunustaneista ruovikoista ja kosteista ranta-metsistä.

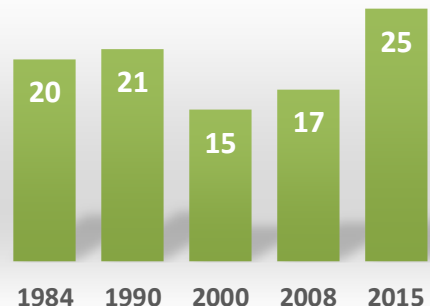
Iso-Huopalahden vesilinnusto on kohentunut ja sen parimäärä on kasvanut vuoden 1990 tasolle. Kosteikkolintujen lajimäärä on laskenut vuoden 1990 jälkeen, mutta vuonna 2015 lajimäärä oli kaikkien aikojen suurin. Alueelle on myös kotiutunut uusia pesimälajeja. Runsaimmat lajit ovat edelleen ruokokerttunen ja pajusirkku. Harvalukuisia kosteikkolintuja ovat luhtakana ja liejukana. Lahden itärannalle laskevan Mätäjoen varrella ja entisen kaatopaikan itäpuolella pesii poikkeuksellisen edustava lehtimetsälinnusto ja entisen jätemäen pensaikoissa monipuolinen pensaikkolinnusto. Iso-Huopalahti on pääkaupunkiseudun parhaimpia alueita ns. yölaulajien havaitsemiseen. Yölaulajista satakieli, viitakerttunen ja luhtakerttunen kuuluvat alueen yleisiin pesimälintuihin.

Iso-Huopalahden entinen kaatopaikka on muutettu ulkoilu-alueeksi, josta ulkoilureitit jatkuvat lahden itä- ja länsipuolelle. Alueen linnustoon voi helposti tutustua ulkoilureittejä pitkin. Iso-Huopalahdelle kerääntyy kevätmuuton aikana huomattavia määriä vesilintuja, kahlaajia ja lokkeja.

Vesilintupareja

Kosteikkolintulajeja

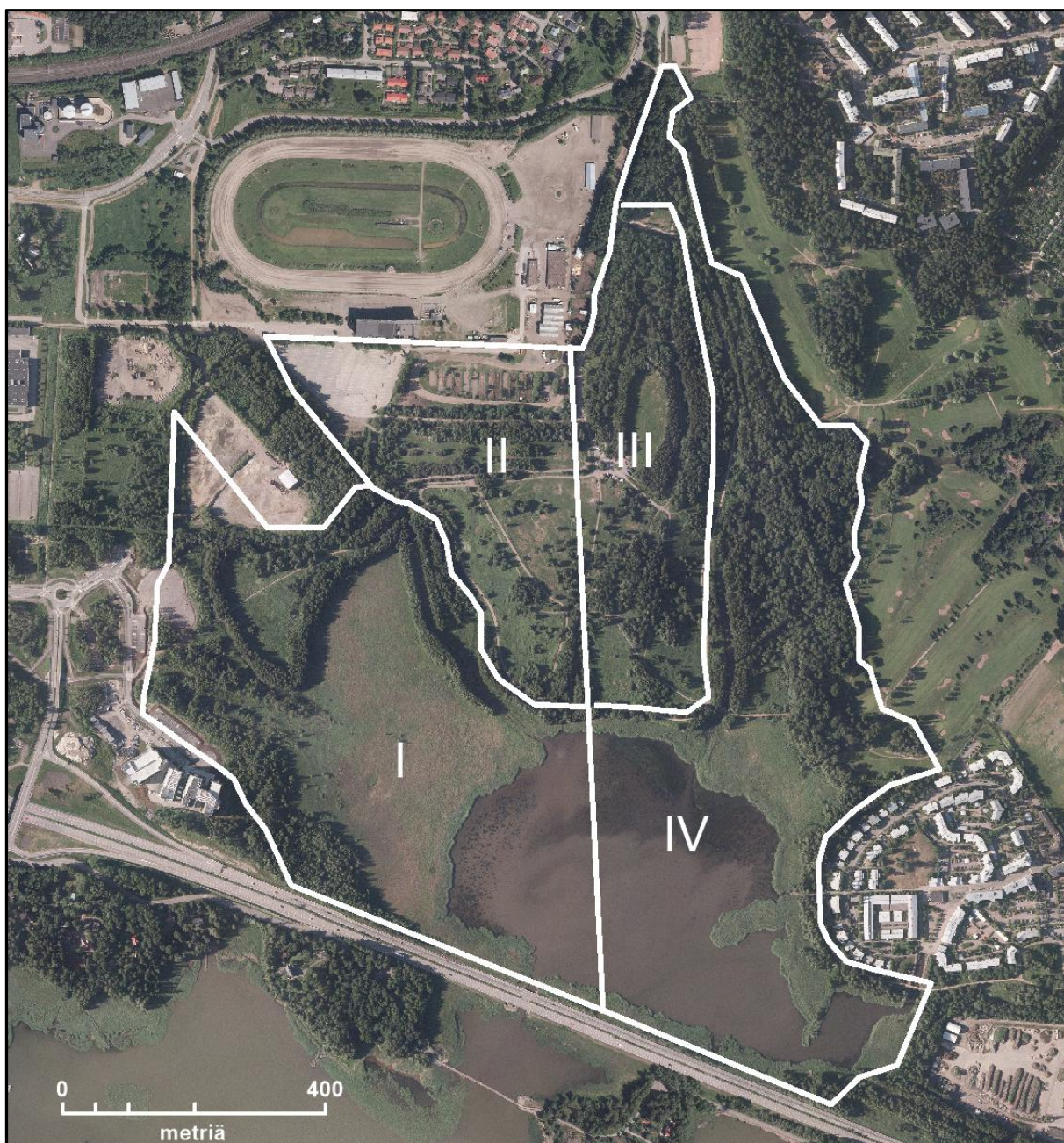

Uhanalaiset lajit: heinätavi, liejukana, pussitiainen, kivitasku.

Silmälläpidettävät lajit: rantasipi, käenpiika, sirittäjä, punavarpuunen.

Muita huomionarvoisia lajeja: lapasorsa, luhtakana, runsaasti satakieliä sekä viita- ja luhtakerttusia.

Laajalahden pohjoispuolella Espoon ja Helsingin rajalla sijaitseva Iso-Huopalahti oli 1960-luvulle asti pääkaupunkiseudun parhaita lintukohteita. Kosteikkoalue ulottui nykyisen Vermon raviradan tienoille asti. Lahden arvo heikkeni sitä mukaan, kun lahden pohjoista perukkaa täytettiin. Lahden pohjoisosan käyttäminen kaatopaikkana pilasi suurimman osan lahden luontoarvoista. Tarvon moottoritien rakentaminen lahden eteläosan yli ja Talin jätevedenpuhdistamon jätevedet heikensivät lahden tilaa entisestään jouduttamalla rantojen umpeenkasvua ja vähentämällä avovesialueen kasvillisuutta. Kaatopaikan käyttö lopetettiin 1980-luvun alussa. Sitten kaatopaikka on maisemoitu ja sinne on rakennettu ulkoilureitistö. Lahden vesi on edelleenkin erittäin sameaa ja uposkasvillisuutta on niukasti.

Kuva 11. Iso-Huopalahti osa-alueineen (I–IV).

Iso-Huopalahden linnustolaskenta-alue rajoittuu etelässä Tarvon moottoritien ja pohjoisessa Vermon ravirataan (kartta 5). Alueen pinta-ala on 103 hehtaaria. Rajausta on sama kuin aiempina vuosina, paitsi että moottoritien vieressä alueen kaakkoisosassa sijaitsevaa metsäkaitaletta ei ole laskettu vuoden 1984 jälkeen. Laskenta-alue jaettiin neljään osa-alueeseen samalla tavoin kuin vuosina 1990, 2000 ja 2008. Osa-alueen I itäpuolisko on melko luonnontilaista ruovikkoa ja luh-taa, länsipuolisko on nuorta, koivuvaltaista rantalehtoa. Luoteisosassa on vanha, tutkimusalueen ulkopuolelle rajattu täyttömaa-alue, jota kiertää leveä oja.

Osa-alueet II ja III ovat entistä kaatopaikan jätemäkeä. Maa-ainekselle peitetty jätemäki on maisemoitu ja on sinne istutettu puita. Mäki on luonnostaankin pensoittunut. Alueeseen IV kuuluu jätemäen itäpuolinen puronvarsi, koillisesta laskeva Mätäjoen uoma ympäröivine lehtoineen ja pensaikkoineen sekä lahden ruovikkoinen itäranta. Mätäjoen itäpuolella on Talin puistomainen ulkoilualue ja golfkenttä, jotka eivät kuulu laskenta-alueeseen. Alueet I ja II sijaitsevat Espoon puolella, alueet III ja IV Helsingin puolella.

Iso-Huopalahden täyttäminen lopetettiin 1980-luvun alussa ja jätevedenpuhdistamon toiminta päättyi vuoden 1986 lopussa. Talin entiselle puhdistamoalueelle on rakennettu asuinalue, mutta muu kosteikkoalue on säilynyt vuoden 1984 jälkeen entisen kaltaisena. Huomattavimpia maisemassa näkyviä muutoksia ovat entisen kaatopaikka-alueen rakentaminen puistomaiseksi ulkoilu-alueeksi, Mätäjoenvarren puuston vankistuminen ja uoman itäpuolella sijainneiden niittyalueiden pensoittuminen ja metsittyminen. Täyttömaan laelle raivattu frisbeegolf-rata, koirien koulutus-kenttä ja länsirinteelle tehty ravihevosten rata ovat vähentäneet pensaikkojen määrää.

Espoon puoleinen osa Iso-Huopalahtea on merkitty Espoon eteläosan yleiskaavassa suojelualueeksi (kaavamerkintä S, luonnonarvoiltaan huomionarvoinen alue) ja virkistysalueeksi (V). Talin rantalehto ja Mätäjoen varsi on valmisteilla olevassa Helsingin luonnonsuojeluohjelmassa 2015–2024 (19.05.2015) esitetty luonnonsuojelualueeksi.

6.1. Lintulaskennat

Iso-Huopalahdella tehtiin neljä lintulaskentaa. Ensimmäisellä ja toisella laskentakerralla (27.4. ja 15.5.2015) selvitettiin vesilintujen ja varhain pesintänsä aloittavan pajusirkun parimääriä. Myöhemmät laskennat ovat maalinnuston kartoituslaskentoja, joiden yhteydessä laskettiin myös avovesialueen vesilinnut. Kartoituslaskennat tehtiin 30.5. ja 18.6. Kaikilla laskentakerroilla kierrettiin koko selvitysalue. Lisäksi alueelle tehtiin 26.4. viitasammakkokäynti, jonka yhteydessä merkittiin muistiin myös lintuhavaintoja.

6.2. Pesimälinnut

Iso-Huopalahden tutkimusalueen pesimälinnustoon kuului vuonna 2015 kaikkiaan 60 lajia, joista 25 oli kosteikkolintuja ja muut rantametsien ja pensaikkojen lajeja (taulukko 7). Lintujen yhteisparimäärä oli 461, josta kosteikkolintujen osuus oli 195 paria eli 42 %. Vesilintuja pesimälintupareista oli 14 %.

6.2.1. Vesilinnut

Iso-Huopalahden vesilintulajisto oli kesällä 2015 monipuolisempikuin kertaakaan aiemmin. Lajistoon kuului 11 lajia vesilintuja, kun esimerkiksi vuonna 2008 lajeja oli vain kahdeksan. Kyhmyjoutsen, kanadanhanhi, heinätavi, harmaasorsa, telkkä ja nokikana eivät ole aiempina vuosina kuuluneet pesimälinnustoon. Vesilintujen yhteisparimäärä oli 64, josta alueen 21 sinisorsaparin osuus oli noin

Taulukko 7. Iso-Huopalahden pesimälintujen parimäärät v. 2015 osa-alueittain (I–IV). Alueet II ja III ovat entistä kaatopaikan jätemäkeä, eivätkä kuulu lahden kosteikkoalueeseen. Alueella pesi kuitenkin kosteikkolintuihin luokiteltavia pensaikkolajeja. Yhteismäärissä on mukana vain varsinaiselta selvitysalueelta tavatut linnut. Pussitiainen pesä löydettiin lintulaskentojen ulkopuolella.

	Yht.	I	II	III	IV		Yht.	I	II	III	IV
Kosteikkolajit											
Silkkiuikku	7	3	4			Taivaanvuohi	3	2			1
Kyhmyjoutsen	2	1			1	Rantasipi	1	1			
Kanadanhanhi	2				2	Västäräkki	7	1		2	4
Haapana	5	2			3	Ruokokerttunen	50	36			14
Harmaasorsa	1	1				Viitakerttunen	6		1	4	1
Sinisorsa	21	6			15	Luhtakerttunen	4	1	1	1	1
Tavi	3	2			1	Rytikerttunen	14	11			3
Lapasorsa	6	4			2	Pensassirkkalintu	1			1	
Heinätavi	1				1	Pensaskerttu	9		2	2	5
Telkkä	2				2	Pussitiainen	(1)	(1)			
Luhtakana	1	1				Punavarpunen	8	4	1	1	2
Liejukana	1	1				Pajusirkku	25	22			3
Nokikana	14	4			10						
Muut lajit											
Ruisrääkkä	1		1			Lehtokerttu	19	5	2	5	7
Fasaani	1			1		Mustapäähä	9	2			7
Pikkutylli	1	1				Sirittäjä	5		1	2	2
Sepelkyyhky	3	1			2	Pajulintu	31	14	1	2	14
Käenpiika	1	1				Kirjosieppo	9	3			6
Pikkutikka	2		1		1	Harmaasieppo	6	2			4
Käpytikka	2				2	Sinitiainen	9		1	3	5
Haarapääsky	2	1			1	Talitiainen	18	3	2	3	10
Kivitasku	1	1				Puukiipijä	1				1
Peukaloinen	1				1	Pikkulepinkäinen	1	1			
Punarinta	13	4	1	3	5	Varis	1			1	
Satakieli	23	3	5	1	14	Kottarainen	1		1		
Mustarastas	14	2		3	9	Varpunen	4			2	2
Räkättirastas	10	3	2	2	3	Pikkubarpunen	3			1	2
Punakylkirastas	7	4			3	Peippo	51	15	3	6	27
Laulurastas	1				1	Viherpeippo	2		1		1
Kultarinta	8	2	1		5	Vihervarpunen	1			1	
Hernekerttu	1				1	Tikli	4	1	1	2	
Pareja											
	Yhteensä	I		II		III		IV			
Kaikki lajit	461	172		33		49		207			
Vesilinnut	64	23		4		0		37			
Kosteikkolinnut	195	103		9		11		71			
Lajeja											
	Yhteensä	I		II		III		IV			
Kaikki lajit	60	38		20		22		44			
Vesilinnut	11	8		1		0		9			
Kosteikkolinnut	25	18		5		6		18			

kolmannes. Seuraavaksi runsaimpia olivat nokikana (14 paria) ja silkkiuikku (7 paria). Nokikana ei ole pesinyt aiempina laskentavuosina ja silkkiuikkukin ainoastaan vuonna 1984. Tavatuista vesilintulajeista lapasorsa (6 paria), heinätavi (1 pari) ja harmaasorsa (1 pari) ovat vaatelaita lintu-vesilajeja. Iso-Huopalahden tutkimusalueen uudistulokkaista kyhmyjoutsen, kanadanhanhi ja telkkä pesivät kaikki kahden parin voimin. Vesilinnuston huomattava monipuolistuminen kertoo vedenlaadun parantumisesta kaatopaikan ja puhdistamon lopettamisen jälkeen. Ruovikoiden huono keväinen kunto Laajalahdella Tarvontien eteläpuolella on voinut vaikuttaa silkkiuikkuun ja nokikanaan, joita ehkä on hakeutunut Iso-Huopalahden puolelle, jossa ruovikot selvisivät talven yli hyvin.

Punasotka ja tukkasotka puuttuivat pesimälinnustosta, kuten lähes kaikkina aiempinakin laskentavuosina.

6.2.2. Kahlaajat, rantakanat ja lokkilinnut

Pesimälajistoon kuului vuonna 2015 kolme kahlaajalajia, taivaanvuohi (3 paria), rantasipi (1 pari) ja pikkutylli (1 pari). Yhdessä laskennassa havaittiin lahden itärannalla punajalkaviklo, mutta se oli todennäköisesti pesimätön yksilö. Lintulaskentojen aikana vesi lahdella oli jatkuvasti korkealla, eikä alueella tavattu muita lepäileviä kahlaajia.

Lokkilinnuista ei tehty pesimiseen viittaavia havaintoja. Rantakanoja lahdella oli kaksi paria, yksi luhtakana ja yksi liejukana. Molemmat lajit havaittiin myös vuonna 2008, mutta aiemmissa laskennoissa niitä ei ole tavattu.

6.2.3. Rantojen varpuslinnut

Avovesialuetta reunustavien ruovikoiden ja luhtien peruslinnustoon kuuluivat ruokokerttunen, rytikerttunen ja pajusirkku. Ruokokerttunen oli perinteiseen tapaan koko lahden runsain pesimälintu. Niitä laskettiin 50 paria, joten lajin osuus kaikista pesimälinnuista oli 11 % ja kosteikkolinnuista 26 %. Noin 70 % ruokokerttusista pesi länsiosan ruovikkoalueella osa-alueella I. Toiseksi runsain ruovikoiden lintu oli pajusirkku (25 paria), jotka lähes kaikki pesivät länsiosan ruovikoissa ja pensaikoissa. Rytikerttus (14 paria) keskittyivät vankimpiin, avovettä reunustaviin ruovikoihin lahden länsi- että itäosaan. Edellisenä laskentavuonna 2008 uutena lajina todettua viiksitimalia ei nyt havaittu lainkaan; lajin kannanvaihtelut ovat tunnetusti suuria. Uutena lajina tavattiin pussitiainen, jonka pesä löydettiin lintulaskentojen ulkopuolella. Pussitiainen on etelästä levittäytymässä oleva laji, jonka pesintä varmistettiin ensi kertaa kahdella Espoon lintuvesien seurantakohteella.

Pensaikkoalueilla viihtyviä varpuslintuja on Iso-Huopalahdella poikkeuksellisen runsaasti. Pensaikkolinnut keskittyivät täyttömäelle. Runsaimmat pensaikkolinnut olivat lintulaskennoissa satakieli (23 paria), pensaskerttu (9 paria) ja punavarpuunen (8 paria). Luhtakerttunen (4 paria) on aina aiemmin ollut runsaampi kuin viitakerttunen (6 paria). Viitakerttusen esiintyminen on painottunut itäiseen Suomeen, mutta laji on viime vuosina runsastunut myös lännessä.

Täyttömäen alueen yölaulajia pitkään tutkinut ja siellä säännöllisesti liikkunut Antero Lindholm laski alueelta kaikkiaan 15 viitakerttusen reviiriä ja 11 luhtakerttusen reviiriä. Pysyviltä vaikuttaneita luhtakerttusreviirejä (havaintoja vähintään kolmelta päivältä) oli vain neljä, mutta lähes kaikki viitakerttus tavattiin usealla käyntikerralla.

6.2.4. Rantametsien linnut

Iso-Huopalahden metsissä pesii monipuolinen ja runsas lehtimetsälinnusto. Alueelta löydettiin keväällä 2015 muun muassa kaksi pikkutikan reviiriä, toinen sijaitsi Monikonpuron suulla täyttömäen puolella. Toinen reviiri oli Talin asuinalueen tuntumassa.

Alueen 23 satakielireviiristä 16 sijaitsi Mätäojan varrella, lahden itärannalla tai alueen länsiosassa (osa-alueet I ja IV). Iso-Huopalahden satakielitiheys on poikkeuksellisen korkea: satakieli oli lintulaskentojen perusteella rantametsien kolmanneksi runsain lintulaji peipon ja pajulinnun jälkeen.

Vaateliaita, lehtoihin ja lehtomaisiin metsiin mieltyneitä lintuja ovat lehtokerttu (19 paria), kultarinta (8 paria) ja mustapääkerttu (9 pari). Kaikki lajit olivat ennätyksellisen runsaita, etenkin mustapääkerttu. Metsälintulajeja todettiin kaikkiaan 24 ja niiden parimääräksi laskettiin 245 (53 % alueen kaikista linnuista). Lajimäärä oli sama kuin vuonna 2008, mutta metsälintujen osuus kaikista tutkimusalueen linnuista on selvästi kasvanut.

Taulukko 8. Iso-Huopalahden pesimälinnuston parimäärät ja suojelupistearvo lintuvesiseurannan perusteella. Vuoden 1984 suojelupistearvo ei ole vertailukelpoinen muihin vuosiin, sillä rantametsien linnustoon ei tuolloin kiinnitetty yhtä suurta huomiota kuin myöhemmissä laskennoissa.

1984 1990 2000 2008 2015						1984 1990 2000 2008 2015					
Kosteikkolajit						Muut lajit					
Silkkiuikku	1	-	-	-	7	Fasaani	3	7	2	3	1
Kyhmyjoutsen	-	-	-	-	2	Pikkutylli	5	3	1	-	1
Kanadanhanhi	-	-	-	-	2	Pikkutikka	-	1	3	2	2
Haapana	9	11	2	4	5	Käpytikka	-	-	-	-	1
Tavi	4	13	4	2	3	Käenpiika	-	-	-	-	1
Sinisorsa	21	43	28	12	21	Sepelkyyhky	-	-	-	2	3
Lapasorsa	3	2	2	3	6	Uuttukyyhky	-	-	-	1	-
Heinätavi	-	-	-	-	1	Kiuru	11	8	-	-	-
Harmaasorsa	-	-	-	-	1	Metsäkirvinen	-	2	2	1	-
Tukkasotka	-	1	1	-	-	Haarapääsky	-	-	-	-	2
Telkkä	-	-	-	-	2	Kivitasku	-	-	-	2	1
Ruisrääkkä	-	-	-	-	1	Punarinta	-	-	2	3	13
Luhtakana	-	-	-	3	1	Peukaloinen	-	-	-	-	1
Liejukana	-	-	-	1	1	Satakieli	8	10	21	24	23
Nokikana	-	-	-	-	14	Rautiainen	-	-	1	-	-
Töyhtöhyppä	2	4	-	-	-	Mustarastas	1	3	1	5	14
Taivaanvuohi	1	1	-	-	3	Räkättirastas	?	22	1	11	10
Punajalkaviklo	1	1	-	-	-	Punakylkirastas	?	12	2	4	7
Rantasipi	6	4	2	2	1	Laulurastas	-	-	-	-	1
Suopöllö	-	1	-	-	-	Kultarinta	-	7	2	3	8
Niittykirvinen	2	1	-	-	-	Hernekerttu	-	-	1	-	1
Västaräkki	3	5	2	9	7	Lehtokerttu	7	19	13	16	19
Keltavästaräkki	12	13	1	-	-	Mustapääkerttu	3	3	5	1	9
Pensastasku	2	2	-	-	-	Sirittäjä	-	-	1	-	5
Ruokokerttunen	23	86	49	61	50	Pajulintu	?	20	17	16	31
Viitakerttunen	1	2	5	2	6	Kirjosieppo	-	4	3	2	9
Luhtakerttunen	5	12	18	9	4	Harmaasieppo	-	3	-	1	6
Rytikerttunen	1	21	10	14	14	Sinitiainen	-	8	2	4	9
Rastaskerttunen	-	-	-	1	-	Talitiainen	1	7	8	12	18
Pensassirkkalintu	-	-	1	-	1	Puukiipijä	-	-	-	-	1
Viiksitimali	-	-	-	4	-	Pikkulepinkäinen	-	1	-	-	1
Pensaskerttu	8	12	9	19	9	Harakka	-	3	-	1	-
Punavarpunen	8	26	18	14	8	Varis	-	-	1	2	1
Pajusirkku	8	40	17	29	25	Kottarainen	-	-	-	1	1
						Varpunen	-	-	-	-	4
						Pikkuvarpunen	-	-	-	-	3
						Nokkavarpunen	-	1	-	-	-
Pareja yhteensä						Peippo	3	13	18	19	51
Kaikki lajit	163	460	279	326	461	Viherpeippo	-	1	1	1	2
Vesilinnut	38	70	37	21	64	Vihervarpunen	-	-	-	-	1
Kosteikkolinnut	121	301	169	189	195	Tikli	-	-	-	1	4
Kosteikkolajeja	20	21	16	17	25	Keltasirkku	-	1	2	-	-
Suojelupistearvo	(23)	49	33	54	76						

Kuva 12. Iso-Huopalahden kuivapohjaiset järviruokokasvustot tarjoavat pesimäpaikan vain muutamalle lintulajille. Niistä ruokokerttunen on koko alueen runsain lintu.

6.2.5. Muut lajit

Vesilintulaskentojen yhteydessä havaittiin tukkasotkia, isokoskeloita ja uiveloita, jotka eivät kuitenkaan pesi alueella. Kartoituslaskennoissa tavattiin myös useita harmaahaikaroita, mutta nekin eivät pesineet laskenta-alueella. Nisäkkäistä metsäkauriita havaittiin mm. Monikonpuron varrella.

6.2.6. Arvokkaimmat pesimälinnut

Iso-Huopalahden pesimälinnustoon kuului neljä uhanalaista lajia, jotka kaikki ovat Suomessa vaarantuneita: heinätavi, liejukana, kivitasku ja pussitiainen. Heinätavi havaittiin Mätäjoen suulla, liejukanan reviiri oli Monikonpuron suulla, pussitiainen pesi lahden länsirannalla ja kivitasku luoteisosan täyttömaa-alueella. Pussitiainen havaittiin laskentojen ulkopuolella.

Silmälläpidettäviä lajeja Iso-Huopalahden pesimälinnustossa ovat käenpiika, rantasipi, sirittäjä ja punavarpuunen. Käenpiika ja rantasipi havaittiin Monikonpuron varrella. Sirittäjällä oli viisi reviiriä alueen metsissä ja punavarpusella kahdeksan reviiriä eripuolilla tutkimusalueen pensaikkoja.

Useiden uhanalaisten ja silmälläpidettävien lajien löytyminen myös kesän 2015 laskennoissa osoittaa Iso-Huopalahden erityisen tärkeäksi alueeksi. Suomen erityisvastuulajeja ei Iso-Huopalahdella pesinyt, mutta voimakkaasti Suomeen painottuvia lajeja (vähintään 10 % Euroopan kannasta Suomessa) olivat vuonna 2015 rantasipi, tavi, haapana ja telkkä.

6.3. Pesimälinnuston muutokset

Tutkimusalueen pesimälinnusto kasvoi seuranta-aineiston mukaan miltei kolminkertaiseksi vuodesta 1984 vuoteen 1990. Sitten lintujen yhteismäärä on vaihdellut (taulukko 8). Vuonna 2015 parimäärä oli suurempi kuin koskaan aiemmin. Aineistoa on tulkittava varovaisesti. Alkuvuosien erot johtuvat metsäalueiden linnustolaskennan eroista, mutta myös luonnonolojen muuttuminen vaikutti linnustoon. Havaittujen lintumäärien nopea kasvu vuosien 1984 ja 1990 välillä johtui lähinnä siitä, että järjestelmällinen rantametsien lintulaskenta tehtiin ensi kerran vuonna

1990. Parimäärien väheneminen vuoteen 2000 mennessä on osin näennäistä: vuoden 1990 laskentatulokset perustuvat yhteen huhtikuussa ja yhteen kesäkuussa tehtyyn laskentaan. Vuonna 2000 tehtiin kolme laskentaa, joista kahdessa keskityttiin metsäalueiden linnustoon. Pesiviksi tulkittiin samalla paikalla vähintään kahdessa laskennassa havaitut linnut. Parimäärät pienenivät aiempaa tiukemman tulkintakriteerin takia. Menetelmän etuna on se, että se karsii muuttomatkalla pysähtyneitä laulavia koiraita parimäärätulkinnoista, joten pariarviot ovat luotettavampia. Vuosina 2008 ja 2015 tehtiin kaksi kartoituslaskentaa. Useimmilla lajeilla pesiväksi tulkittiin samalla paikalla kahdessa laskennassa havaitut linnut. Myöhään saapuvilla riitti yksi pesintään viittaava havainto.

Vuosien 2000–2015 välillä tulosten vertailukelpoisuus on hyvä. Niiden perusteella Iso-Huopalahden linnusto on runsastunut 2000-luvun aikana. Myös kosteikkolintujen määrä on kasvanut ja vesilintujen väheneminen näyttää pysähtyneen. Pesivien vesilintujen määrä puolittui laskennasta toiseen vuosina 1990–2008: vuonna 1990 70 paria, vuonna 2000 37 paria ja vuonna 2008 enää 21 paria. Vuonna 2015 vesilintujen parimäärä lähes kolminkertaistui edellisestä laskennasta ja ylti lähelle vuoden 1990 huippulukua. Pesivien vesilintujen määrä on Suomessa vähentynyt selvästi vuosituhanen vaihteen jälkeen (Lehikoinen ym. 2013). Samanaikainen vesilintukantojen elpyminen Iso-Huopalahdella on osoitus vedenlaadun ja vesilintujen elinolojen parantumisesta.

Kosteikkolintujen laji- ja parimäärät ovat kasvaneet vuodesta 2008, joskin ne jäivät pienemmiksi kuin vuonna 1990. Toisaalta vuonna 2015 tavattiin kuusi kosteikkolajia, joita ei aiemmissa laskennoissa ole havaittu: kyhmyjoutsen, kanadanhanhi, heinätavi, harmaasorsa, telkkä, ja nokikana. Erityisen merkittävää on nokikanan esiintyminen, sillä nokikanapareja tavattiin peräti 14. Kyhmyjoutsen, kanadanhanhi ja harmaasorsa ovat viime vuosikymmenien tulokkaita muillakin Espoon lintuvesillä. Telkän kotiutuminen johtuu todennäköisesti rantojen pöntötyksestä.

Rastaiden vähyys vuonna 2000 johtui todennäköisesti räkätti- ja punakylkirastasyhdyskunnan tilapäisestä siirtymisestä muualle pesimään. Kesällä 2008 räkättirastas oli palannut alueelle, mutta punakylkirastas oli edelleen vähissä. Vuonna 2015 rastaiden, etenkin mustarastaan määrä oli jatkanut kasvuaan. Täyttömäen linnusto vähentyi vuodesta 1990 (65 paria) vuoteen 2000 (42 paria), sillä mäkeä oli muutettu puistomaisemmaksi ja kasvillisuutta on raivattu. Vuonna 2008 täyttömäen (osa-alueet II ja III) parimäärä oli 64, eli lähes sama kuin vuonna 1990. Vuonna 2015 parimäärä oli 82, joka on selvästi enemmän kuin aiemmin. Kasvun syynä saattaa olla alueen puuston varttuminen, sillä valtaosa täyttömäen linnuista on nykyään metsälintuja.

Avomaalinnuista töyhtöhyppä ja kiuru ovat hävinneet lahdelta vuoden 1990 jälkeen, ja aiemmin runsaana pesinyt keltavästäräkki on kokenut saman kohtalon. Useimmat avomaalinnut pesivät täyttömäen pohjoispuolisilla täyttömaakentillä. Nykyinen puistomainen täyttömäki ei sovellu niiden elinympäristöksi.

Laskentojen alkuvuosina selvimmän runsastuneita lajeja ovat rantametsien ja varttuneiden pensaikkojen satakieli sekä pensaikkoisten avomaiden pensaskerttu. Näiden pesimäkanta on kaksinkolminkertaistunut vuoden 1984 jälkeen. Muutos johtuu ranta-alueiden ja Mätäojan varren pensoittumisesta. Vuonna 2015 satakieli oli edelleen runsas, mutta pensaskertun parimäärä oli pudonnut puoleen vuodesta 2008.

Myöhäisten kevätmuuttajien luhta- ja viitakerttusen kannan kasvu näyttää pysähtyneen. Kummankin lajin pesimäkanta on vaikeasti laskettavissa, koska koiraat lopettavat laulamisen heti pariutumisen jälkeen ja laulukausi voi jäädä muutaman vuorokauden mittaiseksi. Lisäksi muutonaikainen sää vaikuttaa molempien kerttuslajien runsauteen. Vuonna 2015 viitakerttunen oli ensi kertaa luhtakerttusta runsaampi.

Iso-Huopalahden linnustollinen arvo heikentyi selvästi vuodesta 1990 vuoteen 2000. Kosteikkolajien, etenkin vesilintujen määrä vähentyi ja suojelupistearvo laski (taulukko 8). Vuonna 2008 linnustossa oli tapahtunut selvää parantumista, vaikka pari- ja lajimäärät olivat edelleen melko

alhaisia. Vuonna 2015 linnuston arvon koheneminen jatkui. Kuusi uutta kosteikkolajia (kyhmyjoutsen, kanadanhanhi, heinätavi, harmaasorsa, telkkä, ja nokikana.) ovat kasvattaneet Iso-Huopalahden suojelupistearvon 76 pisteeseen, joka on suurempi kuin aiempina vuosina. Iso-Huopalahden linnustollinen arvo on kehittymässä suotuisaan suuntaan uusien pesimälajien ja vesilinnuston elpymisen myötä.

6.4. Linnustollisesti merkittävimmät alueet

Vuoden 2015 laskentatulosten perusteella Iso-Huopalahden linnustollisesti tärkeimmät osat ovat ruovikkoalueet sekä Mätäjoen ja Monikonpuron varsi. Alueella pesii mm. luhtakana, liejukana ja heinätavi. Myös Mätäjoen varren tervalepikot ja kosteat niityt ovat arvokkaita satakielien ja luhtakerttusten pesimäalueita ja sopivat hyvin pikkutikallekin. Täyttömäki pensaikkoinen on merkittävä pensaikkolintujen pesimäpaikka. Alueella pesii tiheässä mm. satakieliä, luhtakerttusia, pensaskerttuja ja punavarpusia.

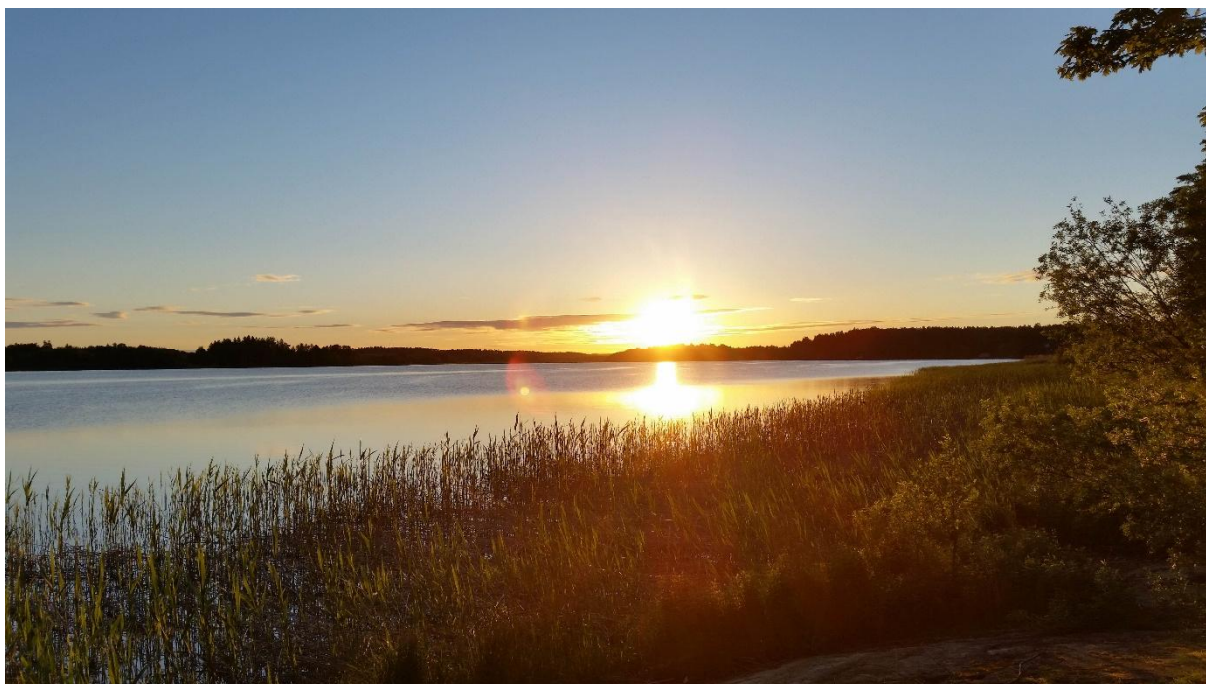
6.5. Toimenpidesuosituksia

Mätäjoen ympäristö ja Iso-Huopalahden itärannan puusto sekä Monikonpuron varsi tulisi jättää pikkutikan ja käenpiian pesinnän turvaamiseksi luonnontilaan. Myöskään laajamittainen pensaikon tai pienpuuston raivaus alueella ei ole suotavaa arvokkaan lehtimetsälinnuston takia. Linnusto pysyy monipuolisena, kun osa alueesta säilytetään pensaikkoisena.

Pikkutikan elinympäristövaatimukset tulisi ottaa huomioon myös lahden länsipuolella mahdollisesti tehtävissä metsänhoitotoimissa. Täyttömäen linnusto säilyy monipuolisena, jos alueesta osa pidetään pensaikkoisena, osa niittynä.

Iso-Huopalahden kasvillisuus on vuosien aikana kasvanut niin, että lintujen havaitseminen alkaa olla melko hankalaa. Sopivaan paikkaan tehty matalahko lintutorni parantaisi lintujen havaittavuutta ja samalla se vähentäisi häiritsevää liikkumista rannan tuntumassa. Sopiva paikka on Monikonpuron suun tuntumassa täyttömäen rannassa.

7. ESPOON PITKÄJÄRVI

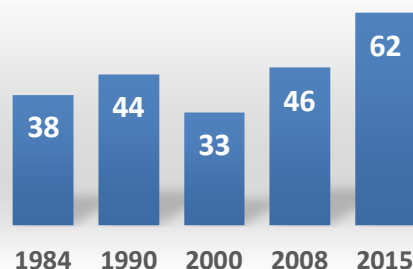
Espeen Pitkäjärven eteläpäässä sijaitseva kapea Järvenperän lahti ja sen pohjoispuolinen Haapaniemi lähiympäristöineen muodostavat arvokkaan lintuvesialueen. Alueen rannat ovat säilyneet miltei rakentamattomina, mutta lähiympäristön asutuksen tiivistyminen on lisännyt rantojen virkistyskäyttöä. Rantapuustoa ja pensaikkoa on myös paikoin raivattu asuintalojen edustalta järvimaiseman avaamiseksi.

Pitkäjärvellä pesii melko monipuolinen kosteikkolinnusto. Runsaampia lajeja ovat ruokokerttunen, pajusirkku ja sinisorsa. Vähälukuisiin lajeihin kuuluivat kesällä 2015 mm. kaulushaikara ja heinätavi. Alueen rantametsissä oli kaksi pikkutikan reviiriä. Voimakasääninen satakieli kuuluu rantametsien peruslinnustoon.

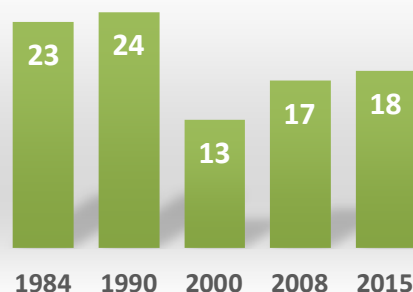
Pitkäjärven kosteikkolintujen lajimäärä vähentyi 1990-luvulla selvästi ja pesivien vesilintujen määrä laski. 2000-luvun puolella vesilintukannat ovat elpyneet ja muukin linnusto on monipuolistunut ja runsastunut. Vesilinnuista etenkin sinisorsa ja nokikana olivat kesällä 2015 aiempaa runsaampia.

Pitkäjärven linnustoon pääsee helpoiten tutustumaan Järvenperän pohjoisrannan tuntumassa ja Haapaniemessä kulkevaa ulkoilureittiä pitkin. Myös etelärannalla Lähderannan ympäristössä ja Heiniemessä on ulkoiluteitä.

Vesilintupareja

Kosteikkolintulajeja

Uhanalaiset lajit: heinätavi ja keltävästäräkki.

Silmälläpidettävät lajit: rantasipi, punavarpuunen ja sirittäjä.

Muita huomionarvoisia lajeja: kaulushaikara, pikkutikka, satakieli ja luhtakerttunen.

Espoon Pitkäjärvi on viiden kilometrin pituinen ja keskimäärin kilometrin levyinen järvi, jonka pohjoispuoli sijaitsee Vantaan puolella. Sekä järven pohjoispää, että eteläpää ovat matalia, rehevöityneitä vesialueita, joiden rannat ovat ruovikon ja luhtakasvillisuuden valtaamat ja rantaviiva epämääräinen. Keskiosa on syvämpi ja jyrkkärantaisempi, ja kasvillisuusvyöhykkeet ovat hyvin kapeat. Järven ympärillä on runsaasti asutusta ja luoteispuolella on myös peltoja. Asutus ja maanviljely ovat rehevöittäneet järveä. Nykyinen rantaviiva ja etelä- ja pohjoispään rehevät luhdet ovat muotoutuneet kauan sitten tapahtuneen pinnanlaskun seurauksena.

Linnustonseuranta-alueessa on mukana järven eteläpää Vanhankartanon ja Laaksolahden kohdalta etelään (kuva 13). Alueen pinta-ala on 126 hehtaaria, josta yli puolet on avovettä. Laskenta-alue on jaettu viiteen osa-alueeseen. Laaksolahden urheilupuiston tuntumassa sijaitseva osa-alue I on melko niukkakasvinen ja jyrkkärantainen. Alueen pohjoispäässä on karua kalliorantaa. Itärannalla on kapea, herkästi tulviva pajukkoinen luhtavyö, jonka ulkoreunassa on kapealti ruovikkoa. Rannan puolella on kapea vyöhyke rehevää lehtoa.

Osa-alue II käsittää Järvenperän etelärannan. Alue on pohjoisinta osaa lukuun ottamatta hankalakuista, tulvivaa luhtaa, joka on säilynyt pääosin miltei luonnontilaisena. Luhtaa reunustavat tiheät

Kuva 13. Pitkäjärven eteläpää osa-alueineen (I–V).

rantalehdot, jotka eristävät vesialueen ympäröivästä asutuksesta. Villiintyneet pihlaja-angervopensaat ovat vallanneet etenkin Heiniemen itäpuolisen metsäalueen. Alue III käsittää koko Järvenperän pohjoisrannan Haapaniemen kärkeen asti. Eteläosassa asutus ulottuu miltei rantaan asti, mutta luhtainen rantavyöhyke on säilynyt enimmäkseen rakentamattomana. Haapaniemen kärki on kuusimetsää, muu niemi on rantaan asti matalakasvuista entistä laidunaluetta.

Osa-alue IV käsittää luhtarantaisen, rakentamattomana säilyneen Äspnäsviskenin sekä sen pohjoispuolella sijaitsevan peltorannan Vanhakartanoon asti. Äspnäsviskenin pohjoispuolella on omakotialue, joka ulottuu rantaan saakka. Alue V on Haapaniemen peltojen ympäröimä vähävetinen, osmankäämivaltainen kosteikko, joka on jäänyt järvestä eristyksiin pinnan laskun seurauksena.

Tutkittu alue on muuttunut varsin vähän vuoden 1984 jälkeen. Äspnäsviskenin pohjoispuolelle on raivattu pieni uimaranta ja sen viereen on tehty vähäinen rannan täyttö. Muita rantoja ei ole juuri-kaan muutettu 1980-luvun jälkeen. Osa-alueelle 2 on tehty valaistu ulkoilutie, joka kulkee lähellä rantaa, mutta pääosin tutkimusalueen ulkopuolella.

Vahvistetussa Espoon pohjoisosien yleiskaavassa pohjoisranta (osa-alueet III–V) on varattu osin luonnonsuojelualueeksi (kaavamerkintä SL 1) ja osin virkistysalueeksi (V). Tutkimusalueen eteläranta on merkitty vastaavin varauksin Espoon eteläosien vuonna 2008 hyväksytyssä yleiskaavassa. Alueen asemakaavat noudattavat pääpiirteissään yleiskaavaa. Haapaniemen kärki on rauhoitettu suojelualueeksi.

7.1. Lintulaskennat

Pitkäjärven eteläpäässä tehtiin neljä lintulaskentaa. Ensimmäisellä ja toisella laskentakerralla (27.4. ja 15.5.2015) kaikki ranta-alueet kierrettiin jalkaisin. Laskennat painottuivat vesilintuihin, joten rantapensaikkoja ja rantametsiä ei kierretty järjestelmällisesti. Varpuslintujen kartoituslaskennat tehtiin 29.5. ja 17.6. Kartoituslaskenta kattoi kaikki ranta-alueet ja selvitysalueeseen mukaan rajatut metsäkuviot. Lisäksi Pitkäjärvelle tehtiin 25.4. viitasammakkokäynti, jonka yhteydessä merkittiin muistiin myös lintuhavaintoja. Ensimmäisissä laskennoissa vesi oli melko korkealla, ja se peitti rantaluhdat ja osan rantapensaikoistakin.

7.2. Pesimälinnut

Pitkäjärven seuranta-alueen pesimälinnustoon kuului vuonna 2015 45 lajia, joista 18 oli kosteikkolintuja ja muut rantametsien ja pensaikkojen lajeja (taulukko 9). Lintujen yhteisparimäärä oli 320, joka oli suurin määrä laskentojen historiassa. Kosteikkolintujen osuus koko parimäärästä oli 198 paria eli 62 %. Vesilintuja pesimälinnuista oli 19 %. Runsaimmat lajit ruokokerttunen, pajusirkku ja sinisorsa käsittivät yhdessä 34 % kaikista lintupareista.

7.2.1. Vesilinnut

Pitkäjärven pesivään vesilinnustoon kuului vuonna 2015 silkkiuikun, kyhmyjoutsenen ja nokikanan lisäksi neljä sorsalintulajia. Yllättävin puute olivat haapana, joka on tavattu useimpina seuranta-vuosina. Vesilintujen yhteisparimäärä oli 62, josta sinisorsan osuus oli runsas kolmannes. Vaateliaita lintuvesilajeja, kuten lapasorsaa sekä puna- ja tukkasotkaa ei tavattu lainkaan. Silkkiuiku ja nokikana olivat runsaampia kuin koskaan aikaisemmin. Myös tavi, sinisorsa ja telkkä olivat runsaita. Uutena pesimälajina tavattiin kyhmyjoutsen ja harvinainen heinätaavikin pesi ensimmäisen kerran vuoden 1990 jälkeen.

Taulukko 9. Pitkäjärven eteläpään pesimälinnuston parimäärät v. 2015 osa-alueittain (I–V).

	Yht.	I	II	III	IV	V		Yht.	I	II	III	IV	V
Kosteikkolajit													
Silkkiuikku	10	2	3	2	3		Rantasipi	4	1	1	1	1	
Kaulushaikara	1		1				Västäräkki	8	1	2	3	2	
Kyhmyjoutsen	1			1			Keltavästäräkki	1				1	
Tavi	5			3	2		Ruokokerttunen	58	1	12	23	19	3
Sinisorsa	24	1	8	5	10		Luhtakerttunen	2			2		
Heinätavi	1				1		Rytikerttunen	5		3		1	1
Telkkä	12	1	3	5	3		Pensaskerttu	20		2	5	8	5
Nokikana	9		1	2	6		Punavarpunen	5			2	2	1
Taivaanvuohi	5		1	2	2		Pajusirkku	27	1	8	4	11	3
Muut lajit													
Nuolihaukka	1				1		Pajulintu	13	1	8	3	1	
Fasaani	1				1		Hippiäinen	1			1		
Sepelkyyhky	3		1	1		1	Kirjosieppo	2		1	1		
Käki	1		1				Harmaasieppo	1		1			
Pikkutikka	2		1	1			Sinitäinen	11		2	6	2	1
Käpytikka	2		1	1			Talitiainen	7	1	2	3		1
Satakieli	15		6	7	1	1	Puukiiپیچا	1		1			
Mustarastas	11	2	3	4	2		Harakka	1			1		
Räkättirastas	4		2	1	1		Varis	1				1	
Laulurastas	1			1			Kottarainen	1		1			
Kultarinta	4	1	3				Pikkuvarpunen	1					1
Lehtokerttu	12		5	4	3		Peippo	15	1	6	5	3	
Mustapääkerttu	7		2	4	1		Tikli	2		1	1		
Sirittäjä	1		1										
Pareja yht.													
Pareja yht.							Lajeja yht.						
Kaikki lajit	320	14	94	105	89	18	Kaikki linnut	45	12	32	31	26	10
Vesilinnut	62	4	15	18	25	0	Vesilinnut	7	3	4	6	6	0
Kosteikkolinnut	198	7	45	18	25	13	Kosteikkolinnut	18	7	12	14	15	5

7.2.2. Kahlaajat, rantakanat ja lokkilinnut

Pesimälajistoon kuului vain kaksi kahlaajalajia: rantasipi (4 paria) ja taivaanvuohi (5 paria). Muille kahlaajille sopivia rantaniittyjä alueella ei ole. Rantakanoja ei havaittu. Lokkeja ja tiioja Pitkäjärvellä ei pesinyt. Vielä 1990 alueella pesi pieni naurulokkiyhdykskunta, mutta nyt sen pesimäpakka oli autio jo kesällä 2000. Heiniemen itäpuolisessa ruovikossa oli kaulushaikaran reviiri. Lajin havaittiin nyt ensimmäistä kertaa.

7.2.3. Rantojen varpuslinnut

Avovesialuetta reunustavien ruovikoiden ja luhtien peruslinnustoon kuuluivat ruokokerttunen, rytikerttunen ja pajusirkku. Kuivemmista rantapensaikoista tavattiin mm. pensaskerttu, luhtakerttunen ja punavarpuksen.

Kuva 14. Puustoista rantaluhtaa selvitysalueen eteläpäässä osa-alueella II.

Ruokokerttunen oli alueen selvästi runsain pesimälintu, vaikka sen parimäärä jäikin useimpia muita laskentakertoja pienemmäksi. Ruokokerttusmääräksi laskettiin 58 paria, jota vähemmän niitä on ollut vain vuonna 1984. Ruokokerttusista noin 75 % pesi järven pohjoisrannalla. Toiseksi runsain laji oli pajusirkku (27 paria), jonka kanta jakaantui melko tasaisesti koko alueelle. Pensaskerttunen 20 reviiriä sijoittuivat etupäässä järven pohjoisrannalle.

Harvalukuisista varpuslinnuista tavattiin rytikerttusia Pitkäjärven eteläperukassa sekä Äspnäsviskin ruovikoissa. Molemmat luhtakerttusukset löytyivät Järvenperän ranta-alueelta. Ainoa keltävästäräkki pesi tutkimusalueen pohjoisimmassa osassa.

7.2.4. Rantametsien linnut

Seuranta-alueessa on mukana kosteita rantalehtoja Järvenperässä sekä kuusisekametsää Haapaniemessä. Metsien pesimälinnustoon (taulukon 9 ”muut lajit”) kuului kaikkiaan 21 lintulajia, joista runsaimmat olivat satakieli (15 paria), peippo (15 paria) ja pajulintu (13 paria). Rantametsistä kirjattiin kartoituslaskennoissa muistiin kaikkiaan 116 lintureviiriä. Rantametsien huomionarvoisia lintulajeja olivat rehevissä lehtimetsissä viihtyvät kultarinta, lehtokerttu, mustapääkerttu sekä siritäjä sekä pikkutikka. Myös kahdessa laskennassa havaittu nuolihaukka kuului rantametsien linnustoon. Laji todettiin nyt ensimmäistä kertaa.

7.2.5. Muut lajit

Pitkäjärvellä tavattiin muutamassa laskennassa laulujoutsenia, joiden pesintä on mahdollista järven pohjoispäässä; eteläpäässä sopivia pesimäpaikkoja ei juurikaan ole. Myös muutamia harmaahaikaroita havaittiin ruokailemassa. Viitasammakkokäynnin yhteydessä havaittiin huuteleva lehtopöllö

Haapaniemen länsipuolisessa metsikössä tutkimusalueen ulkopuolella. Metsäkauriita ja valkohäntäpeuroja havaittiin eri puolilla selvitysalueita.

7.2.6. Arvokkaimmat pesimälinnut

Pitkäjärven eteläpään pesimälinnuista heinätavi ja keltavästäräkki ovat uhanalaisia. Molemmat lajit on luokiteltu vaarantuneeksi. Molempia lajeja todettiin yksi pari. Rantasipi, punavarpunen ja sirittäjä ovat silmälläpidettäviä lajeja. Rantasipejä ja punavarpusia pesi useita pareja eri puolilla aluetta, mutta sirittäjiä tavattiin rantametsistä vain yhdestä paikasta.

Lintudirektiivin liitteen I lajeista havaittiin kaulushaikara. Suomen erityisvastuulajeja ei Pitkäjärven läänillä pesinyt, mutta voimakkaasti Suomeen painottuvia lajeja (vähintään 10 % Euroopan kannasta Suomessa) olivat vuonna 2015 rantasipi, tavi ja telkkä.

Taulukko 10. Pitkäjärven eteläpään pesimälinnuston parimäärät ja suojelupistearvot lintuvesiseurannan perusteella. Alue V (Haapaniemen kosteikko) lisättiin seuranta-alueeseen v. 1990, eikä se ole vertailukelpoisuuden vuoksi mukana taulukon luvuissa.

	1984	1990	2000	2008	2015		1984	1990	2000	2008	2015
Kosteikkolajit						Muut lajit					
Silkkiuikku	9	6	6	6	10	Nuolihaikka	-	-	-	-	1
Kaulushaikara	-	-	-	-	1	Fasaani	1	1	-	-	1
Kyhmyjoutsen	-	-	-	-	1	Sepelkyyhky	-	1	-	-	3
Haapana	4	7	-	1	-	Uuttukyyhky	-	-	-	1	-
Tavi	5	4	1	3	5	Pikkutylli	-	1	-	-	-
Sinisorsa	8	19	17	24	24	Pikkutikka	-	2	2	1	2
Lapasorsa	3	1	4	-	-	Metsäkirvinen	-	1	-	-	-
Heinätavi	-	2	-	-	1	Punarinta	-	4	1	1	--
Punasotka	1	1	-	-	-	Satakieli	10	12	8	14	15
Tukkasotka	4	-	-	-	-	Mustarastas	-	5	1	2	11
Telkkä	1	2	5	12	12	Räkättirastas	-	1	-	4	4
Luhtakana	-	-	-	1	-	Laulurastas	-	1	-	-	1
Luhtahuitti	1	1	-	-	-	Punakylkirastas	1	2	1	-	-
Nokikana	3	2	-	1	9	Kultarinta	-	-	-	-	4
Liejukana	-	1	-	-	-	Lehtokerttu	6	11	8	1	12
Taivaanvuohi	2	5	1	1	5	Mustapäähä	-	2	2	2	7
Kuovi	1	-	-	-	-	Sirittäjä	-	1	2	-	1
Punajalkaviklo	2	1	-	-	-	Pajulintu	1	12	7	16	13
Rantasipi	2	2	2	2	4	Hippiäinen	-	1	1	-	1
Naurulokki	60	16	-	-	-	Kirjosieppo	-	-	-	-	2
Västäräkki	-	3	1	2	8	Harmaasieppo	-	-	2	1	1
Keltavästäräkki	3	1	-	1	1	Sinitiainen	-	11	-	2	11
Pensassirkkalintu	2	1	-	-	-	Talitiainen	-	7	2	3	7
Ruokokerttunen	50	98	64	63	58	Kuusitiainen	-	-	1	-	-
Luhtakerttunen	2	1	-	6	2	Puukiipijä	-	1	-	-	1
Rytikerttunen	1	2	1	2	5	Harakka	-	4	-	-	1
Pensaskerttu	7	10	6	12	20	Varis	-	1	-	2	1
Punavarpunen	5	6	1	1	5	Kottarainen	-	1	-	1	1
Pajusirkku	21	31	21	25	27	Pikkuvarpunen	-	-	-	-	1
						Peippo	-	3	5	6	15
Pareja yhteensä						Vieripeippo	-	-	1	1	-
Kaikki lajit	216	308	174	224	320	Tikli	-	-	-	-	1
Vesilinnut	38	44	33	46	62						
Kosteikkolinnut	197	223	130	167	198						
Kosteikkolajeja	23	24	13	17	18						
Suojelupistearvo	42	51	21	30	49						

7.3. Pesimälinnuston muutokset

Vuosi 2015 oli pesivien parien määrällä mitattuna Pitkäjärven seurantajakson paras lintuvuosi (taulukko 10). Vesilintujen parimäärä kasvoi kolmanneksen vuodesta 2008 ja oli seurantajakson korkein. Silkkiuikku oli runsaampi kuin aiempina vuosina. Telkän ja sinisorsan määrä on vähitellen kasvanut. Tavi oli yhtä runsas kuin laskentojen alussa, mutta haapanaa ja lapasorsaa ei enää havaittu. Tukkasotkaa ei ole tavattu pesivänä sitten vuoden 1984. Haapana, lapasorsa ja tukkasotka ovat vähentyneet muuallakin Suomessa viime vuosikymmeninä (Lehikoinen ym. 2013). Tukkasotkan varhainen häviäminen Pitkäjärveltä saattaa johtua naurulokkiyhdyksunnan häviämisestä: lintujärvien tukkasotkat pesivät useimmiten naurulokkiyhdyksunnissa.

Nokikanapareja tavattiin enemmän kuin aikaisempina vuosina yhteensä. Nokikana pesimäkanta on vähentynyt Suomessa reiluun neljännekseen 1990-luvun huippumääristä (Lehikoinen ym. 2013), joten kanta on kehittynyt Pitkäjärvellä täysin vastakkaiseen suuntaan. Uutena vesilintulajina tavattiin kyhmyjoutsen. Ainoana vaateliaana vesilintulajina Pitkäjärvellä tavattiin heinätavi.

Kahlaajista tavattiin alueelta pesivänä vain rantasipi ja taivaanvuohi. Molempien lajien parimäärät olivat tutkimusjakson suurimpia. Kuovi on hävinnyt pesimälinnustosta vuoden 1984 jälkeen. Myös naurulokki on hävinnyt pesimälinnustosta. Sekä kuovi että naurulokki ovat taantuneet muuallakin Etelä-Suomessa (Väisänen ym. 1998, Valkama ym. 2011). Myös keltävästäräkki lukeutuu laajalti Etelä-Suomessa taantuneisiin lintuihin. Pitkäjärvellä pesi yksi keltävästäräkipari. Vuonna 2000 lajia ei tavattu.

Rantavyöhykkeen varpuslinnuista ruokokerttunen ja pajusirkku olivat suunnilleen yhtä runsaita kuin kesällä 2008.

Rantametsien lintulaskennat eivät ole keskenään vertailukelpoisia, joten tuloksia on tulkittava varovasti. Rantametsien vaateliaimmat lintulajit pikkutikka ja satakieli näyttävät säilyttäneen asemansa. Lehtokerttu ja mustapääkerttu olivat runsaampia kuin aikaisemmissa laskennoissa ja sirittäjäkin oli palannut pesimälajistoon.

Kuva 15. Kyhmyjoutsenpari Äspnäsviskenillä. Kyhmyjoutsen on Pitkäjärven uusimpia pesimälintuja.

Pitkäjärven pesimälinnusto oli kesällä 2015 melko runsas ja monipuolinen. Kosteikkolintujen lajimäärä ja suojelupistearvo olivat pienempiä kuin vuosina 1984 ja 1990. Linnusto on kuitenkin selvästi elpynyt 2000-luvun puolella ja koko linnuston suojeluarvo on kohonnut seurannan alkuvuosien tasolle. Kosteikkolinnustoa ovat heikentäneet etenkin vesilintujen lajimäärän väheneminen, naurulokin häviäminen ja kahlaajien vähentyminen. Vuonna 2015 vesilinnuston laji- ja parimäärä oli lupaavasti nousussa. Pitkäjärven eteläpää luonnontilaisen kaltaisine ranta-alueineen on säilynyt arvokkaana lintujen pesimäpaikkana.

7.4. Linnustollisesti merkittävimmät alueet

Pitkäjärven eteläpään linnustollisesti arvokkaimmat alueet ovat Järvenperän ranta-alueet osaluodeilla II ja III sekä Äspnäsvisken sekä Vanhakartanon rantapensaikko. Haapaniemen kosteikko monipuolistaa kohdetta.

7.5. Toimenpidesuosituksia

Järvenperän ranta-alueiden puusto tulisi säilyttää mm. pikkutikan pesinnän turvaamiseksi mahdollisimman luonnontilaisena. Pikkutikalle erityisesti huonokuntoisten puiden raivaaminen ja rantametsien siistiminen puistomaiseksi ovat haitallisia. Luonnontilainen rantametsä tarjoaa myös kosteikkolinnun tarvitseman suojan vesialueen ja ympäristön tiheän asutuksen välille.

Järvenperän–Äspnäsviskenin alue ei sovellu linnustollisten arvojen takia rantarakentamiseen eikä veneilyyn. Etenkin Järvenperän kapean vesialueen linnusto häiriintyisi herkästi rantojen lisääntymisestä käytöstä. Linnustonsuojelulliset arvot tulisi ottaa huomioon myös mahdollisten uusien ulkoilureittien sijoittamisessa siten, että uusia reittejä ei rakenneta liian lähelle rantaa.

8. MATALAJÄRVI

Matalajärvi on lähes neliökilometrin laajuinen pääosin peltojen ja golfkentän ympäröimä järvi. Matalajärvi on nimensä mukaisesti matala ja sen kasvillisuus on rehevää ja monipuolista. Järven rantoja kiertää tulviva rantaluhta, jota reunustavat kapeat rantametsä. Keväisin järvi on aukea, mutta kesäksi avovesialueen keskiosiin nousee kaislasaarekkeita.

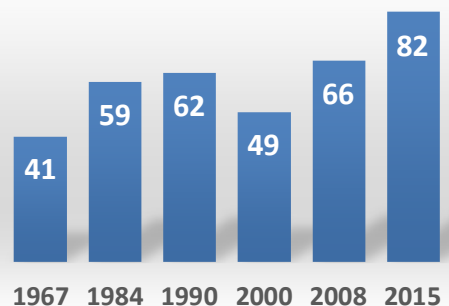
Matalajärvellä lepäilee keväisin enimmillään useita satoja telkkiä, tukkasotkia ja muita vesilintuja. Osa niistä jää järvelle pesimään. Runsaimpia pesiviä vesilintuja ovat silkkiuikku, sinisorsa, telkkä ja nokikana. Myös laulujoutsen kuuluu pesimälinnustoon. Rantaluhdilla huuteli kesällä 2015 kaulushaikara ja luhtakana. Kurkia havaittiin järven etelä- ja pohjoisosan rantaluhdilla.

Kosteikkolinnustoa monipuolistavat rantojen vanhat laidunalueet, joilla pesii mm. taivaanvuohia. Rantametsissä elää mm. pikkutikkoja, kultarintoja ja useita pareja satakieliä.

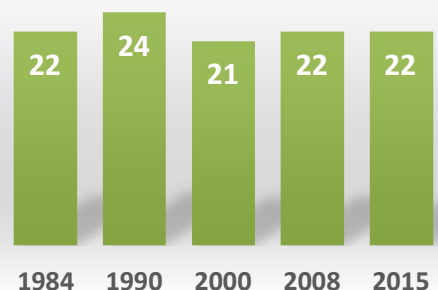
Syksyisin Matalajärvi on Uudenmaan parhaita vesilintupaikkoja. Järvellä lepäilee alkusyksyllä runsaasti haapanoita ja nokikanoja, loppusyksyisin uivelo on Matalajärven tunnuslaji.

Matalajärven kasvillisuus on monipuolista. Lajistoon kuuluu hyvin harvinainen, uhanalainen hentonäkinruoho. Matalajärvi on Uudenmaan ainoa tiedossa oleva jousivien kasvupaikka. Järvi kuuluu Natura 2000 -verkostoon ja Nuuksion kansallispuistoon. Järven lintuja voi tarkkailla kaakkoisrannalla sijaitsevasta lintutornista, jonne pääsee Marketanpuiston kautta.

Vesilintupareja

Kosteikkolintulajeja

Uhanalaiset lajit: heinätavi.

Silmälläpidettävät lajit: rantasipi, punavarpuunen, sirittäjä.

Muita huomionarvoisia lajeja: kaulushaikara, laulujoutsen, lapasorsa, kurki, luhtakana.

Matalajärvi on noin 1,2 km pitkä ja kilometrin levyinen järvi, joka on pääosin peltojen ja golfkentän ympäröimä. Järven rannat ovat leveän luhtavyöhykkeen kattamat ja säilyneet miltei rakentamattomina. Järven länsipuolella on Matalajärven ja Bodominjärven välinen metsäinen kannas, Högnäs. Högnäsissä on omakotitaloja ja loma-asuntoja, joista muutama sijaitsee miltei rannalla. Matalajärven etelä- ja itäpuolella on peltoa. Pohjoispuolella on 1980-luvun lopulla peltoaukealle rakennettu golf-kenttä, joka jatkuu Högnäsin pohjoispuolelle asti. Golfkentän ja luhtaukean välissä on tiheä, muutaman kymmenen metrin levyinen lehtimetsävyöhyke. Myös itäranta on puustoinen, mutta rantametsä on valoisa ja pensaskerros on heikosti kehittynyt laidunnuksen loppumisesta huolimatta. Eteläpäässä avoin peltomaisema ulottuu rantaluhtaan asti. Järvi laskee pohjoispäästään Bodominjärveen.

Matalajärveä ympäröivät alueet ovat olleet pitkään viljelykäytössä ja ympäristössä on runsaasti asutusta ja teollisuuskäytöstä. Ympäristön maankäyttö on heikentänyt vedenlaatua, mutta veden mataluus ja järven purkautuvat pohjavedet ovat taanneet runsaan uposkasvillisuuden säilymisen. Matalajärvellä on avovettä syvimässä kohdassa vain runsas metri. Kasvillisuus on rehevää ja monimuotoista. Keväällä koko vesialue on avonaista, mutta kesällä siinä on runsaasti järvikaislasarekkeita. Uposkasveihin kuuluva karvalehti on ajoittain muodostanut Matalajärvellä laajoja kasvustoja, jotka tarjoavat vesilinnuille hyvän ruokailuympäristön.

Kuva 16. Matalajärvi osa-alueineen (I–IV).

Matalajärven laskenta-alue kattaa rantaluhtien lisäksi itärannan metsän, pohjoisrannan golfkenttään rajautuvan metsäkaitaleen sekä Högnäsin eteläpuolisen maantien ja luhdan välisen metsäkaitaleen. Laskenta-alueen ala on 115 hehtaaria, josta avoveden osuus on noin 70 hehtaaria. Alue jakaantuu neljään osa-alueeseen (kuva 16). Järven rantaluhta on kapeimmillaan loma-asuntojen kohdalla osa-alueen I pohjoispäässä, jossa Högnäsin rinne ulottuu miltei rantaan asti. Loma-asuntojen kohdalla ruovikkoisen luhdan poikki on tehty laitureita. Etelämmäksi siirryttäessä luhta levenee, ja järven eteläpäässä se on satakunta metriä leveä. Etenkin luhdan ulkoreunassa kasvaa ruovikkoa. Rannan puolella luhta muuttuu vähittäin pensaikoksi ja rantakoivikoksi. Eteläpään peltoon rajoittuva alue on avointa laidunniittyä, jota ilmeisesti ei ole enää viime vuosina laidunnettu.

Osa-alueen II ranta on pääosin saravaltaista avoluhtaa. Luhtavyöhyke ja sitä reunustava rantametsä ovat kapeita. Alue rajoittuu Marketanpuiston peltoihin. Ranta-alueiden laidunnus on loppunut ja rantametsiin rajoittuvat pellot on otettu viljelyskäyttöön.

Järven pohjoisrannalla (osa-alue III) on kapeana vyöhykkeenä saravaltaista luhtaa, pensaikkoluhtaa sekä nuorehkoa, kosteapohjaista rantalehtoa. Osa-alueiden III ja IV pohjoisosassa laskuojan molemmiin puolin on laaja, hetteikköinen luhta, jossa kasvaa laajoina kasvustoina mm. järviruokoa ja leveäosmankäämiä. Laskuojan itäpuolella luhtaa reunustaa rehevä, tervaleppävaltainen lehto. Alueen IV pohjoisosa on karuhkoa, paikoin pajuttunutta saranevaa.

Matalajärven luonnontila on säilynyt samankaltaisena vuoden 1984 jälkeen, mutta rehevöityminen ja vuonna 1967 alkanut säännöstely vedenpinnan laskuineen ovat jouduttaneet ranta-alueiden umpeenkasvua. Huomattavin maisemassa näkyvä muutos on rantametsien ikääntyminen ja järven itärannalla puustoisien, pellon ja järven välisen ranta-alueen laajentuminen. Lähiympäristön huomattavin muutos on ollut pohjoispuolisen peltoalueen muuttaminen golfkentäksi. Rantametsän katveessa sijaitseva kenttä ei näy järvelle. Rantapeltojen maankäyttö on muuttunut muuallakin, sillä rannan lähelle on perustettu muun muassa kivimyyrmälä ja osa niittyinä olleista rantapelloista on muokattu ja otettu viljelykäyttöön. Järven itäisimpään osaan laskevaan ojaan on tehty selkeytysallas.

Matalajärvi on mukana lintuvesiensuojeluohjelmassa valtakunnallisesti merkittävänä kohteena. Matalajärvi kuuluu myös Suomen Natura 2000 -alueisiin, jossa se on mukana luontodirektiivin mukaisena kohteena. Nykyään Matalajärvi on osa Nuuksion kansallispuistoa ja se on suojeltu luonnon-suojelualueena. Järvessä kasvaa erittäin uhanalainen hentonäkinruoho ja Uudellamaalla hyvin harvinainen jousivita.

8.1. Lintulaskennat

Matalajärvellä tehtiin neljä lintulaskentaa. Jokaisella laskentakerralla koko järvi kierrettiin jalkaisin ja havaitut linnut merkittiin karttapohjalle. Ensimmäisellä ja toinen laskentakerta (24.4. ja 12.5.2015) painottuivat vesilintuihin, eikä rantaluhtia ja rantametsiä ei kierretty järjestelmällisesti. Maalinnuston kartoituslaskennat tehtiin 28.5. ja 16.6. niin, että kaikki ranta- ja luhta-alueet tulivat kartoitettua kahdesti. Lisäksi Matalajärvelle tehtiin 30.4. ja 6.5. viitasammakkoinventointi, jolloin koko järvi kierrettiin ja myös lintuhavaintoja merkittiin muistiin.

8.2. Pesimälinnut

Matalajärven linnusto on monipuolinen ja runsas. Kesällä 2015 järvellä pesi 48 lintulajia, joista 22 on luokiteltavissa kosteikkolinnuiksi (taulukko 11). Pesivien lintujen yhteisparimäärä oli 349, josta kosteikkolintuja oli 186 paria eli 53 %. Vesilintujen osuus pesimälinnuista oli 24 %. Ylivoimaisesti

runsain laji oli ruovikoissa ja pajukkoisilla luhdilla viihtyvä ruokokerttunen, jonka osuus koko linnustosta oli 12 %. Seuraavaksi runsaimmat lajit olivat silkkiuikku, peippo ja pajusirkku.

Taulukko 11. Matalajärven pesimälinnuston parimäärät v. 2015 osa-alueittain (I–IV). Kanadanhanhi oli pesimätön lintu tai Bodominjärven puolelta tullut vierailija.

	Yht.	I	II	III	IV		Yht.	I	II	III	IV
Kosteikkolajit											
Silkkiuikku	32	14		12	6	Kurki	2	1			1
Kaulushaikara	1			1		Taivaanvuohi	12	3	3	3	3
Laulujoutsen	1			1		Metsäviklo	1	1			
Kanadanhanhi	(1)					Rantasipi	1	1			
Haapana	5	2		3		Västäräkki	9	2	3	4	
Tavi	5	1		1	3	Ruokokerttu-	40	14	10	9	7
Sinisorsa	16	4	6	5	1	Luhtakerttunen	1		1		
Lapasorsa	1	1				Rytikerttunen	5	4		1	
Heinätavi	1				1	Pensaskerttu	7	3	3	1	
Telkkä	15	5	1	5	4	Punavarpuen	2			2	
Luhtakana	1	1				Pajusirkku	22	7	4	6	5
Nokikana	6	1	1	1	3						
Muut lajit											
Lehtokurppa	1		1			Sirittäjä	1			1	
Sepelkyyhky	1			1		Harmaasieppo	1		1		
Pikkutikka	5	2	1	2		Kirjosieppo	4	2		1	1
Käpytikka	3		1	2		Sinitäinen	9	3	1	4	1
Punarinta	1	1				Talitiainen	11	4	1	4	2
Satakieli	3	3				Puukiipijä	1		1		
Mustarastas	12	4	1	4	3	Harakka	2			2	
Räkättirastas	11	1	2	6	2	Varis	4		1	2	1
Punakylkirastas	6	2			4	Kottarainen	7	1	4	2	
Kultarinta	5			4	1	Pikkuvarpuen	1			1	
Lehtokerttu	13	2	4	2	5	Tikli	1		1		
Mustapääkerttu	5	1		2	2	Peippo	31	7	6	14	4
Pajulintu	20	6	3	7	4	Keltasirkku	4	1	2	1	
Pareja yhteensä						Lajeja yhteensä					
Kaikki lajit	349	105	63	117	64	Kaikki lajit	48	17	10	17	13
Vesilinnut	82	28	8	28	18	Vesilinnut	9	7	3	7	6
Kosteikkolinnut	186	65	32	55	34	Kosteikkolinnut	22	8	3	8	6

8.2.1. Vesilinnut

Matalajärven vesilinnustoon kuului yhdeksän vesilintulajia. Vesilintujen yhteisparimäärä oli 82, josta runsaimpien lajien, silkkiuikun (32 paria), sinisorsan (16 paria) ja telkän (15 paria), osuus oli noin 77 %. Vähälukuisista vesilinnuista järvellä pesi laulujoutsen, lapasorsa ja heinätavi, yksi pari kutakin. Laulujoutsen sai yhden poikasen. Muut vähälukuiset vesilintulajit ovat tyypillisiä rehevien

vesien lajeja. Huhtikuussa järvellä havaittiin lisäksi muun muassa uiveloita, tukkakoskelo ja tukkasotkia, mutta ne eivät jääneet pesimään. Myös punasotka puuttui pesimälinnustosta.

Nopeasti runsastunut tulokaslaji kanadanhanhi tavattiin kerran: 24.4. yksi lintu uiskenteli järvellä. Laji todennäköisesti pesi läheisellä Bodominjärveltä.

Useimmat silkkiuikkuparit pesivät järven pohjois- ja eteläpäässä. Muut vesilinnut pesivät tasaisesti eri puolilla järveä.

8.2.2. Kahlaajat, lokkilinnut, rantakanat

Matalajärvellä pesi neljä kahlaajalajia: lehtokurppa, metsäviklo, taivaanvuohi ja rantasipi. Taivaanvuohen kanta on vahva, sillä eri puolilla järveä oli kaikkiaan 12 reviiriä. Rantasipejä ja metsävikloja pesi yksi pari. Lehtokurppa havaittiin kaakkoisosan rantametsässä.

Lokkeja ja tiiroja ei pesinyt Matalajärvellä, vaikka niitä kävi järvellä ruokailemassa. Rantakanoista lajistoon kuuluivat vesilintuihin luettava nokikana (6 paria) sekä järven lounaisosassa huudellut luhtakana. Luhtakana on vaateliäs, eteläinen lintuvesilaji, jota pesii Suomessa vain muutama sata paria.

Järven pohjoisosassa huuteli kaulushaikara. Laji havaittiin lisäksi huhtikuussa epätyypillisessä ympäristössä lounaisosan tervalepikossa. Myös Bodomin suunnasta kuului kaulushaikaran puhaltelua. Kaulushaikaran reviiri oli myös kolmella muulla seurantakohteella. Aiempina seurantavuosina kaulushaikaraa ei ole tavattu yhdeltäkään kohteelta. Eteläosan avoluhdalla oli kurjen reviiri, ja laji havaittiin myös pohjoisosan puuttomalla nevalla.

8.2.3. Rantojen varpuslinnut

Avovesialuetta reunustavien ruovikko-, osmankäämikkö- ja pensaikkoluhtien peruslinnustoon kuuluivat ruokokerttunen (40 paria) ja pajusirkku (22 paria), joita pesi tiheimmin pohjois- ja eteläosien luhdilla. Rytikerttusia tavattiin kaikkiaan viisi paria, jotka yhtä lukuun ottamatta olivat järven eteläpään ruovikoissa.

Kuivemmista rantapensaikoista tavattiin pensaskerttu (7 paria), punavarpunen (2 paria) sekä yksi luhtakerttunen.

Kuva 17. Rantaluhtien vähittäinen puustoutuminen ja rantametsien varttuminen näkyy Matalajärvellä metsälintujen määrän kasvuna.

8.2.4. Rantametsien linnut

Järven rantametsistä tavattiin 26 lintulajia, yhteensä 163 paria. Runsaimmat lajit olivat peippo (31 paria), pajulintu (20 paria) ja lehtokerttu (13 paria). Kottaraisia pesi rantametsiin ripustetuissa pöntöissä ainakin seitsemän paria.

Vaateliaista lehtimetsälinnuista lajistoon kuuluivat pikkutikka, satakieli, kultarinta ja mustapääkerttu. Pikkutikan reviirit sijoittuvat järven eri puolille. Satakieli havaittiin kolmella reviirillä lounaisosan metsissä. Kultarintoja havaittiin järven pohjoisrannalla. Mustapääkerttujen reviirit olivat rantalehdoissa lähinnä tutkimusalueen pohjoisosassa.

8.2.5. Muut lajit

Viitasammakkoinventoinnissa 6.5. havaittiin lehtopöllö Högnäsin pohjoisrinteellä tutkimusalueen ulkopuolella ja 12.5. laskennassa tuulihaukka Matalajärven eteläpuolisen pellon reunassa.

Högnäsin kaava-alueen lintulaskennoissa (Luontotutkimus Keiron 2015) havaittiin osa-alueella I mm. keltavästäräkki, niittykirvinen, pikkulepinkäinen ja pikkusieppo. Näitä lajeja ei tavattu lainkaan lintuvesilaskennoissa. Nisäkkäistä saukko havaittiin järven luoteisosassa osa-alueella IV. Myös metsäkauriita ja valkohäntäpeuroja havaittiin samalla alueella.

8.2.6. Arvokkaimmat pesimälinnut

Alueen pesimälinnustoon kuuluu yksi uhanalainen laji, vaarantunut heinätavi. Matalajärven pikkutikkakanta on poikkeuksellisen tiheä, sillä rantametsistä tavattiin kaikkiaan viisi pikkutikkaparia. Silmälläpidettävistä lajeista pesimälinnustoon kuuluivat kesällä 2015 rantasipi, punavarpunen ja sirittäjä.

Myös luhtakana on harvinainen kosteikkolintu. Vähitellen runsastuneena lajina sitä ei ole luokiteltu uhanalaiseksi. Lintudirektiivin liitteen I lajeista järvellä pesivät kaulushaikara, laulujoutsen ja kurki. Suomen kansainvälisistä vastuulajeista Matalajärvellä pesii laulujoutsen.

8.3. Pesimälinnuston muutokset

Matalajärven pesivät vesilinnut ja kahlaajat on laskettu ensimmäisen kerran vuonna 1967 (Hirvonen 1985). Sitten koko pesimälinnusto on laskettu lintuvesiseurannan yhteydessä 1984, 1990, 2000, 2008 ja 2015. Laskennat antavat hyvän kuvan vesi- ja kahlaajalinnuston muutoksista, mutta varpuslintukantojen muutoksista saadaan laskentamenetelmien erojen takia vain suuntaa antava käsitys.

Puolisukeltajasorsien määrät ovat pysyneet seurantavuosina suurin piirtein samalla tasolla (taulukko 12). Vesilintujen kokonaisparimäärä on ollut suurin vuonna 2015 ja pienin 1967. Vuoden 1967 jälkeen härkälintu, mustakurkku-uikku, punasotka ja tukkasotka ovat hävinneet pesimälinnustosta, vaikka niitä muuttoaikoina vielä tavataankin. Etenkin tukkasotka on muuttoaikaan järvellä suhteellisen runsas. Telkän pesimäkanta on alkuvuosien runsastumisen jälkeen tasaantunut. Kyhmyjoutsen pesi Matalajärvellä ensi kertaa 1999 (Espoon ympäristökeskuksen arkisto). Vuoden 2000 laskennoissa lajia ei tavattu, mutta kesällä 2008 pesiä löytyi kolme ja ainakin kaksi paria sai poikasia. Vuoden 2015 laskennoissa ei kyhmyjoutsenta tavattu. Laulujoutsen yritti pesintää ensi kerran vuonna 2007, mutta poikaset eivät selvinneet lehtokykyisiksi. Pesintä epäonnistui myös kesällä 2008. Vuonna 2015 laulujoutsenpari sai yhden poikasen. Laulujoutsenen kotiutumisen saattaa olla syynä kyhmyjoutsenen häviämiseen.

Taulukko 12. Matalajärven pesimälinnuston parimäärät kuutena vuonna. Vuonna 1967 laskettiin vain vesilinnut. Sulkuihin on merkitty vuonna 2000 varsinaisen laskenta-alueen ulkopuolelta rantapelloilta tehdyt havainnot (pel-tosirkku) sekä harmaahaikara ja kanadanhanhet, jotka todennäköisesti pesivät laskenta-alueen ulkopuolella.

	1967	1984	1990	2000	2008	2015		1967	1984	1990	2000	2008	2015
Kosteikkolajit							Muut lajit						
Silkkuiukku	2	8	9	6	13	32	Lehtokurppa	-	-	-	-	-	1
Härkälintu	3	-	-	-	-	-	Sepelkyyhky	-	-	-	-	1	1
Mustakurkku-uikku	1	-	-	-	-	-	Pikkutikka	-	-	-	1	6	5
Kaulushaikara	-	-	-	-	-	1	Punarinta	-	-	-	1	3	1
Harmaahaikara	-	-	-	(1)	-	-	Satakieli	?	5	6	4	4	3
Kyhmyjoutsen	-	-	-	-	3	-	Mustarastas	?	1	-	1	5	12
Laulujoutsen	-	-	-	-	1	1	Räkättirastas	?	-	9	-	8	11
Kanadanhanhi	-	-	-	(1)	(1)	(1)	Punakylkirastas	?	-	3	2	3	6
Haapana	6	5	8	5	6	5	Kultarinta	?	-	-	-	-	5
Tavi	4	3	6	3	2	5	Hernekerttu	?	-	1	-	-	-
Sinisorsa	12	17	11	14	14	16	Kirjokerttu	?	1	-	-	-	-
Lapasorsa	-	2	-	-	2	1	Lehtokerttu	?	8	12	13	13	13
Heinätavi	1	-	3	-	-	1	Mustapääkerttu	?	1	1	1	3	5
Punasotka	-	4	7	1	(1)	-	Pajulintu	?	-	6	7	9	20
Tukkasotka	4	8	8	3	-	-	Sirittäjä	?	-	-	-	-	1
Telkkä	4	9	9	13	15	15	Harmaasieppo	?	-	1	-	-	1
Luhtakana	-	-	-	1	4	1	Kirjosieppo	?	-	-	-	1	4
Luhtahuitti	?	1	2	-	-	-	Sinitäinen	?	-	6	1	4	9
Nokikana	4	3	1	4	10	6	Talitiäinen	?	-	5	3	8	11
Kurki	-	-	-	-	1	2	Pikkulepinkäinen	?	1	1	-	-	-
Töyhtöhyppä	4	1	1	-	-	-	Harakka	?	-	1	-	1	2
Taivaanvuohi	3	7	9	9	8	12	Varis	?	-	1	-	-	4
Jänkäkurppa	-	1	-	-	-	-	Kottarainen	?	-	5	5	6	7
Kuovi	2	3	3	-	-	-	Peippo	?	3	6	9	14	31
Punajalkaviklo	-	1	-	-	-	-	Peltosirkku	?	-	-	(1)	-	-
Metsäviklo	-	-	-	1	-	1	Keltasirkku	?	1	-	-	2	4
Rantasipi	1	1	1	1	1	1							
Niittykirvinen	?	2	7	8	5	-							
Västaräkki	?		1	1	6	9	Yhteensä						
Keltavästaräkki	?	4	7	5	4	-	Kaikki lajit	(51)	176	313	232	314	349
Pensastasku	?	3	2	1	1	-	Vesilinnut	41	59	62	49	66	82
Ruokokerttunen	?	49	106	63	74	40	Kosteikkolinnut	(51)	155	249	184	219	186
Viitakerttunen	?	-	1	-	-	-	Kosteikkolajeja		22	24	21	22	22
Luhtakerttunen	?	-	1	1	3	1	Suojelupistearvo		33	46	33	65	71
Rytikerttunen	?	-	4	9	8	5							
Pensaskerttu	?	5	4	9	6	7							
Punavarpunen	?	5	10	3	6	2							
Pajusirkku	?	13	28	23	26	22							

Kahlaajia on Matalajärvellä kaikkina tutkimusvuosina pesinyt 10–13 paria. Vuoden 2000 havaintojen perusteella kuovi ja töyhtöhyppä ovat hävinneet pesimälinnustosta 1990-luvun aikana. Kuoveja pesi vielä 1990 kolme paria, mutta vuoden 2000 laskennoissa laji tavattiin enää kerran. Tämän jälkeen ei lajia ole havaittu pesimäaikaan edes ympäristön pelloilla. Kuovi on kokenut saman kohtalon Espoon muillakin lintuvesillä.

Taivaanvuohen kanta pysyi vuosina 1984–2008 jokseenkin vakaana, mutta oli vuonna 2015 selvästi kasvanut. Muista kahlaajista poiketen laji tulee toimeen pensoittuneilla luhta-alueilla. Metsäviklo on pesinyt alueella vuosina 2000 ja 2015. Rantasipin pesimäkanta on ollut kaikissa laskennoissa yksi.

Avointen rantaniittyjen varpuslinnut niittykirvinen ja keltavästäräkki säilyttivät asemansa järven linnustossa vuoteen 2008, vaikka lajit ovat samaan aikaan vähentyneet Espoon muilla lintuvesillä. Vuonna 2015 kummastakaan lajista ei tehty pesintään viittaavia havaintoja. Matalajärvellä ranta-alueiden laidunnuksen loppuminen on vähentänyt lajeille soveliaista pesimäympäristöä ja pesimäkannan väheneminen on jatkunut muuallakin Etelä-Suomessa.

Rantapensaikoissa ja ruovikoissa pesivän ruokokerttusen määrä oli selvästi tutkimusjakson alhaisin. Myös rytikerttusella on ollut laskeva suuntaus 2000-luvulla. Rantapensaikkojen punavarpusta oli niukemmin kuin 1990-luvulla, vuonna 2015 todettiin vain kaksi reviiriä. Pensaskerttuja oli vuonna 2015 suunnilleen saman verran kuin 2000-luvun muissakin laskennoissa. Pienten varpuslintujen määrät vaihtelevat vuodesta toiseen mm. edellisvuoden pesimistuloksen, talvehdinnan onnistumisen ja kevään sääolojen mukaan, joten lukumäärien muutokset eivät välttämättä kuvaa pesimisalueen muutoksia. Pensastasku puuttui ensimmäistä kertaa pesimälajistosta.

Rantametsien vaateliimmat varpuslinnut satakieli ja lehtokerttu ovat olleet kaikissa laskennoissa suunnilleen yhtä runsaita, mustapääkertun määrä on kasvanut 2000-luvun puolella. Nuorissa metsissä huonosti viihtyvä peippo on runsastunut edelleen, mikä johtunee rantametsien varttumisesta ja pensaikkoisten ranta-alueiden vähittäisestä metsittymisestä. Pikkutikka tavattiin laskennoissa vuonna 2000 ensi kertaa, vuonna 2008 pareja laskettiin jo kuusi paria ja vuonna 2015 viisi. Rantapuuston vanheneminen ja lahopuuston määrän lisääntymien on parantanut pikkutikan elinmahdollisuuksia. Matalajärven pikkutikkakanta on huomattavasti tiheämpi kuin Espoon muilla lintuvesillä.

Matalajärven lintuvesiarvo on säilynyt hyvänä vuosikymmenestä toiseen. Vuoteen 1984 verrattuna järven arvo lintujen pesimäpaikkana on säilynyt entisellään. Kosteikkolajien määrän ja suojelupistearvon perusteella vuosi 1990 erottuu muita laskentavuosia parempana (taulukko 12). Vuonna 2008 pesivien parien oli määrä yhtä suuri kuin 1990, mutta kosteikkolajien osuus jäi hieman pienemmäksi. Vuonna 2015 pesivien parien määrä oli kaikkien aikojen suurin, joskin kasvu johtuu lähinnä rantametsissä pesivien metsälintujen runsastumisesta. Myös vesilintujen parimäärä oli suurempi kuin aiempina vuosina, vaikka muiden kosteikkolintujen kokonaisparimäärä oli selvästi laskenut. Kosteikkolintujen lajimäärä on säilynyt koko tutkimusjakson samalla tasolla. Suojelupistearvolla tarkasteltuna järven linnustollinen arvo on selvästi kohonnut 2000-luvun puolella. Koko linnuston suojelupistearvo oli kesällä 2015 seurantajakson korkein. Suojelupistearvoa kohottivat mm. laulujoutsen, kaulushaikara ja heinätavi.

Matalajärvellä on linnuille myös huomattava muutonaikainen merkitys. Erityisesti vesilinnut kerääntyvät rauhalliselle Matalajärvelle keväällä ja syksyllä suuriksi parviksi. Matalajärvi on vähäluokuisen uivelon parhaita lepäilypaikkoja koko Uudellamaalla. Myös mm. haapana, laulujoutsen ja kanadanhanhi ovat etenkin syksyisin hyvin runsaita. Järven rantaniityillä levähtää muuttoaikoina myös kahlaajia.

8.4. Linnustollisesti merkittävimmät alueet

Matalajärvi rantametsineen on kokonaisuudessaan arvokas lintujen pesimäalue. Järveltä ei ole mielekästä osoittaa muita tärkeämpiä lintujen pesimäalueita.

8.5. Toimenpidesuosituksia

Rantalaidunnuksen aloittaminen uudestaan järven etelärannalla on linnustollisten arvojen takia suotavaa. Matalajärven itä- ja pohjoisrannan metsä sekä laskuojan varren metsäalue tulisi säilyttää mahdollisimman luonnontilaisena. Luonnontilainen rantametsä tarjoaa kosteikkolinnuston tarvitseman näkösuojan golfkentän ja järven välille.

9. TIIVISTELMÄ ESPOON LINTUVESIEN PESIMÄLINNUSTON MUUTOKSISTA 1984–2015

Espoon lintuvesien seuranta on jatkettu kolme vuosikymmentä. Linnuston muuttuminen tänä aikana on ollut varsin nopeaa. Seurantakohteiden pesimälinnustosta on hävinnyt useita kosteikkolajeja ja tilalle on tullut uusia lajeja. Suurimmat muutokset seurantakohteiden luonnonoloissa ovat kuitenkin tapahtuneet jo aikaisemmin. Merenlahtien rantoja on vuosikymmenien saatossa täytetty, ruopattu ja rakennettu. Järvien pintaa on laskettu tulvahaittojen vähentämiseksi ja rannan läheisiä alueita on muutettu pelto- ja metsämaista rakennusmaaksi. Muutokset ovat olleet monille lintulajeille haitallisia, mutta toisaalta useat lajit ovat hyötäneet vesistöjen rehevöitymisestä.

Huomattavimmat maisemalliset muutokset Espoon lintuvesillä ovat tapahtuneet 1960- ja 1970-luvuilla, jolloin rantojen täyttäminen ylijäämämailla ja täyttömaiden ottaminen muuhun käyttöön oli yleinen tapa. Rantojen perinteinen laidunkäyttö päättyi samoihin aikoihin maaseutumaisen asutuksen väistyessä. Vuonna 1984 aloitetun linnustoseurannan aikana kosteikkojen maisemalliset muutokset ovat jääneet verraten vähäisiksi. Suurin muutos on ollut täyttörantojen sekä maatalous- ja laidunkäytöstä poistuneiden rantapeltojen pensoittuminen ja metsittyminen. Kosteikkojen rannat ovat muuttuneet sulkeutuneemmiksi puuston kasvettua rantapeltojen ja -niittyjen laiteille ja täyttömaakentille. Myös alueiden käyttö on muuttunut, sillä ympäristön asutuksen lisääntyessä rannoille on rakennettu ulkoilureittejä. Rantojen virkistyskäyttö on vuosikymmenien myötä lisääntynyt moninkertaiseksi kaikilla muilla kohteilla paitsi Matalajärvellä, jonne virkistyskäyttöä ei ole ohjattu.

Taulukkoon 13 on koottu Espoon lintuvesiseurannassa havaittujen lintulajien parimäärätiedot kaikilta viideltä laskentavuodelta. Menetelmällisten erojen takia vain kosteikkolintujen aineisto on vertailukelpoista. 2000-luvun laskentatulokset ovat muidenkin lajien osalta vertailukelpoisia.

Viiden tutkimusvuoden aikana pesiviä tai todennäköisesti pesiviä kosteikkolintuja on havaittu kaikkiaan 53 lajia. Lisäksi kaksi muuta kosteikkolajia on pesinyt seurantakohteiden lähellä. Kosteikkojen peruslajisto on säilynyt samana, mutta harvalukuisista lajeista osa on hävinnyt samalla kun niiden tilalle on tullut uusia lajeja. Vuonna 2015 havaittiin uusina pesimälajeina kaulushaikara, kanadanhanhi ja pussitiainen.

Vakinaisesta pesimälinnustosta on seurantavuosien aikana hävinnyt avoimien rantaniittyjen kuovi ja punajalkaviklo. Vielä vuonna 1990 lintuvesillä pesi seitsemän kuoviparia, mutta 2000-luvun puolella lajia ei enää ole tavattu. Vuosien 2008 ja 2015 laskennoissa kuovia ei tavattu enää kosteikkojen rantapelloilta. Kuovi on taantunut romahdusmaisesti koko Etelä-Suomessa maatalouden tehostumisen myötä. Punajalkaviklo on hävinnyt samaa tahtia kuovin kanssa. Joitakin sopivia pesimäpaikkoja lintuvesien rannoilla on vielä jäljellä, mutta punajalkaviklot puuttuvat. Punajalkaviklo on saaristolintu, joista pieni osa pesii lintuvesillä. Lajin pesimäkanta on heikentynyt sen verran, että kaikille pareille löytyy tilaa lajin omimmasta ympäristöstä saarien ja luotojen rannoilta.

Lähes hävinneisiin kosteikkolintuihin kuuluvat keltavästäräkki ja niittykirvinen, joiden määrä on pudonnut murto-osaan seurannan alkuvuosista. Paremmiin peltolintuna tunnettu kiuru on hävinnyt ranta-alueiden linnustosta. Lajit suosivat kahlaajien tavoin aukeita rantaniittyjä ja ne ovat hävinneet sitä mukaan kuin niityt ovat pensoittuneet ja ruovikoituneet rantojen laidun- ja viljelykäytön loputtua. Niittylajien viimeisenä turvapaikkana on Espoonlahden laidunnettu hoitoniitty, jota Metsähallitus on ylläpitänyt. Keltavästäräkin ja niittykirvisen pesimäkanta on viime vuosikymmeniä heikentynyt nopeasti kaikkialla Etelä-Suomessa. Saattaa olla, että hoitoniitytkään eivät takaa lajien säilymistä Espoon lintuvesillä.

Muita seurantajakson aikana selvästi vähentyneitä kosteikkolintuja ovat silkkiuikku, haapana ja punavarpunen. Näiden lajien kannanmuutokset ovat olleet samansuuntaisia muuallakin Suomessa.

Taulukko 13. Tutkittujen lintuvesien pesimälintujen yhteismäärät seurantavuosina. Kosteikkolintujen vuotuiset parimäärät ovat vertailukelpoisia, paitsi ruokokerttusen, rytikerttusen ja pajusirkun, joiden elinympäristöjä ei 1984 tutkittu yhtä tarkoin kuin myöhemmin vuosina. Muiden lajien määrät ovat vain suuntaa-antavia laskentamenetelmien erojen ja rantametsistä eri tavoin mukaan rajatun lajiston vuoksi. Tähdellä (*) on merkitty ne kosteikkolintuihin kuulumattomat vähälukuiset lajit, joiden laskentatulokset vaikuttavat vertailukelpoisilta koko laskentajakson ajalta. Muiden lajien parimäärät ovat vertailukelpoisia 2000-luvun laskentojen osalta.

Uhanalaiset lajit on merkitty lihavoidulla kirjasimella ja silmälläpidettävät lajit kursivilla. Pesimättömiltä vaikuttaneet tai oletettavasti muualla pesineet parit on merkitty sulkuihin.

	1984	1990	2000	2008	2015		1984	1990	2000	2008	2015
Kosteikkolajit						Muut lajit					
Silkkiuikku	143	57	78	54	82	Nuolihaukka	-	-	-	-	1
Mustakurkku-uikku	1	1	11	13	10	Ruisräikkä*	-	-	-	-	1
Harmaahaikara	-	-	(2)	-	-	Fasaani	4	9	2	4	5
Kaulushaikara	-	-	-	-	4	Pikkutylli*	8	5	1	-	1
Kanadanhanhi	-	-	(1)	(1)	3	Lehtokurppa	-	1	-	1	3
Kyhmyjoutsen	2	4	9	15	16	Sepelkyyhky	-	1	3	7	13
Laulujoutsen	-	-	-	1	1	Uuttukyyhky	-	-	-	2	1
Ristisorsa	-	-	(1)	-	-	Käki	-	-	-	-	2
Haapana	36	36	21	15	15	Lehtopöllö	1	-	-	-	-
Harmaasorsa	-	1	4	11	19	Harmaapäätikka	-	-	-	-	2
Tavi	52	43	18	15	27	Pikkutikka*	-	5	9	16	11
Sinisorsa	138	153	139	127	137	Käpytikka	-	-	-	1	7
Lapasorsa	28	30	19	13	27	<i>Käenpiika</i>	-	-	-	-	3
Heinätavi	6	7	5	1	4	Kiuru*	14	10	1	1	-
Punasotka	16	15	5	13	14	Metsäkirvinen	-	4	3	2	-
Tukkasotka	29	24	15	13	21	Haarapääsky	-	-	-	-	2
Telkkä	53	32	49	58	68	Punarinta	-	7	5	12	20
<i>Tukkakoskelo</i>	1	1	-	2	1	Rautiainen	-	-	3	2	1
<i>Isokoskelo</i>	-	-	4	4	5	Peukaloinen	-	-	-	-	1
<i>Haahka</i>	-	-	-	1	1	Satakieli*	39	61	62	67	64
Kurki	-	-	(1)	1	1	<i>Kivitasku*</i>	6	3	1	4	1
Luhtakana	2	1	1	17	5	Mustarastas	2	9	7	19	56
<i>Luhtahuitti</i>	4	9	1	-	1	Räkättirastas	-	38	3	29	36
Nokikana	60	45	74	70	95	Laulurastas	-	2	-	1	3
Liejukana	6	7	7	33	31	Punakylkirastas	2	18	7	12	29
Meriharakka	-	-	1	1	1	Kultarinta*	2	8	11	16	32
Töyhtöhyppä	8	9	2	2	2	Hernekerttu	-	3	1	-	1
Taivaanvuohi	20	22	16	21	28	Kirjokerttu	2	-	-	-	-
Jänkäkurppa	1	-	-	-	-	Lehtokerttu	39	66	44	44	71
Kuovi	8	7	-	-	-	Mustapääherttu*	7	15	11	15	41
<i>Punajalkaviklo</i>	9	7	-	-	-	<i>Sirittäjä</i>	-	1	3	1	18
Liro	-	-	1	-	-	Pajulintu	3	46	47	56	91
Metsäviklo	1	4	1	2	3	Tiltalti	-	-	-	1	-
<i>Rantasipi</i>	26	20	23	22	21	Idänuunilintu*	-	1	-	-	-
Harmaalokki	1	-	-	-	-	Hippiäinen	-	2	1	-	1
<i>Naurulokki</i>	560	557	850	3700	2800	Harmaasieppo	-	5	4	2	8
Kalalokki	2	7	6	8	6	Kirjosieppo	2	13	5	6	18
Kalatiira	-	2	-	-	2	Pikkusieppo*	-	-	(1)	(1)	-
Suopöllö	-	1	-	-	-	Siniäinen	-	27	3	13	41
<i>Niittykirvinen</i>	14	14	14	11	4	Talitiainen	1	24	16	32	48
Västäräkki	18	33	22	37	49	Kuusitiainen	-	-	2	-	-
Keltavästäräkki	37	39	12	8	2	Pyrstötiainen	-	-	-	2	-
Pensastasku	6	9	3	2	3	Puukiipijä	-	1	-	-	3
Pensassirkkalintu	2	2	1	1	1	Pikkulepinkäinen*	3	5	-	3	1
Viitasirkkalintu	-	1	1	-	-	Harakka	-	10	-	2	4
Ruokokerttunen	213	476	367	416	294	Varis	-	3	1	4	7
Viitakerttunen	4	7	5	6	9	Närhi	-	1	-	-	-
Luhtakerttunen	14	18	20	36	20	Kottarainen	-	6	5	8	10
Rytikerttunen	45	66	78	67	93	Nokkavarpunen	-	1	-	-	-
Rastaskerttunen	1	1	2	3	7	Varpunen	-	-	-	2	4
Pensaskerttu	35	66	48	61	64	Pikkubarpunen*	-	-	-	-	8
Pussitiainen	-	-	-	-	2	Peippo	6	35	43	66	129
<i>Viiksitimali</i>	-	-	-	4	-	<i>Kuhankeittäjä</i>	-	-	(1)	-	-
<i>Punavarpunen</i>	44	78	43	44	31	Tikli	-	-	-	1	7
Pajusirkku	98	217	156	163	160	Viherpeippo	-	1	4	6	
						Vihervarpunen	-	-	-	-	2
						Peltosirkku	-	1	(3)	-	-
						Keltasirkku	2	1	3	4	4

Taulukko 13. Jatkoa edelliseltä sivulta: eri laskentakertojen yhteismäärät.

Yhteensä	1984	1990	2000	2008	2015
Kaikki linnut	1887	2578	2443	5556	4984
Vesilinnut	565	449	451	426	546
Kahlaajat	73	69	44	48	55
Kosteikkolinnut	1744	2129	2132	5092	4190

Seurantajakson aikana runsastuneita vesi- ja kosteikkolintuja ovat mustakurkku-uikku, kyhmyjoutsen, harmaasorsa, liejukana, luhtakana ja naurulokki. Huomattava osa lintuvesillä menestyneistä lajeista on eteläisiä tulokkaita, joiden kannan kasvua ovat auttaneet viime aikojen lauhat talvet ja varhaiset kevät.

Vesilintujen yhteismäärä on vaihdellut laskennasta toiseen. Vuonna 2015 se oli lähes samansuuruinen kuin seurannan alkaessa 1984. Vesilinnusto on säilynyt yllättävänkin hyvin, sillä useimpien vesilintulajien kannat ovat viime vuosikymmeniä vähentyneet Suomessa. Voimakkain kannan taantuminen on tapahtunut viimeisimmän 15 vuoden aikana (Lehikoinen ym. 2013). Espoon lintuvesillä ilahduttavaa on etenkin lapasorsan, punasotkan ja tukkasotkan menestyminen. Punasotka ja tukkasotka arvioitiin nopean taantumisensa takia uhanalaisiksi vuonna 2010 (Rassi ym. 2010). Tukkasotka on hieman taantunut seurantakohteillakin, mutta punasotkan määrä on palautunut vuoden 2000 aallonpohjastaan (taulukko 13). On kuitenkin syytä muistaa, että sotkien säilyminen alueen linnustossa on pitkälti Finnoonlahden varassa.

Rantametsien linnuston muuttumisesta on seuranta-aineiston perusteella hankala tehdä pitäviä päätelmiä, mutta esimerkiksi peipon, pajulinnun ja lehtokertun huomattava runsastuminen kertoo rantametsien puuston vartumisesta. Aineisto osoittaa hyvin myös sen, että monet lehtometsien lajit kuten sepelkyhky, mustapääkerttu, kultarinta ja mustarastas ovat nopeasti runsastuneet. Siritäjän äkkinäinen runsastuminen on yllättävää, sillä laji on vähenevän pesimäkantansa vuoksi arvioitu silmälläpidettäväksi.

Kosteikkolinnuston muutokset eri seurantakohteilla ovat 2000-luvun puolella olleet vaihtelevia, mutta yleistäen voidaan sanoa, että vesilintujen parimäärä on kasvanut, kosteikkolajien määrä on hieman kasvanut ja linnuston suojeluarvoa mittaava pistearvo on noussut. Poikkeuksina ovat Espoonlahti, jonka vesilinnusto on köyhtynyt, Finnoonlahti, jonka kosteikkolajien määrä on vähentynyt ja Matalajärvi, jossa kosteikkolajien määrä on pysynyt vakaana. Suojelupistearvo on kasvanut muualla paitsi Finnoonlahdella, jonka pistearvoa naurulokkien väheneminen on pienentänyt.

Espoon lintuvesien suojelutilanne on hyvä. Linnuston kehitys on viime aikoina ollut myönteistä, rantojen täyttö ja ranta-alueiden rakentaminen ovat loppuneet ja lintuvedet on varattu kaavoissa suojelu- tai virkistysalueiksi. Tulevista uhkista suurin on virkistyskäytön ja siitä aiheutuvan häiriön lisääntyminen. Pelkkä kosteikon säilyttäminen ei riitä turvaamaan kaikkien suojelun arvoisten lintulajien säilymistä. Tähän on syytä varautua ottamalla lintuvedet entistä paremmin huomioon lähiympäristön asutuksen ja virkistyskäytön suunnittelussa.

10. VIITASAMMAKKOSELVITYS

10.1. Johdanto

Suomessa alkuperäisinä tavattavista sammakkolajeista viitasammakko on mainittu EY:n luontodirektiivin liitteessä IV(a). Lajin lisääntymis- ja levähdyspaikkojen hävittäminen tai heikentäminen on kielletty luonnonsuojelulain nojalla. Viitasammakoita elää lähes koko Suomessa, mutta pohjoiseen päin mentäessä sen esiintymät harvenevat. Lajin runsaus vaihtelee levinneisyysalueen eri osissa melko harvasta melko runsaaseen. Keski-Suomessa viitasammakoita on runsaammin kuin Etelä-Suomessa ja monin paikoin se on jopa tavallista sammakkoa yleisempi (Sierla ym. 2004).

Viitasammakoita elää kosteissa elinympäristöissä, etenkin rehevillä rannoilla ja soilla. Laji kuuluu useimpien lintuvesien elämistöön. Viitasammakko on paikkauskollinen. Sammakkoyksilö saattaa pysytellä muutamien neliömetrien laajuuisella alueella koko kesän ja palata samalle paikalle seuraavanakin kesänä. Viitasammakot talvehtivat vesien pohjissa sekä makeassa että murtovedessä (Sierla ym. 2004). Viitasammakoiden kutualueet ovat yleensä lampien ja järven- tai merenlahtien rantoja, erilaisten vesistöjen rannan tulvaniittyjä ja soita. Osa viitasammakkopopulaatioista talvehtii ilmeisesti kutualueillaan, mutta osalla populaatioista on toisistaan erilliset talvehtimis- ja kutualueet, joiden välillä sammakot vaeltavat. Ruotsalaisten tutkimusten mukaan tyypillisimpiä talvehtimis-paikkoja ovat hitaasti virtaavat purot ja joet, joista viitasammakoita on löydetty vesikasvillisuuden seasta alle puolen metrin syvyydestä. Viitasammakot pystyvät liikkumaan kylmänhorroksen aikana ja hakeutumaan jään paksuuntuessa syvemmälle (Elmberg 2008).

Lisääntyviä viitasammakoita on yleensä enemmän rehevillä tai humuspitoisilla alueilla, joissa on runsaasti suojaavaa kasvillisuutta. Viitasammakot soidintavat ja laskevat munansa yleensä syvempään veteen kuin tavallinen sammakko. Viitasammakot eivät yleensä kude sammakon tavoin ajoittain kuivuviin lätäköihin tai ojanpohjiin (Jokinen 2012). Monet rehevät lintujärvet ovat viitasammakoiden suosimia kutupaikkoja, ja niille saattaa kerääntyä kevään kiihkeimpään kutu aikaan jopa satojen koiraiden kerääntymiä.

Viitasammakkonaaraat lähtevät kutualueelta välittömästi munittuaan, mutta koiraat viettävät alueella pidempään ja esittävät pulputtavaa soidinlaulua 2–3 viikkoa. Lämpiminä keväinä kutuaika on lyhyempi kuin kylminä keväinä. Ääntely on yleensä voimakkaampaa yöllä, vaikkakin viitasammakot äännelevät myös päiväsaikaan ja lämpimällä säällä aktiivisemmin kuin tavallinen sammakko tai rupikonna (Elmberg 2008).

Viitasammakoiden vaellusta kutualueilta kesäalueille ei ole tarkoin tutkittu, mutta sen oletetaan olevan matkaltaan kutuvaellusta vastaava tai pidempi (Elmberg 2008). Vaeltavien viitasammakoiden on havaittu Saksassa suosivan kulkureitteinään ojia ja pensaikkoja ja välttävän kuivia ja avoimia alueita (Hartung 1991). Ruotsissa tehtyjen havaintojen mukaan viitasammakko pyrkii kudun jälkeen vaeltamaan niittymaisille alueille, kuten matalille ja kosteille rannoille. Yleisiä lajin kesäelinympäristöjä ovat lisäksi rehevät suot, kosteapohjaiset metsät (erityisesti lehtimetsät) sekä hakkuuaukot (Elmberg 2008), joissa hakkuujätteet ja metsäkoneiden ajourat ilmeisesti tarjoavat niille sopivia suojapaikkoja. Ruotsin Lapissa on tehty yksittäisiä havaintoja, joiden mukaan aikuiset yksilöt saattaisivat pysytellä veden lähellä koko kesän (Elmberg 2008).

Loppukesällä viitasammakkojen aktiivisuus kasvaa. Pohjois-Ruotsissa viitasammakoiden syysvaellus päättyy syyskuun alussa, Etelä-Ruotsissa lokakuun puoliväliin mennessä. Vaellus tapahtuu lämpiminä ja kosteina syysöinä ja sen kerrotaan olevan kevätvaellusta huomaamattomampi. Ruotsissa tehdyissä tutkimuksissa viitasammakon aktiivinen aika maan pohjoisosassa on noin 4 kk, etelässä yli kuukauden pidempi (Elmberg 2008).

10.2. Menetelmät

Sammakoiden kutupaikkoja kartoitetaan kiertämällä vesistön rantoja ja laskemalla kutupaikoilla äänteleviä koiraita. Lukumäärien tarkka laskeminen on hankalaa, sillä kudulla olevat sammakot häiriintyvät herkästi rannalla liikkumisesta ja lopettavat ääntelynsä. Viitasammakon ääntely on pulputtavaa ja se muistuttaa ääntä, joka syntyy, kun tyhjä pullo upotetaan veteen (Sierla ym. 2004).

Viitasammakon kutuajasta eri puolilla maatamme ei ole tarkkaa tietoa, mutta havaintojen mukaan se näyttää olevan melko sama kuin sammakolla. Kutu alkaa pian rantojen avauduttua. Kutuaika vaihtelee alueen maantieteellisen sijainnin sekä vallitsevien sääolojen mukaan. Yleensä kutu alkaa Etelä-Suomessa noin 20. huhtikuuta ja pohjoiseen mentäessä myöhemmin. Pohjois-Suomessa kutu alkaa usein vasta touko–kesäkuun vaihteessa. Koiraat ovat hyvin äänessä sääoloista riippuen tavallisesti kahden–kolmen viikon ajan (Sierla ym. 2004).

Espoon lintuvesiseurannan alueet kierrettiin huhtikuun lopulla rantoja pitkin ja ääntelevien viitasammakkokoiraiden määrä arvioitiin. Laajimmilta kohteilta tarkistettiin vain sopiviksi arvioidut rannat. Mikäli ensimmäisellä kerralla ei havaittu viitasammakoita, alueelle tehtiin toinen käynti noin viikkoa myöhemmin. Selvityksessä merkittiin muistiin myös tavallisten sammakoiden ja rupikonien kutupaikat. Inventointikierrokset tehtiin tyyninä, lämpiminä iltoina, havainnointi aloitettiin hämärissä ja niitä jatkettiin tarpeen mukaan pitkälle yöhön. Myös lintulaskentojen aikana havaitut sammakoiden kutupaikat merkittiin muistiin.

Kaikkien lintuvesikohteiden viitasammakoinventointi tehtiin ensimmäisen kerran vuonna 2008, mutta tuolloin tarkistuskäyntejä oli vain yksi (Lammi & Routasuo 2008). Osalla Espoon lintuvesikohteista on tehty viitasammakkoselvitys myös keväällä 2006 (Herrero 2006).

Viitasammakoiden inventointiaikaan keväällä 2015 järvien vesi oli poikkeuksellisen korkealla ja liikkuminen ranta-alueilla oli paikoin hankalaa.

10.3. Tulokset

10.3.1. Espoonlahti

Espoonlahdelta tarkistettiin viitasammakolle parhaiten soveltuvat ranta-alueet, joita ovat Saunalahti, Mustalahden ranta, Fiskarsinmäen perukka, Mankinjoen varsi sekä Kirkkonummen puolella Luomanlahti, Sundet ja Djupviken. Inventointikierrokset tehtiin 29.4. (Espoon puoli) ja 4.5.2015 (Kirkkonummen puoli, Mustalahti, Saunalahti).

Viitasammakoita tavattiin inventointikierroksilla ainoastaan kahdesta paikasta. Lintulaskentojen aikana havaittiin lisäksi yksi ääntelevä viitasammakko. Kirkkonummen puolella laji havaittiin 4.5. Sundetin uomassa, jossa viitasammakon ääntelyä kuultiin kahdessa paikassa (kuva 18). Molemmilla paikalla äänteli ilmeisesti vain yksi viitasammakkokoiras. Tavallisia sammakoita oli äänessä useita viitasammakon havaintopaikkojen eteläpuolella. Viitasammakko tavattiin Sundetin uomasta myös keväällä 2008. Kummankaan kevään käyntikerrat eivät välttämättä ole osuneet parhaaseen kutuaikaan, joten viitasammakoiden runsaus alueella on jäänyt epäselväksi. Paremmin sopivia kutupaikkoja saattaa olla Sundetin uoman varrella kauempana Espoonlahdelta.

Espoon puolella viitasammakoita tavattiin 4.5. Mustalahden lammessa, jonka pohjoispäässä äänteli harvakseltaan useita yksilöitä. Äänessä oli myös yksittäisiä rupikonnia, mutta tavallista sammakkoa ei kuultu (niiden kutukausi oli luultavasti jo päättynyt). Kevään 2008 käyntikerralla lammella kuti vähintään kymmeniä sammakoita, mutta viitasammakkoa ei tavattu. Lammella oli runsaasti sammakoita myös keväällä 2000. Mustalahden lampi on Espoonlahden rannoilla todetuista sammakkoeläinten kutupaikoista selvästi merkittävin. Melko lähellä lampea Mustalahden etelärannan

ruovikossa kuului yksittäinen viitasammakko vielä 28.5. Muilla tarkistetuilla ranta-alueilla ei tehty viitasammakkohavaintoja. Lajia ei tavattu niiltä myöskään keväällä 2008. Keväällä 2006 viitasammakoita inventoitiin tuloksetta Fiskarsinmäen laitumen alueelta (Herrero 2006).

Tavallisesta sammakosta tehtiin kevään 2015 kuuntelukierroksilla vain vähän havaintoja. Muutama ääntelevä koiras kuultiin Saunalahdella ja Luomanlahdella. Fiskarsinmäen laitumella ja Luomanlahdella oli äänessä yksittäisiä rupikonnia. Mustalahden pohjoisrannalla olevassa ojassa näkyi toukokuun alun lintulaskennoissa kymmeniä ilmeisesti tavallisen sammakon kutupalloja, mutta yökäynnillä paikalla ei kuulunut sammakoita. Tavallisen sammakon vilkkain kutukausi lienee ollut tuolloin jo ohi.

Kuva 18. Viitasammakon havaintopaikat Espoonlahdella keväällä 2015.

10.3.2. Kaitalahti

Kaitalahden alueelta tarkistettiin perukan pohjoisranta, perukan lounaisranta Riilahdentien ja pitkospuureitin varrelta sekä Matasaaren salmi. Hyljelahden rantaa ei tarkistettu, sillä ranta-alueet olivat viitasammakon kutuaikaan kuivia matalan meriveden vuoksi. Alueella käytiin kolmesti: 25.4. (vain perukan lounaisranta) sekä 28.4. ja 4.5.2015.

Kutevia viitasammakoita havaittiin 28.4. ja 4.5. lahden perukassa (kuva 19). Kutupaikat sijaitsivat perukan tulvivassa ruovikossa, rannan tulvivassa tervalepikossa sekä Riilahdentien länsipuolella perukkaan laskevan ojan varrella ruovikkoa ja pajukkoa kasvavassa kosteikossa. Äänteleviä koiraita kuului ensimmäisellä kerralla kolme ja toisella käyntikerralla 3–5. Yksilömäärät olivat selvästi pienempiä kuin vuonna 2008, jolloin samoilta paikoilta laskettiin vähintään 18 ääntelevää koirasta. 25.4. paikalla kuultiin vain tavallisia sammakoita, joita oli äänessä kymmeniä. 28.4. tavallisten sammakoiden ääntely oli vaimeampaa, mutta 4.5. niitä kuului jälleen muutamia kymmeniä.

Muilla tarkistetuilla paikoilla viitasammakoita ei tavattu. Myöskään tavallisesta sammakosta ei tehty kuin yksittäisiä havaintoja. Rupikonaa ei havaittu.

Kevään 2006 kahdella inventointikäynnillä Kaitalahdelta tavattiin vain tavallisia sammakoita. Inventointi keskittyi etelärannan pitkospuureitin varrelle (Herrero 2006), samalle alueelle, josta viitasammakoita on sittemmin tavattu. Viitasammakon kutupaikat olivat keväällä 2015 samoja kuin keväällä 2008.

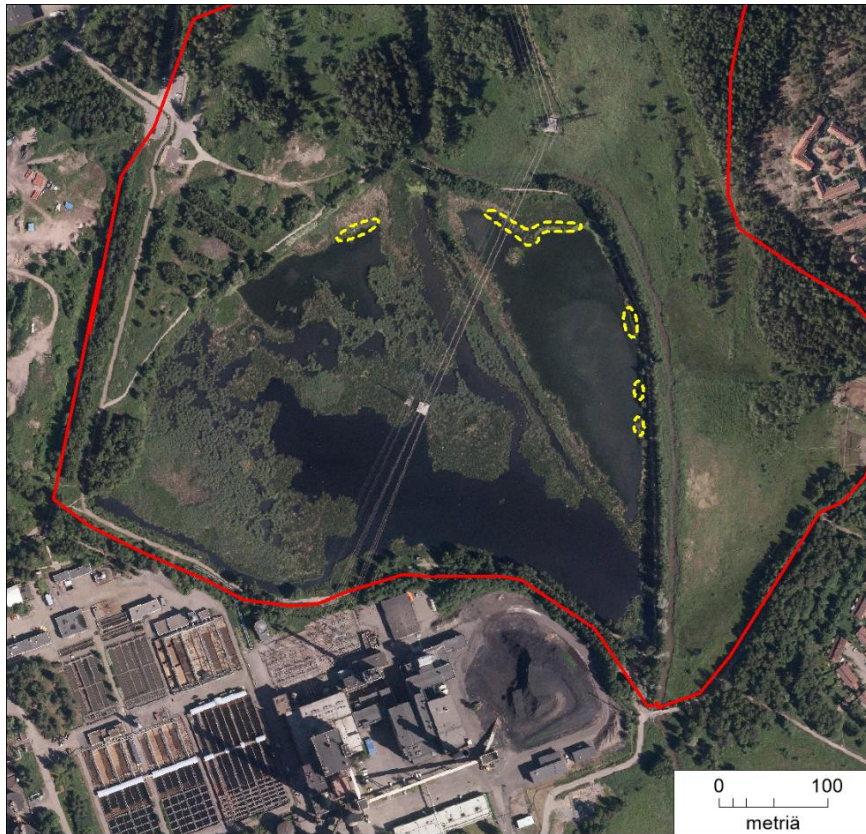

Kuva 19. Viitasammakon kutupaikat Kaitalahdella keväällä 2015. Samalla alueella todettiin kutevia sammakoita runsaasti.

10.3.3. Finnoonlahti

Finnoonlahden allas kierrettiin ympäri 25.4.2015, jolloin viitasammakoita havaittiin runsaasti altaan pohjois- ja itäreunalla. Kutevia viitasammakoita oli eniten itäaltaan pohjoisreunan osmankäämikössä, jossa niitä äänteli useita kymmeniä (kuva 20). Altaan itäpenkereen varrella oli kolme kuturyhmää, joissa oli yhteensä viitisenkymmentä ääntelevää viitasammakkoa. Myöhemmin kuului lisäksi muutama ääntelevä koiras pohjoisrannan osmankäämikössä. Tavallisia sammakoita altaalla oli äänessä vain yksittäin. Altaan lajistoon kuuluu myös rupikonna, mutta niitä ei inventointikäynnillä tavattu.

Herrero (2006) havaitsi Finnoon altaalla keväällä 2006 noin 30 viitasammakkoa ja 20 tavallista sammakkoa. Keväällä 2008 viitasammakoita tavattiin ainoastaan kolme, vaikka alueella tehtiin viitasammakkoinventoinnin lisäksi useita lintulaskentoja. Keväällä 2014 todettiin runsas kutukeskittymä altaan itäpenkereen vieressä (J. Ranta, Suomenojan luonto ry.). Lähes kaikki viitasammakohavainnot on tehty penkereen varrella altaan pohjois- ja itäosassa. Kutevia viitasammakoita ei tietävästi ole tavattu länsiosassa ja puhdistamolta tulevan uoman varrella. Havaittujen yksilöiden keskittyminen penkereen viereen saattaa johtua siitä, että keskemällä allasta olevia koiraita ei voi kuulla naurulokkiyhdyksen ääntelyn läpi.

Kuva 20. Todetut viitasammakon kutupaikat Finnoonlahdella keväällä 2015.

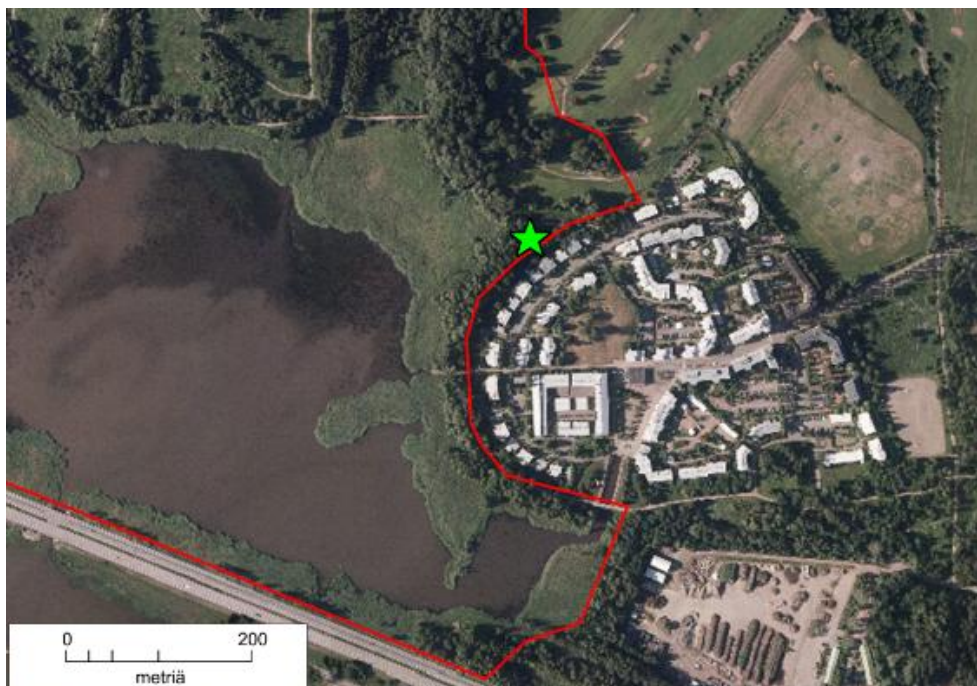
Viitasammakoita on tavattu myös Finnoonlahden perukassa osa-alueella IV. Mahdollisena kutupaikkana on pidetty luhta-alueelle koillisesta laskevan Tiustinpuron suuta, jossa on keväisin vettä joitakin kymmeniä senttejä. Paikka oli keväällä 2015 rakenteilla olleen sillan työmaatien alla, eikä sammakoita havaittu.

10.3.4. Iso-Huopalahti

Iso-Huopalahdella viitasammakoita etsittiin sopivilta alueilta lahden pohjois- ja itäosista 25.4. Inventoinnissa havaittiin viitasammakoita yhdessä paikassa, Talin asuinalueen pohjoispuolisen ojan perukassa (kuva 21). Alueella kuultiin 1–2 pulputtavaa viitasammakkoa sekä noin 10 tavallista sammakkoa. Oja on kolmisen metriä leveä ja sameavetinen. Se on suupuoleltaan järviruo'on täyttämä, eikä ole enää juurikaan yhteydessä mereen.

Iso-Huopalahden pohjoisosassa on useita pieniä lampareita ja oja, mutta niiden vesi on hyvin sameaa, joten ne eivät todennäköisesti sovi kovin hyvin sammakoiden kutupaikoiksi.

Viitasammakkoa ei tiettävästi ole aiemmin tavattu Iso-Huopalahdella.

Kartta 21. Viitasammakon havaintopaikka Iso-Huopalahdella on merkitty vihreällä tähdellä.

10.3.5. Espoon Pitkäjärvi

Pitkäjärvellä viitasammakoita etsittiin 25.4.2015 järven eteläosan tutkimusalueelta muualta paitsi Lähderannan uimarannalta. Äänteleviä viitasammakoita havaittiin usealla paikalla eri puolilla järveä (kuva 22). Aiemmin laji on havaittu vain Äspnäsuddenin länsipuolella harvaa osmankäämiköä ja ruovikkoa kasvavassa lampareessa (Lammi & Routasuo 2008) sekä Äspnäsviskenillä (Herrero 2006).

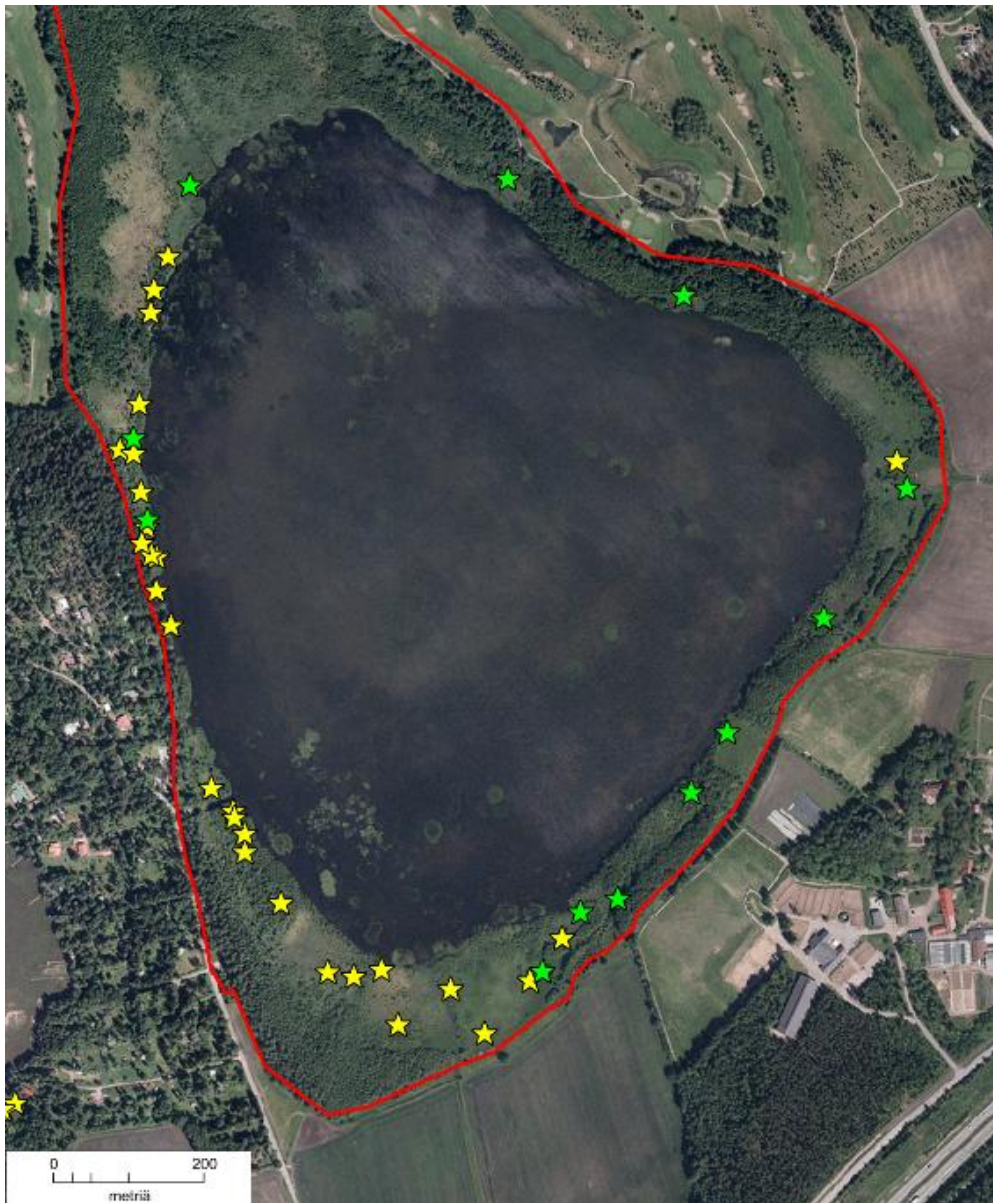

Kuva 22. Espoon Pitkäjärven viitasammakon havaintoalueet on rajattu keltaisella katkoviivalla.

Äspnäsviskenin pohjoisrannan saraikossa oli vähintään kymmenen soidintavaa koirasta. Äspnäsuddenin länsipuolisessa lampareessa arvioitiin olevan noin sata koirasta. Tästä lounaaseen oli tiheän pajukon ympäröimä lampare, jossa oli kymmenkunta koirasta. Pitkäjärven lounaisperukan alueet olivat järviruokovaltaisia. Molemmilla alueilla oli yli kymmenen ääntelevää koirasta. Järven etelärannan ruovikkoa ja saraikkoa kasvavalla alueella soidintavia viitasammakoita oli vähintään sata.

10.3.6. Matalajärvi

Matalajärvellä ensimmäinen viitasammakkoinventointi tehtiin 30.4.2015. Järven vesi oli korkealla ja liikkuminen eteläosan luhdalla oli hyvin hankalaa. Koska alueelta oli jo tiedossa useita havaintoja (Luontotutkimus Keiron 2015), ei rantaan edes yritetty mennä. Järven luoteisosa jäi myös tällöin inventoimatta. 5.5. tehdyllä käynnillä vesi oli hieman laskenut ja myös järven pohjoisosa saatiin kahluusaappailla inventoitua.

Kuva 23. Matalajärven viitasammakon havaintopaikat. Keltainen tähti = Luontotutkimus Keiron (2015) havainto. Vihreä tähti = tämän selvityksen havainnot 30.4. ja 5.5.2015.

Viitasammakoita havaittiin runsaasti lähes kaikkialla missä rantaan pääsy oli mahdollista (kuva 23). Etelä- ja itäosassa havainnot keskittyivät vanhoihin ojiin ja erillisiin lampareisiin. Myös itäosaan kaivetussa selkeytsaltaassa havaittiin viitasammakoita. Luoteisosassa viitasammakot havaittiin pääosin järven rannassa. Matalajärven ranta-alueet soveltuvat hyvin viitasammakoilla, ainoastaan itärannalla, missä tervalepikko ja pajukko ulottuvat rantaan asti on vähemmän lajille sopivaa ympäristöä. Viitasammakko oli selvästi runsaampi kuin tavallinen sammakko. Viitasammakoita havaittiin kussakin havaintopisteessä useita, tavallisimmin 5–10. Muutamassa paikassa järven etelärannalla havaittiin noin 20 ääntelevää viitasammakkoa. Tavallisia sammakoita tavattiin lähinnä yksittäin, kaikki etelä- tai länsirannalla. Rupikonaa ei inventoinneissa havaittu.

Vuonna 2008 Matalajärvellä inventoinneissa ei havaittu sammakoita, mutta laji havaittiin muiden käyntien yhteydessä (Espoon ympäristökeskuksen luontotiedot). Vuoden 2006 inventoinneissa Herrero (2006) ei myöskään havainnut kahdella inventointikäynnillään viitasammakoita Matalajärvellä.

10.4. Johtopäätökset

Keväällä 2015 havaittiin viitasammakoita kaikilla lintuvesikohteilla. Erityisen runsas laji oli Pitkäjärvellä ja Matalajärvellä, joissa molemmissa kuultiin yli sata soidintavaa viitasammakkoa. Finnoonlahdella havaittiin noin sata viitasammakkoa. Kaikilla em. paikoilla viitasammakoita tavattiin selvästi runsaampi kuin vuonna 2008. Espoonlahdella ja Kaitalahdella tavattiin vain muutamia viitasammakoita. Espoonlahden tilanne ei poikennut vuodesta 2008, mutta Kaitalahdella laji oli niukempi kuin keväällä 2008. Viitasammakko havaittiin yllättäen myös Iso-Huopalahdella.

Kuva 24. Toisinaan viitasammakolle riittää kutupaikaksi tulviva rantametsä. Kuvassa kutupaikka Kaitalahden rantalepikossa.

Kaikki merenlahdilta tavatut viitasammakot oleskelivat ojien varsilla ja tulvivilla luhdilla purojen suualueiden tuntumassa. Kutupaikkojen kasvillisuus vaihteli järviruovikosta osmankäämikköön,

pajukkoon ja tervalepikkoon. Kutupaikoilla oli vettä vähintään 20–30 cm ja kasvillisuus oli aukkoista. Lähempänä avovettä sijaitsevista ruovikoista ja osmankäämiköistä ei tavattu viitasammakoita. Todennäköisin syy tähän on se, että merivesi on keväisin alhaalla ja laajat alueet ruovikoista ja osmankäämiköistä ovat kuivillaan. Järvillä viitasammakoita tavattiin sekä ojissa että ranta-alueiden ruovikoista, osamankäämiköistä ja tulvivilta luhdilta. Kutevia yksilöitä havaittiin myös pienissä umpeenkasvavissa lampareissa. Espoonlahden rannalla kutupaikkana oli patoamalla kauan sitten tehty lampi.

Vertailu aikaisempiin selvityksiin osoittaa, että viitasammakoiden esiintymisessä on huomattavaa vaihtelua. Osa vaihtelusta selittyy sattumalla, sillä vuonna 2008 tehtiin vain yksi inventointikäynti kullakin alueella. Viitasammakon soitimen ajoittuminen ja sen kesto riippuvat kevään edistymisestä ja sääolotkin vaikuttavat soidinaktiivisuuteen. Koiraiden ääntelykausi saattaa yksittäisellä kohteella jäädä lyhyeksi ja ääntelyaktiivisuus voi vaihdella päivästä toiseen. Sattumalla on suuri vaikutus, jos käyntejä on vain yksi, sillä laskentakierros ei välttämättä osu parhaaseen aikaan.

Keväällä 2015 viitasammakoita kuultiin paljon myös eri puolilla Uttamaata tehdyissä inventoinneissa (kirjoittajien omat havainnot). Tämä voi johtua siitä, että laji on viime vuosina runsastunut. Epäsuotuisat talvet voivat aiheuttaa sammakkopopulaatioissa äkillisiä romahduksia, jolloin vuotuinen kannanvaihtelu on suurta (J. Terhivuo, suull. ilm.). Muutama lauha talvi on voinut edesauttaa viitasammakoiden talvehtimistä ja tämä näkyy soidintavien yksilöiden suurempana määränä. Myös kevään sää on voinut vaikuttaa siihen, että viitasammakoiden soidin oli vertailuvuotta aktiivisempaa.

Viitasammakko on pitkäikäinen laji ja ilmeisesti uskollinen kutupaikoilleen, sillä samat paikat ovat lajin suosimia keväästä toiseen. Vilkkaimman kudun aikaan viitasammakoita kuulee sisämaan järvillä yleisesti myös päiväsaikaan. Inventoinnin kannalta ilta ja yö ovat kuitenkin parhaita ajankohdita. Tätä osoittaa se, että aamuun ja aamupäiviin painottuneissa lintulaskennoissa viitasammakko kuultiin vain kerran. Usealla paikalla soidinääntely alkoi vasta hämärän laskeuduttua.

11. LÄHDEVIITTEET

- Anon. 1979: Neuvoston direktiivi 79/409/ETY, 2.4.1979, luonnonvaraisten lintujen suojelusta (ns. lintudirektiivi).
- Asanti, T., Gustafsson, E., Hongell, H., Hottola, P., Mikkola-Roos, M., Osara, M., Ylimaunu, J. ja Yrjölä, R. 2003. Kosteikkojen linnuston suojeluarvo. Suomen ympäristö 596. 53 s.
- Ellermaa, M. 2011: Maakunnallisesti tärkeät lintualueet ja niiden tunnistaminen Uudellamaalla. *Tringa* 4/2010–1/2011: 141–174.
- Elmberg, J. 2008. Ecology and natural history of the moorfrog (*Rana arvalis*) in boreal Sweden. Supplement 13: 179-194. D. Glandt & R. Jehle (toim.): *Der Moorfrosch/The Moor frog*.
- FCG 2015: Finnoon linnustollisesti arvokkaan alueen hoito- ja käyttösuunnitelma ja sen toteutamisperiaatteet. FCG Suunnittelu ja tekniikka Oy, Ympäristösuunnittelu Enviro Oy ja Espoon kaupunki 24.4.2015. 38 s + 6 liitettä.
- Hartung, H. 1991. Untersuchungen zur terrestrischen Biologie von Populationen des Moorfrosches (*Rana arvalis* Nilsson 1842) unter besonderer Berücksichtigung der Jahresmobilität. PhD Thesis, University of Hamburg.
- Heath, M. F. & Evans, M. I. (toim.) 2000: Important Bird Areas in Europe. Priority sites for conservation. Volume 1: Northern Europe. Bird Conservation Series No. 8. BirdLife International, Cambridge.
- Helminen, S.-L., Soini, P. & Yrjölä, L. 2008: Espoonlahden hoito- ja käyttösuunnitelma. Ympäristötutkimus Yrjölä Oy, Uudenmaan ympäristökeskus, Kirkkonummen kunta ja Espoon kaupunki. 59 s.
- Herrero, A. 2006. Viitasammakon inventointi Espoossa keväällä 2006. Espoon ympäristökeskuksen monistesarja 8/2006. 9 s.
- Hirvonen, H. 1985: Espoon lintuvesien pesimälinnuston inventointi 1984. Espoon ympäristön-suojelulautakunnan julkaisu 1/1985.
- Jokinen, M. 2012: Viitasammakko *Rana arvalis*, esiselvitys. Julkaisematon raportti, Suomen ympäristökeskus 2012.
- Maa- ja metsätalousministeriön lintuvesityöryhmä 1981: Valtakunnallinen lintuvesiensuojeluohjelma. Komiteanmietintö 1981:32. 197 s.
- Karhu, S. 2013: Liejukanapopulaation *Gallinula chloropus* pesimätulos Espoon Suomenojanlahdella. Linnut-vuosikirja 2012: 162–176.
- Koskimies, P. 1994: Linnustonseuranta ympäristöhallinnon hankkeissa. Ohjeet alueelliseen seurantaan. Vesi- ja ympäristöhallinnon julkaisuja - sarja B18:1–82.
- Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988: Linnustonseurannan havainnointiohjeet (2. painos). Eläinmuseo, Helsinki.

- Lammi, E. & Routasuo, P. 2001: Espoon lintuvesien pesimälinnuston seuranta 2000. Espoon ympäristölautakunnan julkaisu 1/2001. 63 s.
- Lammi, E. & Routasuo, P. 2009: Espoon lintuvesien pesimälinnuston seuranta ja viitasammak-
koselvitys 2008. Espoon ympäristölautakunnan julkaisusarja 1/09. 73 s.
- Lammi, E. & Routasuo, P. 2013: Espoon arvokkaat luontokohteet 2012. Espoon ympäristölauta-
kunnan julkaisusarja 2/2013. 225 s.
- Lehikoinen, A., Pöysä, H., Rintala, J. & Väisänen, R. A. 2013: Suomen sisävesien vesilintujen
kannanvaihtelut 1986–2012. Linnut-vuosikirja 2013: 94–101.
- Leivo, M. 1996: EVA – Suomen kansainvälinen vastuu linnustonsuojelussa. Linnut 31(6): 34–39.
- Leivo, M. & Leikola, N. 1991: Espoon lintuvesien pesimälinnuston seuranta 1990. Espoon ympä-
ristönsuojelulautakunnan julkaisu 2/91. 53 s.
- Luontotutkimus Keiron 2015: Högnäsin asemakaava. Luontoselvitys. Luontotieto Keiron ja Es-
poon kaupunkisuunnittelukeskus.
- Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus –
Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.
- Valkama, J., Vepsäläinen, V. & Lehikoinen, A. 2011: Suomen III Lintuatlas. Luonnontieteellinen
keskuse museo ja ympäristöministeriö. <<http://atlas3.lintuatlas.fi>> (viitattu 8.12.2015)
- Väisänen, R. A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. Otava, Helsinki.
568 s

Espoon ympäristölautakunnan julkaisusarja

- 6/98 Tremanskärrs naturstig
- 7/98 Luonnon kannalta merkittävien luontotyyppien inventointi Espoossa
- 1/00 Espoon Glimsin- ja Glomsinjoen luontoarvojen selvitys 1999
- 2/00 Espoon meluntorjuntaohjelma 2000
- 3/00 Espoon kaupungin ympäristöraportti
- 1/01 Espoon lintuvesien pesimälinnuston seuranta 2000
- 2/01 Kytön saaren luontoselvitys
- 3/01 Espoon energiansäästösuunnitelma 2001
- 4/01 Espoon Otsolahden perustilaselvitys ja kunnostussuunnitelma
- 5/01 Pohjois-Espoon järvien happamoitumiskehityksestä v.2000
- 6/01 Espoon ympäristön tila 2000
- 7/01 Espoon uhanalaiset ja silmälläpidettävät eläimet ja kasvit
- 1/02 Fortbildning i Miljöpedagogik, KOVA (Villa Elfvik)
- 2/02 Pohjois-Espoon järvien kalastotutkimus vuona 2001
- 3/02 Espoon eteläosien lepakkokartoitus vuonna 2002
- 1/03 Espoon perinneympäristöselvitys 2003
- 2/03 Muutokset Espoon arvokkailla luontokohteilla 2003
- 1/05 Espoon ympäristön tila 2004
- 2/05 Espoon Träskändan luontoselvitykset 2005
- 1/06 Espoon Nuuksion eteläosan luontoselvitys 2005
- 1/07 Espoolaisten ympäristöasenteet ja ympäristökäyttäytyminen
- 2/07 Espoon kaupungin ympäristöraportti 2006
- 3/07 Espoon kaupungin turvallisuusstrategia. Ympäristöturvallisuus
- 1/08 Lahnuksen alueen luontoselvitykset 2007
- 2/08 Matalajärven kunnostus 2005–2007 - Suunnitelma ja toteutus. Tulokset ja pohdinta.
- 3/08 Espoonjoen lepakkoselvitys
- 1/09 Espoon lintuvesien pesimälinnuston seuranta ja viitasammakkoselvitys 2008
- 2/09 Espoon ympäristön tila 2008
- 3/09 Maailmanparantajista viranomaiseksi - Espoon ympäristölautakunnan 3 vuosikymmentä 1978–2008
- 4/09 Espoon ympäristöraportti 2008
- 1/10 Matalajärven kunnostuskertomus 2008 ja 2009 sekä liitteet
- 1/11 Espoon kaupungin ympäristöraportti 2010
- 2/11 Espoon kaupungin turvallisuusstrategia, Ympäristöturvallisuus
- 1/12 Espoon hulevesiohjelma
- 1/13 Espoon ympäristön tila 2013
- 2/13 Espoon arvokkaat luontokohteet 2012
- 3/13 Espoon kaupungin ympäristöraportti 2013
- 1/14 Ekologiset yhteydet ja viheralueverkosto Espoossa
- 2/14 Espoon vesistöjen tila ja vesiensuojelu
- 3/14 Espoon perinneympäristöt 2014
- 1/15 Espoon suojeltujen luontotyyppien nykytila ja hoito-ohjeet

Julkaisuja voi kysyä Espoon ympäristökeskuksesta
puh. 09 8162 4832, ymparisto@espoo.fi
www.espoo.fi/ymparisto/julkaisut

Espoon kaupungin painatuspalvelut 2016

